

Groen in de wijk

Toepassing van groen in wijken volgens bewoners en gemeentelijke professionals

GGD Amsterdam
GGD Gelderland-Midden
GGD Rotterdam Rijnmond
Universiteit Utrecht - IRAS

Gemeente Amsterdam
Gemeente Arnhem
Gemeente Rotterdam
RIVM
Ecovrede Nederland

December 2018

Inhoudsopgave

Inleiding.....	4
1. Doel van het project.....	5
2. Methode.....	6
3. Wijkprofielen.....	9
Arnhem – Het Broek.....	10
Arnhem – Spoorhoek (buurt Hommelstraat).....	11
Amsterdam –Overtoomse Veld.....	12
Rotterdam - Lloydkwartier.....	13
Rotterdam - Bospolder Tussendijken.....	15
4. Focusgroepen: uitkomsten.....	17
De focusgroepen samengevat per vraag per wijk.....	17
4.1 Focusgroepgesprekken per wijk.....	17
Arnhem.....	17
De Spoorhoek (buurt Hommelstraat), focusgroep bijeenkomst.....	17
Het Arnhemse Broek, focusgroep bijeenkomst 1.....	19
Het Arnhemse Broek, focusgroep bijeenkomst 2.....	21
Amsterdam.....	24
Focusgroep 1, Senioren uit Overtoomse Veld.....	24
Focusgroep 2, Marokkaanse vrouwen uit Overtoomse Veld.....	26
Rotterdam.....	29
Focusgroep Zuidwijk.....	29
Focusgroep Bospolder Tussendijken.....	30
Focusgroep Lloydkwartier.....	33
4.2 Kwalitatieve analyse focusgroepgesprekken: synthese van de drie steden.....	36
5. Resultaten vragenlijst onderzoek.....	40
5.1 Vragenlijst bewoners.....	40
5.1.1 Gebruik, aantrekkelijkheid en nabijheid van het groen.....	41
5.1.2 Eigenschappen van het groen.....	42
5.1.3 Top 3: Eigenschappen van het groen.....	45
5.1.4 Activiteiten in het groen.....	47
5.1.5 Top 3: Activiteiten in het groen.....	51
5.1.6 Samenvatting belang van eigenschappen en activiteiten in het groen volgens bewoners.....	52
5.2 Vragenlijsten Professionals.....	53
5.2.1 Eigenschappen van het groen.....	53
5.2.2 Top 3: Eigenschappen van het groen.....	55
5.2.3 Activiteiten in het groen.....	57
5.2.4 Top 3: Activiteiten in het groen.....	58

5.2.5 Samenvatting belang van eigenschappen en activiteiten in het groen volgens professionals	60
5.3 Vergelijking tussen bewoners en professionals	61
5.3.1 Vergelijking eigenschappen van het groen tussen bewoners en professionals.....	61
5.3.2 Vergelijking activiteiten in het groen tussen bewoners en professionals.....	61
5.3.3 Samenvatting vergelijking bewoners en professionals	62
6. Discussie	63
7. Conclusies	67
7.1 Aanbevelingen voor gemeenten.	69
8. Referenties	71
9. Bijlagen	73
Bijlage 1 Groen in de wijk, focusgroepvragen	73
Bijlage 2 Overzicht van wetenschappelijke literatuur over indicatoren	74
Bijlage 3 Indicatoren per wijk	76
Bijlage 4 Logistische regressie analyse Bewoners en Professionals.....	92
Bijlage 5 Professionals versus Bewoners.....	100

Inleiding

Veel steden willen een meer natuurlijke omgeving in en rondom de stad. Door het versterken van de groene infrastructuur in de openbare ruimte wordt de stad aantrekkelijker om in te wonen, werken en verblijven. Er zijn veel initiatieven om steden te vergroenen. Er is echter weinig onderzoek gedaan naar de effectiviteit van deze initiatieven. Er is nauwelijks kennis over de aansluiting van vergroeningsprojecten bij de wensen of behoeften van bewoners. Vaak wordt er vanzelfsprekend van uit gegaan dat al het groen goed is voor de gezondheid van de inwoners.

De natuurlijke omgeving wordt in verband gebracht met positieve gezondheidseffecten (Hartig 2014). Verschillende functies van groen hebben een positieve bijdrage op de gezondheid. Groene kenmerken, toegankelijkheid, veiligheid, sociale cohesie, welzijn en fysieke activiteit zijn belangrijke functies (Hartig, 2014, PHENOTYPE 2018, White, 2013). Er zijn echter ook mythes over de positieve effecten van groen, bijvoorbeeld dat het een oplossing is voor luchtverontreiniging in de stad. Gemeenten worstelen met de vraag hoe en waar groen toe te passen om de gezondheid van de inwoners te verbeteren en positieve gezondheidseffecten zichtbaar te maken. Ook de publieke gezondheidszorg zoekt naar de juiste wijze om de lokale overheden te adviseren over consequenties van de inrichting van de groene ruimte op de gezondheid van de inwoners. De publieke gezondheid wil nadelige gezondheidseffecten van vergroening en verontreiniging in de leefomgeving voorkomen. De gemeente wil juist een gezondere leefstijl bevorderen. De benadering vanuit het concept positieve gezondheid kan door de eigen regie van inwoners de gezondheidsbevordering stimuleren.

Het is onduidelijk of de ideeën van gemeenten over het toepassen van groen overeenkomen met de perceptie en wensen over groen van de bevolking. Groen is gezond, maar welk groen sluit het best aan bij de wensen van bewoners? Volgens wetenschappers is groen in de wijk onder andere belangrijk omdat het uitnodigt om meer te bewegen. Voor het bevorderen van de fysieke activiteit is het echter belangrijk dat mensen ook daadwerkelijk gebruik maken van het groen en dat het groen aansluit bij de wensen van mensen. Bovendien is het onduidelijk hoe groen ingepast moet worden in de ruimtelijke ordening, vooral in de armere, lagere sociaaleconomische buurten.

In Nederland bestaan, net als in veel andere landen, grote verschillen in gezondheid tussen wijken met lage en hoge sociaaleconomische status (SES) (Burdorf, 2008). Het gaat zowel om verschil in levensverwachting, chronische ziekten als welzijn. Er is een groot aantal factoren die tot deze verschillen kan leiden. Obesitas en weinig lichaamsbeweging komen vaker voor bij bewoners met een lage sociaaleconomische status (SES). Ook blootstelling aan verhoogde luchtverontreiniging en geluidsniveaus komen meer voor in wijken met lage SES (Ovaa, 2015; Fecht, 2016; Kruize, 2007). Een aantrekkelijke groene omgeving kan lichaamsbeweging bevorderen. Het groen in de stad, heeft de potentie om bij te dragen aan het verkleinen van de sociaaleconomische gezondheidsverschillen binnen steden, mits mensen ook daadwerkelijk gebruik maken van groen. Er zijn daarnaast aanwijzingen dat lage SES populaties kwetsbaarder zijn voor een ongunstige omgeving, waardoor verbetering een nog groter effect kan hebben dan in de algemene bevolking. Tegelijkertijd wordt verondersteld dat dit de groepen zijn die het groen het minst gebruiken en het groen in de buurt het laagst waarderen. Er is echter weinig onderzoek gedaan naar wensen van bewoners uit buurten met een lage SES.

Met andere woorden: het gaat ons in dit project om een beter onderbouwde implementatie van die nieuw verworven kennis over groen en gezondheid die afgestemd is met direct lokaal betrokkenen. Zien de bewoners en lokale groepen hetzelfde als de gemeente of de kennisinstituten als het gaat om de relatie tussen groen en gezondheid? Sluit datgene wat de gemeente wil doen aan vergroening in een wijk aan bij de wensen van de lokale bevolkingsgroepen? Wordt er groen geplaatst dat vervolgens niet gebruikt wordt door bewoners omdat het niet aansluit bij hun wensen?

1. Doel van het project

Het doel van dit onderzoeksproject is om meer inzicht te krijgen over welke kenmerken en functies van groen het best geïmplementeerd kunnen worden in wijken van grote steden. De meningen van bewoners, gemeentelijke professionals en wetenschappers ten aanzien van gewenste kenmerken en gebruik van groen zijn daarom onderzocht. De focus ligt op wijken met een lage sociaaleconomische status, met als perspectief dat bevorderen van een groene omgeving in lage SES wijken een bijdrage kan leveren aan verminderen van sociaaleconomische gezondheidsverschillen. Een uitgangspunt in ons project is dat een groene omgeving dit alleen maar kan doen wanneer de keuzes ten aanzien van toepassing van groen aansluiten bij wensen van bewoners en het groen daadwerkelijk gebruikt wordt.

We onderzoeken of de voorkeuren van bewoners om groen in de wijk toe te passen overeenkomen met de voorkeuren van professionals op het gebied van groen en gezondheid binnen gemeenten die bepaalde wijken willen vergroenen en ook hoe deze voorkeuren overeenkomen met kennis die in enkele Europese onderzoeksprojecten (o.a. PHENOTYPE) over groen en gezondheid is gegenereerd. Verder onderzoeken we in dit onderzoeksproject wat de wensen en behoeften van bewoners uit wijken met een lage SES zijn met betrekking tot het groen in de buurt. Tevens onderzoeken we of deze wensen verschillen met die van bewoners uit wijken met een hogere sociaal economische status en of de mening van bewoners verschilt van die van professionals.

Het gaat om voorkeuren wat betreft hoe het groen eruit ziet en voor welke activiteiten bewoners het groen zouden willen gebruiken. Het gaat niet om voorkeuren heel specifiek voor een bepaalde wijk, maar in meer algemene zin over wat men belangrijk vindt aan groene plekken. Inzicht in de overeenkomsten en verschillen kunnen richting geven bij het maken van keuzes bij vergroening van steden, zodat het groen kan bijdragen aan het verlagen van de sociaaleconomische gezondheidsverschillen tussen bewoners van hoge en lage SES wijken. Op basis van de uitkomsten van het onderzoek onder bewoners, gemeenten en wetenschappers worden aanbevelingen geformuleerd om gemeenten te helpen bij keuzes over vergroening.

Kader van het onderzoek

De focus in dit project ligt op stedelijk groen in de openbare ruimte. Het gaat daarbij om verschillende vormen van vergroening: parken, speelvelden, maar ook bermen, geveltuinen, boomspiegels en daktuinen. Naast groen is ook bekend dat 'blauw' van belang is voor het gebruik en de perceptie van de leefomgeving. Waar blauw onderdeel is van groene plekken in de buurt (vijver in park), is dit ook meegenomen in het onderzoek.

Voor het onderzoek is gebruik gemaakt van kwalitatieve en kwantitatieve indicatoren die gebruikt kunnen worden bij het beschrijven en monitoren van de groene openbare ruimte. De indicatoren worden gebruikt bij het ontwerpen, ontwikkelen, verbeteren en onderhoud van de groene ruimte.

2. Methode

Onderzoeksopzet

Het vaststellen van de manier waarop groen beschreven kan worden was de eerste stap in het proces. De beschrijving van groen is gedaan aan de hand van kenmerken en indicatoren. Deze kenmerken zijn reeds ontwikkeld in andere projecten. In wetenschappelijke literatuur en rapporten van nationale of internationale projecten (o.a. PHENOTYPE, 2018; INHERIT, 2018) is gezocht naar kenmerken van groen die bijdragen aan gebruik van groen en de gezondheid van gebruikers. Met de literatuur beschouwing is beoogd de bestaande reviews inzichtelijk bij elkaar te brengen om deze te kunnen gebruiken voor het ontwikkelen van vragenlijsten en de kernvragen voor de focusgroepen. Daarnaast wordt beknopt weergegeven wat er bekend is over gezondheidseffecten van groen, mede in relatie tot type groen en sociaaleconomische status.

Na het bestuderen van de literatuur zijn de geselecteerde concept-kenmerken voorgelegd aan stakeholders. In een vergadering met vertegenwoordigers van gemeenten en kennisorganisaties is de definitieve keuze voor te onderscheiden kenmerken en gebruiksfuncties van groen bepaald.

De kern van ons onderzoek bestaat uit het onderzoeken van de meningen van bewoners en professionals ten aanzien van de gedefinieerde kenmerken en gebruiksfuncties van een groene omgeving in geselecteerde wijken (vooral met lage SES) in de steden Arnhem, Rotterdam en Amsterdam. We hebben zowel kwalitatief onderzoek via **focusgroepen** als kwantitatief onderzoek via **vragenlijsten** uitgevoerd.

Focusgroepen zijn ingezet om de mening van bewoners te onderzoeken. De ontwikkeling van de focusgroep aanpak volgde de ervaring die enkele GGD'en hebben opgedaan met vergelijkbare projecten. Het doel van de focusgroepen was om meer in detail naar motieven en wensen van bewoners te vragen dan in een vragenlijst mogelijk is. Ook wilden we dat bewoners met elkaar in discussie konden gaan. Daarom is niet gekozen voor een individueel diepte interview. Voor het leggen van contacten met bewoners is in alle steden gebruik gemaakt van gemeentelijke medewerkers die in de wijk werken, bijvoorbeeld de wijkteammanager of sociaal team medewerker. Andere gemeentelijke medewerkers en lokale inwoners zijn bij de uitvoering van het project betrokken.

Daarnaast zijn vragenlijsten afgenomen onder bewoners in dezelfde wijken als de focusgroepen en onder professionals werkzaam in vooral gemeenten, gezondheidsdiensten en kennisinstellingen. Vragenlijsten kunnen in veel grotere aantallen worden afgenomen dan met focusgroepen mogelijk is, waardoor een kwantitatieve analyse mogelijk is. Het nadeel van vragenlijsten is dat niet diepgaand naar motieven gevraagd kan worden.

Literatuuronderzoek

De groene structuur van een wijk of een groene plek kan op verschillende manieren beschreven worden. In internationale onderzoeksprojecten (o.a. INHERIT en PHENOTYPE) zijn kenmerken geïdentificeerd aan de hand waarvan een groene plek beschreven kan worden. Het literatuuronderzoek had als doel deze verschillende kenmerken op een overzichtelijke manier bij elkaar te brengen. Deze kenmerken zijn verwerkt bij het opstellen van een gesprekshandleiding en vragenlijsten, dus bij zowel het kwalitatieve als het kwantitatieve gedeelte van het onderzoek. Er zijn nog maar beperkt onderzoeken gedaan naar wat 'groenprojecten' in gemeenten concreet opleveren voor de gezondheid (RIVM, 2018). Het is van belang de effecten te evalueren om hier meer inzicht in te krijgen (RIVM, 2018).

In algemene zin is wel een groot aantal studies uitgevoerd die de positieve effecten van groen op de gezondheid en het algemeen welbevinden hebben aangetoond. Effecten zijn bijvoorbeeld verlaging van de bloeddruk, verlaging van stress, sneller herstel na ziekten, langer leven, hoger geboortegewicht, betere schoolprestaties (Braubach 2017, Hartig 2014; Maas, 2009; Maas 2012; de Vries, 2013; Lawrence, 2015; Nieuwenhuijsen, 2014; Gidlow, 2011; Trigueor, 2015; PHENOTYPE 2018). In bijlage 2 wordt nader ingegaan op de uitkomsten van het literatuuronderzoek. Samenvattend kunnen we stellen dat:

- Er is evidentie uit epidemiologisch onderzoek dat een groene omgeving bijdraagt aan verbetering van gezondheid, met name hoger geboortegewicht, verbetering van mentale gezondheid en vermindering van cardio-metabole ziekte;
- Onderzoek laat zien dat toegenomen fysieke activiteit geassocieerd wordt met toegang tot en gebruik van groene ruimte voor volwassenen, kinderen en senioren.
- Epidemiologisch onderzoek heeft veelal gebruik gemaakt van specifieke definities van groen zoals groen gemeten door satellieten als NDVI (meet "levend groen" zonder onderscheid naar kwaliteit);
- Epidemiologisch onderzoek daarmee slechts beperkt richting geeft aan keuzes voor inrichting van groen;
- Groen in de omgeving samen gaat met lagere concentraties luchtverontreiniging en minder geluid maar dat dit vooral komt doordat er op plekken met veel groen minder bronnen van luchtverontreiniging zijn, zoals gemotoriseerd verkeer;
- Meer groen in de stad leidt nauwelijks tot een verlaging van de concentraties luchtverontreiniging door afvangen van luchtverontreiniging. Dit geldt zowel op stad als op straatniveau. Op straatniveau kan extra groen zelfs leiden tot verhoging van luchtverontreiniging (bomen langs drukke straten kunnen verspreiding beperken);
- Groen draagt bij aan het verminderen van hittestress en houdt water vast.

Bij het beschrijven, ontwerpen, ontwikkelen, verbeteren en onderhouden van openbare groene plekken en waterrijke plekken bestaat behoefte aan kwalitatieve en kwantitatieve indicatoren. Dergelijke indicatoren worden door verschillende actoren gebruikt. In het Europese project PHENOTYPE is een lijst met 38 kenmerken voor groene plekken opgesteld, bekeken vanuit het oogpunt van gezondheid. Deze kenmerken zijn verdeeld over 9 categorieën. De kenmerken van deze lijst komen voort uit de wetenschappelijke literatuur die verschenen is over groen en gezondheid. Het PHENOTYPE project biedt hiermee een onderbouwd overzicht van kenmerken van groen die bijdragen aan de gezondheid. Daarnaast is gezocht naar aanvullende literatuur over indicatoren/ kenmerken van gebruik van groen en kenmerken van groen die bijdragen aan gezondheid. In bijlage 2 staan een aantal publicaties waarvan we gebruik hebben gemaakt. Die kenmerken hebben we naast die van PHENOTYPE gelegd om te kijken of ze overeenkomen en welke aandachtspunten er zijn voor verandering. Dit vergelijk heeft niet geleid tot andere kenmerken.

De tabel met categorieën en kenmerken staat op bladzijde 8. De voornaamste onderzoeken waarop de PHENOTYPE-kenmerken zijn gebaseerd zijn te lezen in Bijlage 2. Er was geen gestandaardiseerde gevalideerde vragenlijst beschikbaar voor het Groen in de wijk-project. De vragen voor de focusgroepgesprekken en het vragenlijstonderzoek in dit project zijn gebaseerd op de PHENOTYPE-kenmerken.

Kwalitatief onderzoek: Focusgroepgesprekken

De studie is uitgevoerd in drie grote steden in Nederland, te weten Amsterdam (de wijk Overtoomse veld) Rotterdam (wijken Zuidwijk, Lloydkwartier en Bospolder-Tussendijken) en Arnhem (wijken Broek en Spoorhoek). Door middel van focusgroepgesprekken in verschillende wijken zijn gegevens verzameld over wat mensen belangrijk vinden aan groene plekken in de wijk en waarom zij dit belangrijk vinden. De gesprekken zijn gehouden in vijf lage SES-wijken in de drie steden en in één hoge SES-wijk in Rotterdam. De wijkselectie heeft plaatsgevonden in overleg met ambtenaren van de afdeling groenbeheer en/of stadsontwikkeling. Bij de selectie is met name gekeken naar aanstaande herontwikkeling van het groen en hoeveel aandacht er is voor groen in de wijk. Deelnemers aan de groepsinterviews zijn geworven via de wijkmanagers, via coördinatoren van lokale bestaande (werk-) groepen en in Arnhem ook via lokale kranten. Alle gesprekken hebben plaatsgevonden op een locatie in de wijk zelf. De voertaal van de gesprekken was Nederlands.

Voor de focusgroepgesprekken is een gesprekshandleiding opgesteld met drie hoofdvragen over kenmerken van het groen, activiteiten in het groen en prioriteit bij investeren in het groen (zie bijlage 1). Per stad zijn twee onderzoekers voor dit project getraind in het voeren van focusgroepgesprekken, één als gespreksleider en één als observant. De training bestond uit een ééndaagse training van Marion Matthijssen onderzoek & training. De drie GGD-en zijn tegelijk getraind om methodiek te harmoniseren tussen de steden. Van alle focusgroepgesprekken is een audio-opname gemaakt. De gesprekken zijn woordelijk uitgewerkt tot transcripties. Samenvattingen van de transcripties zijn

gedeeld tussen de onderzoekers van de andere steden en gezamenlijk geanalyseerd. De analyse is gedaan aan de hand van de acht hoofdkenmerken afkomstig uit het PHENOTYPE Project (PHENOTYPE, 2018). Het kenmerk verstoring is niet expliciet opgenomen, maar verwerkt in andere categorieën. Voor de analyse van de gegevens is bewust gekozen voor een kwalitatieve verwerking. Tellen van bepaalde woorden sluit niet goed aan op het karakter van focusgesprekken. Daarin gaat het vooral om motieven voor bepaalde keuzes.

Tabel 1: Groenkenmerken uit het Europese project PHENOTYPE

Kenmerk	Indicator PHENOTYPE
Eigenaarschap	Publiek/privaat/collectief
Grootte/vorm	Percentage oppervlak groen in buurt/wijk
	Perceptie van aantrekkelijkheid van oppervlak/vorm door gebruikers, gerelateerd aan beoogde activiteiten
Biologische kenmerken	Diversiteit planten/vogels
	Individuele perceptie van diversiteit
	Waterkwaliteit
Functioneel gebruik	Aantal faciliteiten per plek
	Individuele beoordeling van de kwaliteit van faciliteiten
Lokalisatie	Afstand in meters/minuten wandelen van huis naar openbaar groen
	Individuele beoordeling van de afstand (Afstand, stilte/nabijheid van verstoringen, toegankelijkheid, verbinding met andere (grotere) plekken)
	Afstand in tijd per fiets naar grotere groenplekken
	Individuele perceptie van nabijheid van groen
Management/beheer	Aantal vuilnisbakken
	Beleving/tevredenheid met het beheer (Schoon, landschapsbeheer, veiligheidsgevoel, openings- en sluitingstijden, regels, toegangsprijzen)
	Aantal ruimtelijke kenmerken van de identiteit van de plek
Identiteit van de gemeenschap	Individuele mening over de identiteit van de groene plek (Identiteit, geschiedenis, aanwezigheid van lokale bewoners/etnische gemeenschappen, attracties op gebied van kunst, onderwijs, sport, toerisme)
	Culturele identiteit. Aantal sociale of culturele activiteiten die in groene ruimte plaatsvinden
Weer	Aantal uren zon per dag
	Ultraviolet index, neerslag, gemiddelde dag/nachttemperatuur
	Individuele beleving van geschikte (Klimaat, weersomstandigheden, verandering jaargetijden weersomstandigheden voor buitenactiviteiten)
Verstoringen	Geluidsniveaus (gemeten of waargenomen), luchtverontreiniging
	Waarneming van conflicten tussen gebruikers

Sociaaleconomische status

De onderzoeksvraag gaat over verschil tussen hoge SES en lage SES-wijken. Bij de bewoners is een uitsplitsing gemaakt naar type wijk (laag, midden, hoge SES) waarin ze wonen en naar de individuele opleiding. De SES indeling is gemaakt op basis van de SCP Statusscore die inzicht geeft in de sociaal economische status (SES) van alle wijken in Nederland. Deze statusscore geeft ook inzicht in de positie van een wijk ten opzichte van alle anderen. De waardering hoog, midden, laag geeft weer hoe een wijk scoort ten opzichte van alle andere wijken in Nederland. Opleidingsniveau is gebaseerd op de door bewoners en professionals aangegeven hoogst genoten opleidingsniveau en gecodeerd in Laag, Midden en Hoog volgens de categorieën van het CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek) zoals gepubliceerd in de Standaard Onderwijsindeling 2016.

Kwantitatief onderzoek: vragenlijsten voor bewoners en professionals

In dezelfde wijken als waar de focusgroepgesprekken hebben plaatsgevonden zijn vragenlijsten afgenomen bij buurtbewoners. In Amsterdam zijn er ook in de hoge SES wijken Apollobuurt en Museumkwartier vragenlijsten afgenomen. In de vragenlijsten kwamen dezelfde hoofdvragen aan de orde over kenmerken, activiteiten en bijvoorbeeld het bijdragen aan het onderhoud van het groen in de buurt. In verschillende type vraagstellingen is gevraagd naar de relatieve belangrijkheid van verschillende kenmerken en activiteiten. De genoemde kenmerken zijn dezelfde kenmerken als

gebruikt in de analyse van de focusgroepgesprekken, afgeleid van de hoofdkenmerken van PHENOTYPE. We vragen naar belang van een kenmerk / functie door kwalificatie op een vijfpuntschaal: zeer onbelangrijk / onbelangrijk / neutraal / belangrijk / zeer belangrijk. Elke vraag wordt apart beantwoord. Respondenten kunnen dus elke activiteit als “zeer belangrijk” kwalificeren. Ook hebben we gevraagd naar een TOP-3 van activiteiten. Daarbij moest dus vergeleken worden. De vragenlijst is toegevoegd in bijlage 1.

Dezelfde vragenlijst is afgenomen bij verschillende doelgroepen: bewoners, groen- en ruimtelijke ordening-professionals bij de gemeenten, professionals uit de gezondheidssector (met name GGD'ers), en wetenschappers die zich bezig houden met groen en gezondheid. Bewoners zijn benaderd voor deelname aan het onderzoek via huis-aan-huis brieven, door mensen op straat en in of bij de supermarkt aan te spreken en via bestaande werk- of sociale groepen. De vragenlijsten zijn deels digitaal afgenomen en deels op papier. In Amsterdam zijn de vragenlijsten face to face door studenten van de Hogeschool op straat afgenomen. Het streven was om per stad in twee wijken vragenlijsten af te nemen bij honderd volwassenen per wijk.

De professionals zijn via e-mail benaderd. De selectie van professionals was op basis van deelname aan een landelijke conferentie over groen en gezondheid, aangevuld met bestaande contacten binnen de GGD-en met medewerkers bij de afdeling stedelijke ontwikkeling en groen van de drie steden. De data van de vragenlijst zijn verwerkt in NetQ.

Voor de analyse van de vragenlijsten is gebruik gemaakt van SAS 9.2 (SAS Institute Inc., Cary, NC, USA). De primaire analyse is een weergave van frequenties van hoe belangrijk verschillende kenmerken en gebruiksfuncties van groen worden gevonden. Frequenties worden weergegeven voor de gehele groep, uitgesplitst naar SES van de wijk en uitgesplitst naar individuele opleiding. Met behulp van logistische regressie is getoetst of frequenties van antwoorden tussen de drie SES niveaus statistisch verschillen. Daarbij zijn de categorieën belangrijk/zeer belangrijk samengenomen en vergeleken met de overige drie antwoorden. De TOP-3 vragen zijn dichotoom geanalyseerd: stonden ze wel/niet in TOP3. De significantie-toetsen ($p < 0.05$) zijn gebruikt bij het interpreteren van verschillen tussen categorieën.

3. Wijkprofielen

Het onderzoek met focusgroepen heeft plaatsgevonden in zes wijken in drie steden. In Arnhem is het onderzoek uitgevoerd in de wijken Broek en Spoorhoek. In Amsterdam is de wijk Overtoomse Veld onderzocht. In Rotterdam heeft het onderzoek plaatsgevonden in de wijken Zuidwijk, Bospolder Tussendijken en Lloydkwartier. Iedere wijk heeft zijn eigen historie en kenmerken wat betreft groenstructuur en samenstelling van de bewoners, zoals onderstaand beschreven.

De sociaaleconomische status van de wijken is bepaald op basis van statusscores van het Sociaal Cultureel Planbureau uit 2016. De statusscores bestaan uit vier gegevens: het gemiddelde inkomen in een wijk, het percentage mensen met een laag inkomen, het percentage laagopgeleiden en het percentage mensen dat niet werkt. Via een factoranalyse worden deze kenmerken samengevat in één samengesteld kenmerk: de sociale status (SCP, 2018); (www.scp.nl/Onderzoek/Lopend_onderzoek/A_Z_alle_lopende_onderzoeken/Statusscores). Hoe hoger de statusscore, hoe hoger de status van een wijk is. Een lage score duidt op een lage status. Gemiddeld in Nederland, over alle jaren, is de statusscore 0. Buurten binnen een wijk kunnen erg van elkaar verschillen. Op basis van informatie over statusscores van de wijken zijn de bewoners van de specifieke buurt voor de vragenlijsten ingedeeld in tertielen laag, midden of hoge SES.

Tabel 1a geeft weer welke wijken in het onderzoek betrokken zijn en waar focusgroepen en vragenlijsten zijn afgenomen.

Tabel 1a Overzicht focusgroepen en vragenlijsten

Stad	Wijk	SES score wijkniveau	Focusgroep Opleidingsniveau individuen	Vragenlijst
Arnhem	Het Broek	1.48 (laag)	N=2 (Hoog opgeleid)	N=123
	Het Broek	1.48 (laag)	N=5 (hoog / midden opgeleid)	
	Spoorhoek	1.48 (laag)	N=2 (hoog opgeleid)	
Amsterdam	Overtoomse Veld	- 0.94 (laag)	N=5	N=231
	Overtoomse Veld	- 0.94 (laag)	N=8	
	Apollobuurt	2.59 (hoog)	Geen	
Rotterdam	Zuidwijk	-2.75 (laag)	N=1 (middenhoog opgeleid)	N=125
	Bospolder-Tussendijken	-3.34. en -4.55 (laag)	N=7 (5 laag)	
	Lloydkwartier	- 0.85 (hoog) ¹	N=6 (hoog opgeleid)	
Totaal			N=36	N=479

¹ Lloydkwartier is een hoogopgeleide buurt in een wijk met lage SES (ook Delfshaven onderdeel zelfde wijk)

Arnhem – Het Broek

Historie en ligging

Het **Arnhemse Broek**, kortweg **Het Broek**, is een wijk in Arnhem, gelegen tussen de binnenstad, het Spijkerkwartier, Presikhaaf en de Nederrijn. De wijk bestaat uit verschillende woonbuurten, waarvan een buurt dezelfde naam draagt als de wijk, het *Arnhemse Broek*. Naast vier buurten hoort ook een groot industrieterrein bij het Broek. Voordat de buurt Het Broek geschikt was om huizen op te bouwen werd het de eerste tien jaar van vorige eeuw opgehoogd en egaal gemaakt met behulp van zand. Dit zand was afkomstig uit de afgraving van de Geitenkamp die toen werd aangelegd. Het ophogen kostte veel geld. De bouwgrond was dus duur. Om de kosten eruit te halen werden er zoveel mogelijk huizen gebouwd. De huur moest geld opleveren. Daardoor bleef er weinig ruimte over voor groen in de wijk.

Bewoners en huisvesting

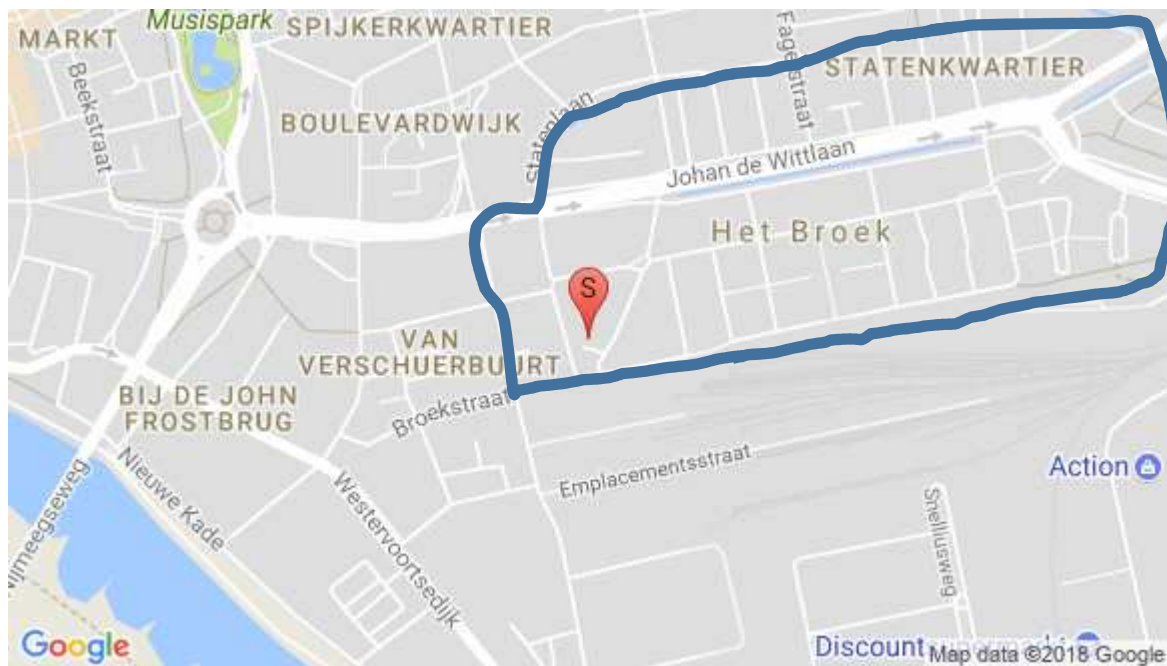
In de wijk het *Arnhemse Broek* wonen ongeveer 2750 mensen (cijfers uit 2017). Meer dan de helft van de inwoners heeft een migratie achtergrond. Bijna 60% van de woningen zijn eigendom van een woningbouwcoöperatie, 30% van de woningen wordt bewoond door de eigenaar en 12% is particuliere verhuur. In de wijk spelen een aantal belangrijke problemen, zoals vroegtijdig schoolverlaten en overlastproblematiek. Ook veiligheid is een blijvend aandachtspunt in de wijk. Het Arnhems Broek heeft de laatste jaren veel aandacht heeft gehad in het kader van de krachtwijkenaanpak. Hierdoor is er veel verbeterd in de wijk. Buurtinitiatieven dragen bij aan vergroting van de sociale cohesie.

Groen en structuur

Vanwege de historie van de wijk is er weinig ruimte voor groen in de wijk. Het straatbeeld wordt gekenmerkt door enkele bomen en kleine, meestal versteende voortuintjes. Om de singel naast de Johan de Wittlaan ligt een brede groenstrook. Er is geen park of grote groene kinderspeelgelegenheid in de wijk. Het straatbeeld wordt gekenmerkt door enkele bomen en kleine, meestal versteende voortuintjes.

Sociaal economische status score

Zowel de wijk 't Broek als het Spijkerkwartier hebben dezelfde postcode (6828). De SCP-score voor dit gebied is 1.48. Het gemiddelde inkomen per inwoner in Arnhem is €22.900. Voor de buurt het Broek is het gemiddeld inkomen € 17.600.

Arnhem – Spoorhoek (buurt Hommelstraat)

Historie en ligging

De buurt Spoorhoek ligt ingeklemd tussen de van Muijlwijkstraat, de Jansbuitensingel en aan de noordelijke kant het spoor dat op een hoge dijk ligt. Ten westen van de wijk ligt de stedelijke rondweg. De Spoorhoek maakt deel uit van de wijk het Spijkerkwartier. Na de sloop van de stadsmuren werd het gebied dat nu Spoorhoek heet als eerste bebouwd. Door de aanleg van de spoorlijn kreeg de buurt rond 1850 zijn huidige grenzen en naam. Vanaf de jaren zestig veranderde de bevolking, het winkelbestand en het type bedrijven in de buurt. De aanleg van de Van Muijlwijkstraat was hier een van de oorzaken van. Deze straat werd aangelegd dwars door de oude straten heen om meer ruimte te geven aan het autoverkeer. Gezinnen vertrokken naar nieuwbouwwijken. De nieuwe wijkbewoners waren veelal studenten en kunstenaars. De jaren negentig waren een dieptepunt voor de buurt. Maar inmiddels is de buurt meer toekomstbestendig. Oude winkel- en bedrijfspanden zijn geschikt gemaakt voor wonen en nieuwe vormen van werken.

Bewoners en huisvesting

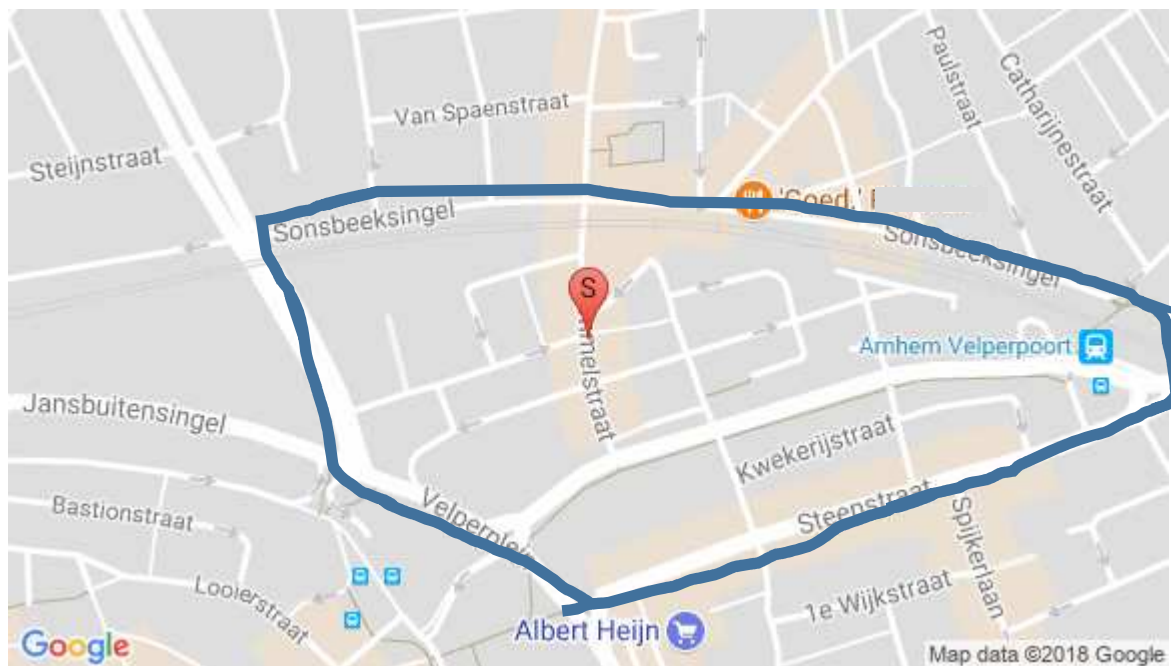
In Spoorhoek wonen ongeveer 1400 mensen (cijfers uit 2018). De wijk is al minstens drie generaties lang een broedplaats voor creatieve ondernemers. Ongeveer 35% van de inwoners heeft een migratie achtergrond. Er is een kleine kerngroep van gezinnen die al heel lang in de buurt woont. Verder is een groot deel woonachtig in een bejaardenflat en zijn er verspreid één-persoons huishoudens. De meeste woningen zijn meergezinswoningen. De helft is huur, ruim een kwart van coöperaties en een klein kwart van de woningvoorraad is particulier eigendom. Het gemiddelde inkomen in de wijk is laag.

Groen en structuur

Spoorhoek is een heel stenige buurt. De belangrijkste groene ruimte is de groene strook die tegen de rondweg aan ligt. Deze ruimte is echter nauwelijks geschikt voor recreatieve doeleinden.

Sociaaleconomische status score

Spoorhoek is een deel van het Spijkerkwartier, dat tot hetzelfde postcodegebied behoort als de wijk Het Broek. De SCP score van de wijk is 1,48. Het gemiddelde inkomen per inwoner in Arnhem is €22.900. Voor de buurt Spijkerkwartier is het gemiddeld inkomen €23.200 en daarmee een stuk hoger dan van het Arnhems Broek.

Amsterdam –Overtoomse Veld

Historie en ligging

De wijk Overtoomse Veld ligt in het gebied Slotervaart en maakt onderdeel uit van de Westelijke Tuinsteden. De wijk is gebouwd als onderdeel van het Algemene Uitbreidingsplan (AUP). Bij de bouw (1958-1963) stonden licht, lucht en ruimte centraal. Dit maakt dat de wijk een ruime opzet kent, met lange zichtlijnen en veel groen. De wijk bestaat uit een mengeling van laag, middel en hoogbouw. Aan de oostkant van de wijk ligt het Rembrandtpark, dat de scheiding vormt tussen de vooroorlogse stad met gesloten bebouwing en de naoorlogse stad met open bebouwing.

Bewoners en huisvesting

In Overtoomse Veld wonen ongeveer 12.000 mensen (cijfers uit 2017) waarvan relatief veel bewoners kampen met hardnekkige sociaaleconomische problematiek (OIS, 2017). Een groot aantal kinderen groeit op in armoede en het onderwijsniveau is soms laag. Voor een aantal bewoners is de schuldenproblematiek groot en is er weinig zicht op werk.

Iets minder dan een derde van huishoudens bestaat uit gezinnen met kinderen en het percentage 65+'ers in de wijk is 8.5%. Iets meer dan helft van de bewoners heeft een niet-Westers achtergrond. Van de huishoudens moet een derde rondkomen van een laag inkomen (120% van het wettelijk sociaal minimum). De gemiddelde woonduur in de wijk is 6.4 jaar (OIS, 2017).

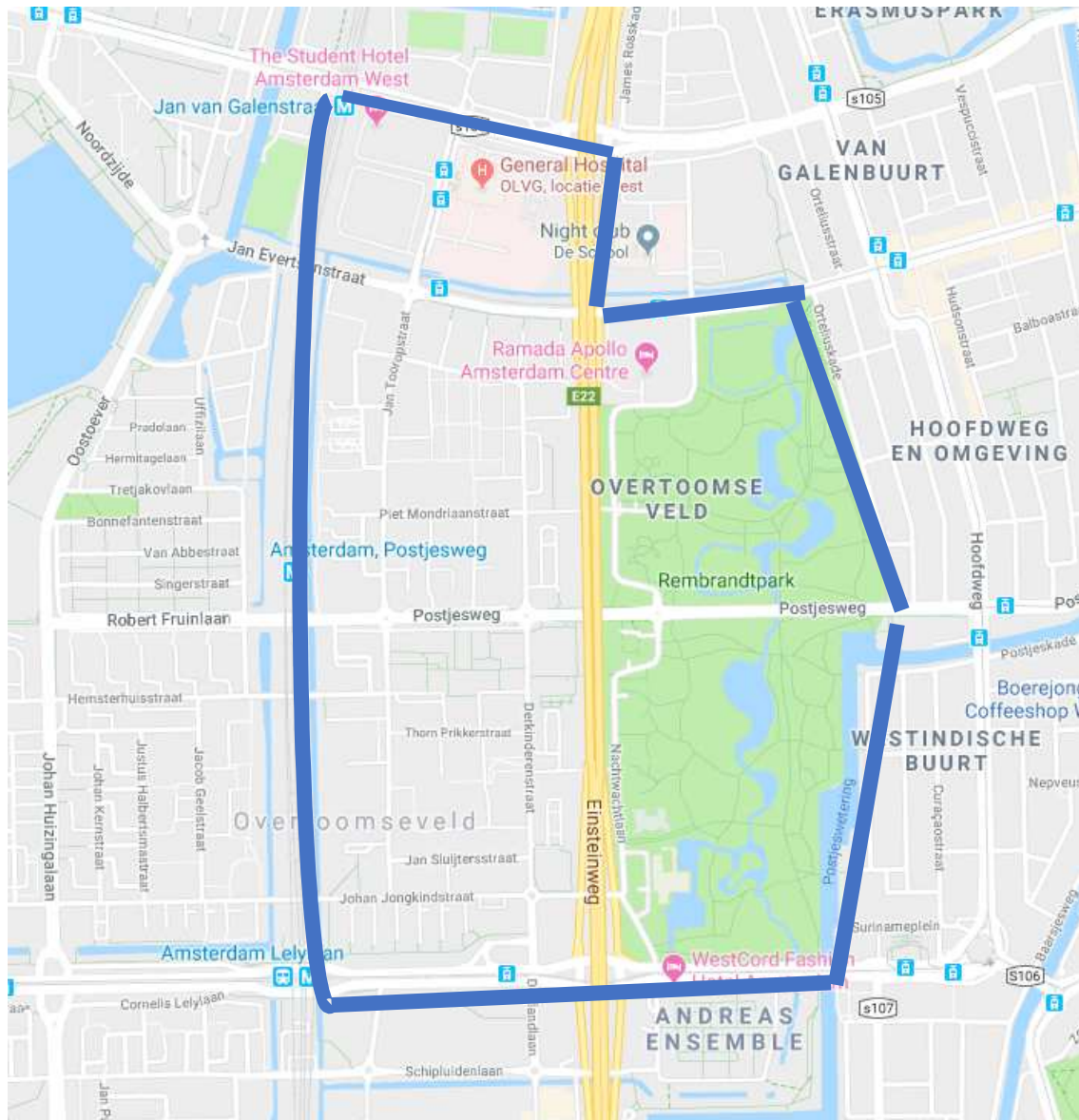
In Slotervaart en Overtoomse Veld vindt momenteel een grote transitie en ontwikkeling plaats. Er wordt de komende jaren flink geïnvesteerd in extra woningbouw (o.a. koopwoningen en duurdere huurwoningen) waardoor er veel jongeren, starters, nieuwe stedelingen en gezinnen naar Overtoomse Veld zullen trekken.

Groen en structuur

In en nabij Overtoomse veld is groen op verschillende manieren aanwezig. Aan de oostzijde van Overtoomse veld grenst het Rembrandtpark. Aan de westzijde ligt de Sloterplas en het Sloterpark. Tussen de woningen zijn veel grasveldjes.

Sociaaleconomische score

De SCP-score van het postcode 1065 is -0,94. Het gemiddeld inkomen per inwoner van Overtoomse Veld is € 18.700, een flink stuk lager dan het gemiddelde inkomen van een Amsterdammer dat ligt op €26.900.

Rotterdam - Lloydkwartier

Historie en ligging

Lloydkwartier is een van de twee buurten in de wijk Schiedmond. De wijk Schiedmond ligt Buitendijks, aan de Nieuwe Maas. Het Lloydkwartier is een voormalige overslaggebied. In de negentiger jaren is begonnen met de ontwikkeling van het gebied wat nu een mix is van moderne hoogbouw en monumentaal gerestaureerde havengebouwen met een nieuwe bestemming; wonen en kleinschalige bedrijvigheid (Wijkagenda 2019-2022). De oude bedrijfsgebouwen geven de buurt een eigen karakter. Door de recessie is de ontwikkeling en bouw gestagneerd. Deze is inmiddels weer op gang gekomen.

Bewoners en huisvesting

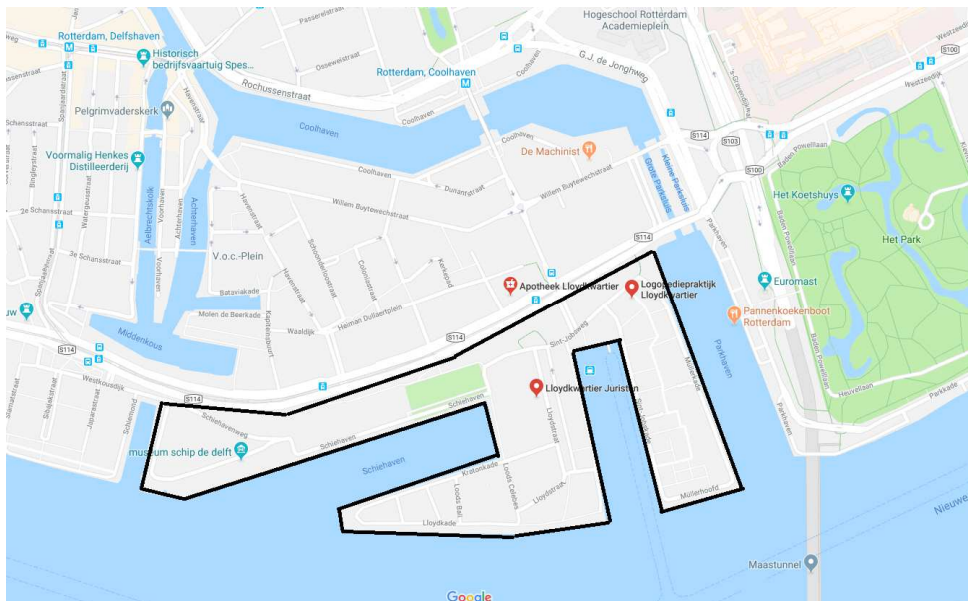
Mede vanwege de ligging aan het water is het Lloydkwartier een aantrekkelijke plek om te wonen. Dit heeft een andere 'type' bewoner aangetrokken in Schiedmond; hoger opgeleid, ondernemend, creatief, mondig en veelal met een hogere inkomens. Er wonen op dit moment ca. 1700 mensen. Het grootste deel van de huishoudens bestaat uit eenpersoonshuishoudens, in minder dan 20% van de huishoudens wonen ook kinderen. Ruim 3/4 van de bewoners is autochtoon of van westerse afkomst (De grote woontest 2012).

Groen en structuur

Gedurende meer dan vijf jaar lag de bouw stil. In deze periode zijn op braakliggende terreinen bewonersinitiatieven ontstaan op het gebied van vergroening, ontmoeting en speelgelegenheid voor kinderen. Veel bewoners zijn zich meer bewust geworden van het belang van groen en spelen voor leefbaarheid en ontmoeting. De betrokkenheid van de bewoners heeft als gevolg dat bewoners graag zeggenschap willen over de verdere inrichting van de wijk en opkomen voor een betere balans tussen stenen en groen. Dat heeft geleid tot een proces waarin bewoners samen met de gemeente zoeken naar mogelijkheden en oplossingen. Het is een experiment voor hoe overheid en bewoners samen de stad maken.

Sociaaleconomische score

De SCP-SES score voor postcodegebied 3024, waar Lloydkwartier samen met de wijk Delfshaven onder valt is -0,85. Het gemiddelde inkomen voor Schiedam is € 25.100 euro (buurten Schiedam en Lloydkwartier samen) t.o.v. € 22.300 gemiddeld in Rotterdam. Het Lloydkwartier is echter een buurt met een hoge SES in de wijk: 80% van de bewoners is hoog opgeleid en heeft een midden-hoog (2300-3100 euro / maand) tot hoog (>3100 euro / maand) inkomen.

Rotterdam - Zuidwijk

Historie en ligging

Zuidwijk is een van de zuidelijk Rotterdamse tuinsteden. Aan de Noordkant begrensd door het Zuiderpark, aan de zuidkant door het Zuidelijk Randpark. Zuidwijk is een van de naoorlogse wijken die in de jaren vijftig is gebouwd vanwege groot gebrek aan woonruimte na de Tweede Wereldoorlog (Nationaal programma Rotterdam Zuid, 2015). Na 1990 zijn weer veel nieuwe woningen gebouwd in de groene uitlopers en in de buitenste schil van de wijk.

Bewoners en huisvesting

In de wijk Zuidwijk wonen ruim 12.000 mensen, verdeeld over iets meer dan 6200 huishoudens. Er is een gelijkmatige verdeling wat betreft jong en oud. In 29% van de huishoudens wonen kinderen. 79% van de woningen bestaat uit gestapelde bouw in de vorm van portieketagecomplexen. Tweederde van de totale woningvoorraad in de wijk is in handen van een woningbouwvereniging. Sinds de nieuwbouw na 1990 zijn er meer laagbouwwoningen en meer bewoner-eigenaren. Zuidwijkers zijn over het algemeen vrij trouw aan hun wijk. De sociaaleconomische positie van veel wijkbewoners is zwak. De meeste wijkbewoners hebben een sterke groepsoriëntatie en maken gebruik van groen- en speelvoorzieningen. Een ander deel zoekt sociale contacten meer in familie en vriendenkring.

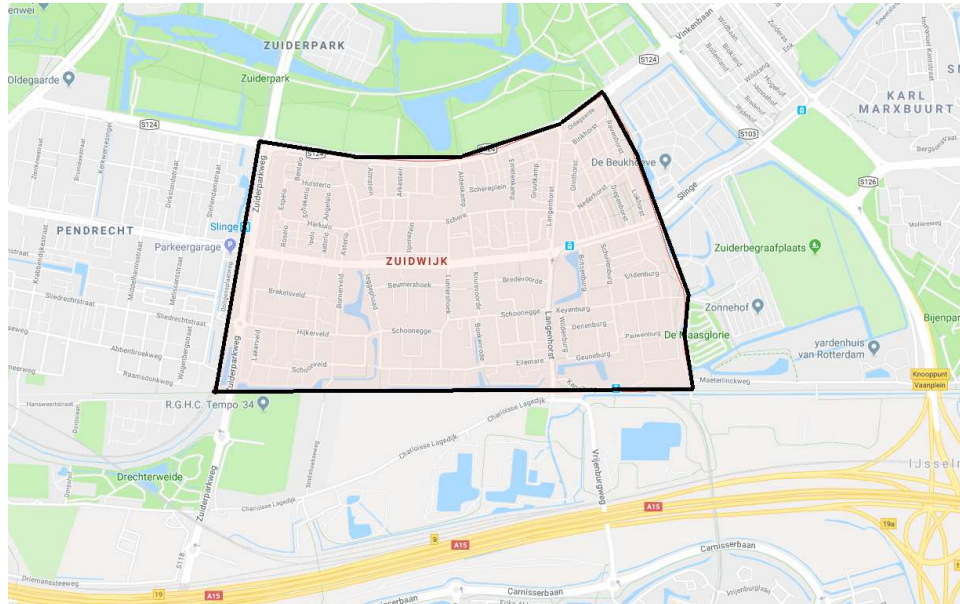
Groen en structuur van de wijk

Het woonmilieu in Zuidwijk wordt vaak aangeduid als groen stedelijk, door de combinatie van openbaar groen met groene gemeenschappelijke tuinen. De groene scheggen en waterstructuur in de

wijk zijn typerend voor een tuinstad. Groenzones onderscheiden de buurten van elkaar. De groene scheggen bieden een structuur voor langzaam verkeer naar het Zuidpark en het Ommeland. De Slinge vormt de centrale winkelstraat waarlangs aan weerszijden de verschillende buurten zijn gegroepeerd. De wijk wordt gekenmerkt door relatief korte afstanden naar de belangrijkste voorzieningen en een koppeling met openbaar vervoer via metro, bus en tram.

Sociaaleconomische score

De SCP-score voor het postcodegebied 3085 (Zuidwijk) is -2,75. Het gemiddelde inkomen in Zuidwijk is € 18.600 ten opzichte van € 22.300 gemiddeld in Rotterdam.

Rotterdam - Bospolder Tussendijken

Historie en ligging

Bospolder en Tussendijken, vaak samen aangeduid als BoTu zijn twee buurten in de wijk Delfshaven. De wijk is gebouwd tussen 1910 en 1930. Tussendijken grenst aan de zuidkant aan het Dakpark, een park op het dak van een winkelboulevard van een kilometer lang. Aan de noordkant ligt de winkelstraat Schiedamseweg. Ten noorden van deze winkelstraat ligt Tussendijken. Het hart van Tussendijken is bij vergissing gebombardeerd door de geallieerden in 1943. Deze lege plek in de wijk is na de Tweede Wereldoorlog ingericht als park 1943 en het Visserijplein (Wijkagenda Bospolder, 2018).

Bewoners en huisvesting

De twee wijken hebben samen bijna 14.000 bewoners. Er is een hoge bevolkingsdichtheid en grote diversiteit onder bewoners. 80% van de bewoners zijn 'nieuwe Nederlanders' en bijna 70% heeft een niet-westerse achtergrond. Er is speciale huisvesting voor senioren, maar er zijn ook veel (1-ouder) gezinnen.

60% van de woningvoorraad bestaat uit sociale huurwoningen in het laagste segment. Slechts 16 % (Bospolder) en 12% (Tussendijken) zijn koopwoningen. En 7% (Bospolder) en 1% (Tussendijken) van de woningvoorraad bestaat uit eengezinswoningen. Driekwart van de huishoudens behoort tot de lage inkomens. Illegaliteit en criminaliteit zijn belangrijke problemen in de wijk. Er is een trend waarbij steeds meer hoger opgeleide en kapitaalkrachtige bewoners in de buurten komen wonen. Een aantal nieuwbouwprojecten aan de rand van de wijk hebben als doel de wijk te versterken.

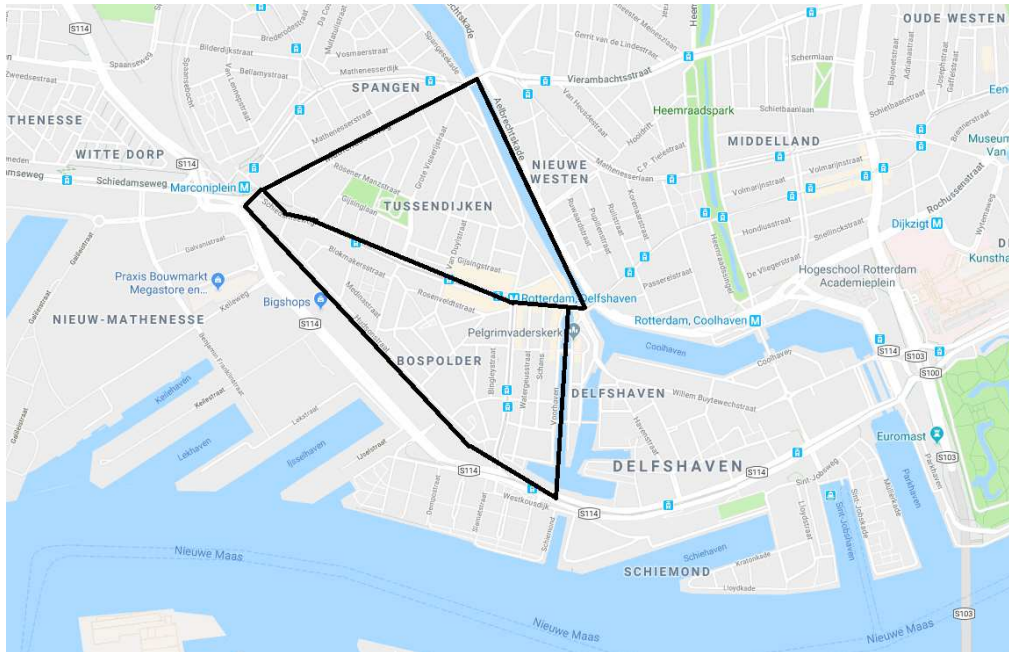
Groen en structuur van de wijk

De buitenruimte is stenig. Er is veel vuil op straat. Op marktdagen waait het vuil de hele wijk door. De pleinen in de twee buurten worden gekarakteriseerd door een enorme vlakte aan asfalt, een gebrek aan groen en er is geen plek voor beschutting. De pleinen voelen leeg en anoniem en veel bewoners

voelen zich er onveilig. De gebiedscommissie BoTu wil de pleinen groener en vriendelijker maken, met ruimte voor sport, spel en ontmoeten.

Sociaaleconomische score

De SCP-score van het postcodegebied 3026 (Tussendijken) is -4,55. De SCP-score van postcodegebied 3025 (Bospolder) is -3,34. Het percentage werkenden in Bospolder is 14%, in Tussendijken is dit 17%. Het gemiddelde jaarinkomen in Bospolder is € 15.100 euro en in Tussendijken € 14.800 euro ten opzichte van het Rotterdamse gemiddelde van € 22.300.

4. Focusgroepen: uitkomsten

De focusgroepen samengevat per vraag per wijk

De antwoorden op de hoofdvragen van de focusgroep interviews zijn per stad en per focusgroep weergegeven. De interviews zijn geanalyseerd aan de hand van 8 hoofdcodes, overeenkomend met de kenmerken volgens PHENOTYPE. Deze resultaten zijn te vinden in Bijlage 3.

4.1 Focusgroepgesprekken per wijk

Arnhem

De Spoorhoek (buurt Hommelstraat), focusgroep bijeenkomst

Algemeen beeld

Er zijn veel verschillende groepen bewoners in de wijk met verschillende wensen en behoeften voor hun leefomgeving. De deelnemers van de focusgroep waren niet tevreden over de wijk. Ze gaven allebei een dikke onvoldoende. Dit heeft te maken met twee aspecten: De Spoorhoek is het meest versteende gedeelte van Arnhem. Het grotere groen dat er was is weggehaald. De bomen langs het spoor zijn vanwege ziekte, storm of ruimtegebrek. Veel van de boomspiegels zijn ook veel te klein. Daarnaast is er volgens de deelnemers slecht onderhoud en weinig aandacht voor het groen door de gemeente. Men heeft de indruk dat de gemeente vooral onderhoud door burgerinitiatieven wilt zien. Er zijn wel wat van deze (burger)initiatieven, zoals een vlindertuin.

Tabel 2 Karakteristieken deelnemers focusgroep Arnhem Spoorhoek

Algemene groepsgegevens	
Aantal deelnemers	2
Geslacht	M (1); V (1)
Leeftijd	55; 66
Opleidingsniveau	HBO (2)
Werk	Zzp'er; Pensioen
Woning	Koop (2)
Buitenruimte	Balkon; Tuin en balkon
Thuiswonende kinderen (tot 18 jaar)	Nee (2)

Dit werkt hier wel heel erg goed. Ik heb zelf ook verticaal groen aan de gevel. We hebben ook niet heel veel ruimte.

Wat heel belangrijk is om rekening mee te houden in onze wijk is: Er zijn een heleboel mensen die dol zijn op hondjes, die niet ver lopen, veel oude mensen. En er zijn veel mensen die dol zijn op katten, er lopen ook heel veel katten buiten. Dat betekent dat dit (alle foto's met grasvelden) heel snel gaat vervuilen. Mensen gaan daar hun hond uit laten en ruimen het niet op.

Dat werkt hier niet, is onderzocht voor bij de vlindertuin, maar die grond was ook vervuild. We hebben het wel geprobeerd, want er waren van die bakken over van het Spijkerkwartier, maar er was ook

totaal geen interesse in. De mensen die dat willen zijn vooral de allochtone mensen, maar die hebben hun volkstuintje, of die verbouwen het in hun eigen tuin.

Belangrijke kenmerken van groen in de buurt

Wat vind jij belangrijk aan groen in de buurt?

De belangrijkste kenmerken voor de deelnemers zijn 1) de verticale vorm, 2) dat het groen een uitnodigend gevoel geeft, iets aangenaams brengt (mooie grote bomen als sieraad, een kleine rustige oase; een grote verticale tuin op een blinde gevel aan het begin van de straat), en 3) dat het bestendig is tegen vervuiling (honden- en kattenpoep) / geen aantrekkingskracht op coffeeshopklanten en daklozen (gevoel van veiligheid).

Kenmerken die juist niet belangrijk zijn: Er is geen grote behoefte aan speelplekken, trapveldjes e.d. (weinig kleine kinderen in de wijk – en genoeg speelmogelijkheden net buiten de wijk). Daarmee samenhangend: Groter groen (Sonsbeekpark etc.) vind je op loopafstand.

Citaten:

“Ik zie in onze buurt weinig mogelijkheden voor groen, want het is dichtbebouwd, maar daar waar het mogelijk is, zou je dus van die hele mooie bomen moeten hebben. Een boom als sieraad. Waar mensen dus lekker naar toe kunnen gaan, waar een bankje is, waar kinderen zouden kunnen spelen. Je ziet dat wel in Zuid-Europese steden, Parijs en Barcelona, dan zijn dit heel fijne oorden, waar het wat rustiger is, wat minder beweging is, helemaal geen auto's. Dus een boom of enkele bomen als sieraad en als ontmoetingsplek.”

“Wat heel belangrijk is om rekening mee te houden in onze wijk is: Er zijn een heleboel mensen die dol zijn op hondjes, die niet ver lopen, veel oude mensen. En er zijn veel mensen die dol zijn op katten, er lopen ook heel veel katten buiten. Dat betekent dat dit (alle foto's met grasvelden) heel snel gaat vervuilen. Mensen gaan daar hun hond uit laten en ruimen het niet op”

“Kat- en hondproof, dus niets dat geschikt is om in te gaan zitten poepen.”

Hoe zou je het groen willen gebruiken?

Er is een groep 'oud-Arnhemmers'. Dit zijn de bewoners met lage inkomens, waarbij hun leefwereld de straat is en die bijna niet over de grenzen van de wijk komen. Zij hechten veel waarde aan het veilige gevoel dat ze krijgen van hun directe woonomgeving, met bekenden om zich heen. Zij willen vooral ergens (samen) buiten kunnen zitten, zonder te veel troep van bijv. vallend blad en overlast van insecten en vogels. Een andere groep bewoners wil laten zien hoe mooi en aantrekkelijk groen kan zijn en op die manier meer waardering voor groen creëren.

Samenvattend: kunnen genieten, ontmoeten, zitten. De buurt op die manier gezelliger maken, maar zonder dat het groen en de zitplekken ingenomen worden door mensen van buitenaf die de buurt juist verslechteren.

Citaten:

“Het is dus heel divers, en dat maakt het ook zo lastig: enerzijds die oud-arnhemmers, die vinden het vooral belangrijk dat je ergens kunt zitten, dat het niet te veel troep geeft, coniferen is prima, maar geen blad, er moet geen troep afkomen, er moeten niet te veel insecten, geen vogels want die poepen naar beneden. Dit zijn de mensen die over het verticale groen in de Bloemstraat zeiden: “Hoezo mooi? Weet je hoeveel vogels daar op afkomen? En er komen spinnen binnen... Ooh nou!”. Maar goed, er zijn dus nog die jonge mensen, mensen met kinderen, mensen met koophuizen, en dat is ook aan het toenemen.”

“Voor iets dat een minuut lopen is, wordt hier al de scooter gepakt. De mensen die meer bewegen gaan de wijk uit.”

Stel er wordt geld geïnvesteerd in het groen in jullie buurt en jullie worden gevraagd om ideeën. Wat voor een ideeën zou je dan hebben?

1. Geveltuinen en ander verticaal groen. Zo kan de buurt zich ook profileren als de buurt met verticaal groen. Daar kunnen de bewoners zich dan mee identificeren en ontstaat er misschien ook grotere betrokkenheid. Ook de vele ondernemers (restaurants, winkels) zouden hier aan mee kunnen doen. Zeker als de gemeente hier financieel bij ondersteunt.
2. Wat locatie betreft wordt over de Van Muijlwijkstraat gesproken, een drukke weg dwars door de buurt. Hier kan veel meer (verticaal) komen. Dit draagt dan meteen bij aan geluiddemping, luchtkwaliteit en hittedeductie. Maak een mooie verbinding met het groen op het Velperplein. De deelnemers zouden graag zien dat er wat minder prioriteit aan het verkeer (auto's) gegeven wordt en meer prioriteit aan een leefbare buurt.
3. Een derde punt is de samenwerking tussen gemeente en bewoners. De deelnemers zien graag dat deze verbetert. Er zijn al stappen genomen, nu het team Leefomgeving in de wijk aanwezig is, maar het kan nog beter. Betrek de bewoners meer bij de plannen, nodig ze uit bij de verschillende stappen in het proces en luister ook echt. De deelnemers hebben soms het gevoel dat het lijkt alsof de gemeente vraagt aan de bewoners om mee te denken, maar dat er dan toch al een eigen plan ligt. Een plan dat dan wanneer het gerealiseerd is, niet blijkt te werken.
4. Zorg voor mooi, aantrekkelijk groen. Waar vlinders en bijen op afkomen. Verschillende van zulke plekken in de wijk, dit maakt een wereld van verschil.
5. Pak de spoordijk aan. Dit is een zeer bepalend element in de wijk. Maak er iets moois van, met mooie begroeiing, veel bloemen. Onderhoudsarm, maar goed verzorgd. Maak verbinding met Presikhaaf, zorg voor een mooie corridor.

Citaten:

“Van die verticale dingen, dat voelt dan ook als een eigen tuin, dat is redelijk hufterproof, dat kan wel wat hebben.”

“Mensen zouden wel een hondenuitlaatplek willen, maar dan zou de gemeente dit ook moeten onderhouden en schoon houden. Mensen ruimten zelf de poep niet op.”

“Wij wonen hier al zo lang, maar er wordt niet gevraagd naar de ideeën van de bewoners. Dan wordt er iets bedacht door de gemeente en de bewoners denken: “Hoe kom je er op?!”

Het Arnhemse Broek, focusgroep bijeenkomst 1

Algemeen beeld

In het Arnhemse Broek zijn het oordeel over de woonomgeving, leefbaarheid en voorzieningen in de buurt lager dan het Arnhems gemiddelde (Bron: Wijkprofielenboek Arnhem 2015). De ontevredenheid over de woonomgeving bleek ook tijdens de focusgroep. Het groen werd beoordeeld met gemiddeld een 5,8. Dit cijfer is gebaseerd op slecht beheer, waardoor het groen er niet mooi uit ziet en ook slecht zicht oplevert voor verkeer. Het groen is daarnaast weinig functioneel en het eigenaarschap ligt bij de gemeente. Met bestaande groene plekken wordt weinig gedaan. Ideeën van bewoners worden niet gehoord of serieus genomen (of door andere bewoners tegengehouden).

De deelnemers aan de focusgroep bestaan uit een groep bewoners die elkaar al kent en actief is op gebied van het verbeteren van de buurt. Ze hebben zelf bijvoorbeeld initiatief genomen voor het aanleggen van een stukje wandelpad en een bankje. De focusgroep deelnemers zijn niet representatief voor de bewoners van de buurt.

Tabel 3: Karakteristieken deelnemers focusgroep Arnhem Broek, bijeenkomst 1

Algemene groepsgegevens	
Aantal deelnemers	5 mensen hebben vragenlijst ingevuld; 2 personen hebben de vragenlijst niet ingevuld en zijn niet de gehele focusgroep aanwezig geweest
Geslacht	M (4); V (1)
Leeftijd	25, 30, 35, 50, 72. Gemiddeld 43
Opleidingsniveau	HBO (4); VMBO (1)
Werk	Allen betaald werk (creatief; management; commercieel)
Woning	Koopwoning (5)
Buitenruimte	Tuin (4); Balkon (1)
Thuiswonende kinderen (tot 18 jaar)	Nee (5)

Geveltuinen kan in deze wijk. Het kunstbedrijf heeft zich dit jaar bezig gehouden met geveltuinen d.m.v. een frame tegen de gevel aan, bedoeld voor blauwe regen o.i.d., maar dit wordt niet goed gebruikt.

Een verticale tuin met watergeefstelsysteem is erg mooi (zoals bij de bushalte op het Willemsplein), maar dit is niet goedkoop.

Eetbaar groen is ook een idee voor onbenutte stukken groen. Bijvoorbeeld appelbomen of andere fruitbomen neerzetten, of een pluktuin. Iets dat mensen er naar toe trekt. Leuk voor kinderen ook en zoiets hoeft helemaal niet veel te kosten.

Belangrijke kenmerken van groen in de buurt

Wat vind jij belangrijk aan groen in de buurt?
De belangrijkste kenmerken voor de deelnemers zijn 1) bewegen in het groen. Daarvoor wordt bijvoorbeeld de wens voor een wandelpad door de wijk genoemd, 2) zichtbaar groen en dat aan laten sluiten op de jaren 30 bouwstijl, en bijvoorbeeld met eetbaar groen om mensen te trekken of picknick plek, 3) groen om te ontmoeten, bijvoorbeeld in combi met sociale onderneming (kleine horeca), en 4) veiligheid. Er zijn nu plekken waar gedeald wordt. Daaronder valt ook afval en fietsenstalling probleem.
Kenmerken die juist <u>niet</u> belangrijk zijn: groot is niet belangrijk. Er zijn genoeg grote groene plekken dichtbij.
<i>Citaten:</i>

"Als de fietsen hier weg zijn en iedereen groen voor het huis heeft, dat is jaa....! (ziet het er veel verzorgder uit). Het is eigenlijk een heel statige straat."

"Een wandelpad heeft potentieel, daar kun je wat bij doen om het aan te kleden."

"Eetbaar groen is ook een idee voor onbenutte stukken groen. Bijvoorbeeld appelbomen of andere fruitbomen neerzetten, of een pluktuin. Iets dat mensen er naar toe trekt. Leuk voor kinderen ook en zoiets hoeft helemaal niet veel te kosten. Er is dan wel een omheining nodig, omdat hier veel honden worden uitgelaten."

Hoe zou je het groen willen gebruiken?

Groen zou meer gebruikt kunnen worden om in te bewegen. Wandelpad, hufferproof fitness apparatuur, interactief parcours, speelplekken voor kleine kinderen zijn voorbeelden die gegeven worden. Daarnaast wordt gedacht aan meer tuintjes voor voedselconsumptie, die voor eetsessies in de buurt gebruikt kunnen worden.

Citaten:

"Als ik wil hardlopen ben ik eerst 2,5km bezig om überhaupt iets groens te vinden. Maar een groen hardlooppadje is hier ook niet haalbaar natuurlijk."

"Een route maken van kleinere dingen die uitnodigen tot bewegen, zodat je overal langs geleid wordt, een soort parcours. Zowel ouderen als jongeren vinden dat leuk."

"Een sport- of beter: wandelpad. Maak er een beeldenroute van of iets, maak het aantrekkelijk. Multifunctioneel, niet iedereen houdt van sporten."

Prioriteiten voor groene inrichting in de wijk

Stel er wordt geld geïnvesteerd in het groen in jullie buurt en jullie worden gevraagd om ideeën. Wat voor een ideeën zou je dan hebben?

De bewoners hebben veel eigen ideeën voor de inrichting van het groen. Het moet aantrekkelijk maken de wijk in te gaan. Een verbindende wandelroute door de hele wijk zien ze als de grootste verrijking voor de wijk op gebied van groen. De Johan de Wittlaan is een barrière in de wijk waar daarbij rekening mee gehouden moet worden. Ook aan een mooi aanzicht van de wijk en het bevorderen van de sociale cohesie van bewoners wordt veel waarde gehecht.

1. Doortrekken van wandelpad door de hele wijk.
2. Cultuurhistorie toevoegen aan de wijk d.m.v. informatieborden/oude foto's of kunst langs wandelroute.
3. Bloembakken voor aankleding.
4. Aansluiten op groen lint de stad in.
5. Verlichting, zowel langs de huizen als langs de wandelroute.

Citaten:

"Het moet aantrekkelijk worden om de wijk in te gaan. Je ziet, wij gaan niet eens de wijk in."

"Wandelpad doortrekken door de hele wijk is de grootste verrijking."

"Als op zo'n route continue beweging is, heb je ook meer sociale controle."

Het Arnhemse Broek, focusgroep bijeenkomst 2

Algemeen beeld

De bewoners zijn niet tevreden over het groen in de buurt: het krijgt een rapportcijfer 5 tot 6. De bewoners geven aan dat het een ruime wijk is, maar met veel tegels. Er is wel groen, maar zonder gedachte er achter. Het belangrijkste criterium lijkt zo min mogelijk onderhoud. Het is ongeïnspireerd en niet mooi. Er is veel zinloos groen. In sommige straten staan wel mooie oude bomen, maar veel

bomen zijn weggehaald. Er is weinig betrokkenheid van buurtbewoners bij de wijk en het groen draagt niet bij aan sociale cohesie.

Tabel 4: Karakteristieken deelnemers focusgroep Arnhem Broek, bijeenkomst 2.

Algemene groepsgegevens	
Geslacht	M (1); V (1)
Leeftijd	48; 58
Opleidingsniveau	HBO (1); WO (1)
Werk	Financieel medewerker; stedenbouwkundige
Woning	Koop (2)
Buitenruimte	Tuin; Tuin en balkon
Thuiswonende kinderen (tot 18 jaar)	Nee (2)

Met gevelgroen kun je camoufleren, maar ook juist iets aan groen toevoegen. Het gaat om zicht en beleven. Maar niet iedereen houdt er van. Juiste soortenkeuze nodig. Je wilt geen gevelschade aan je woning, daar is misschien angst voor.

Geveltuintjes zijn erg leuk, bijv. voor fietsenprobleem.

Variatie aan bomen geeft een bepaalde rijkdom. Grotere plekken zijn hier geschikt voor.

Belangrijke kenmerken van groen in de buurt

Wat vind jij belangrijk aan het groen in de buurt?
De belangrijkste kenmerken voor de deelnemers zijn 1) sociaal contact, met zitjes in midden van de wijk, 2) Bewegen. Een wandelroute en bankjes sluit aan bij het sociale contact, 3) Eetbaarheid van het groen, en 4) Hondenuitlaatveldje ontbreekt.
<i>Citaten:</i>
<i>"Er is wel groen, maar zonder gedachte er achter. Het belangrijkste criterium lijkt zo min mogelijk onderhoud."</i>

“Een natuurlijke leefomgeving nabootsen. Het mag wat wilder, met wilde bloemen. Maar dit vindt misschien niet iedereen aantrekkelijk. Het wordt wel levendiger...Het mag natuurlijk niet ten koste van veiligheid gaan. Maar er zit veel tussen kort gras en een onveilig gebied.”

“Eetbaarheid, diversiteit vind ik erg belangrijk”

“Boomspiegels zijn mooi, op sommige plekken worden deze goed onderhouden, maar elders worden het afvalbakken. Mensen willen wel, maar laten het onderhoud uiteindelijk lopen.”

“Meer kleuren”

“Als je meer de hoogte in gaat, wordt dit ook niet een hondenpoepveldje. Je kunt mensen met honden naar een hondenveldje leiden.”

Hoe zou je het groen willen gebruiken?

Het groen zou meer bruikbaar moeten zijn, bijvoorbeeld door meer eetbaar groen te introduceren (pluk-groentetuin). De gebruiksfunctie van het groen meer centreren in de wijk i.p.v. aan de randen. Voor het sociale contact zou er meer uitnodigende toegangen moeten zijn naar de groene stukken rond de wijk. Bijvoorbeeld een groene strook naar de Rijn. Daarbij moet het groen uitnodigen voor ontspannen en bewegen.

Citaten:

“Als sociaal aspect zou je zitjes kunnen creëren. Deze moeten dan wel midden in de wijk te vinden zijn, niet aan de rand. Met het risico dat dit hangplekken worden, maar is dit erg?”

“Het groen in de wijk bevordert geen sociale cohesie, niemand voelt zich betrokken. Veel mensen hier hebben genoeg om hun hoofd boven water te houden. Verder iets doen is voor hen moeilijk.”

“Veel Turkse mannen hier gaan 's avonds graag flaneren. Kleet het aan met groen. Of een mogelijkheid voor een BBQ ofzo. Maak het aantrekkelijker.”

“Ik heb zelf een diepe tuin voor gebruik en zicht op groen. Buurtgroen is leuk om een rondje te lopen. Het nodigt nu niet echt uit om een ommetje te doen.”

“Een pluk-groentetuin om te delen voor de hele buurt.”

Prioriteiten voor groene inrichting in de wijk

Stel er wordt geld geïnvesteerd in het groen in jullie buurt en jullie worden gevraagd om ideeën. Wat voor een ideeën zou je dan hebben?

De bewoners hebben een aantal ideeën voor de inrichting van het groen, maar de meningen verschillen tussen de deelnemers. Waar de één voornamelijk gericht is op eetbaar groen om sociaal contact tussen bewoners (van verschillende culturen) te bevorderen, ziet de ander daar weinig heil in. De ander ziet veel mogelijkheden voor een mooier en levendiger aanzicht door een andere inrichting van de bestrating, boomspiegels, zichtlijnen en gebruik maken van hoogteverschillen. Er zijn veel plekken die groen hadden kunnen zijn en waar tegels verwijderd kunnen worden. Op sommige boomspiegels zijn (tijdelijke) parkeerplaatsen geplaatst (al sinds 1,5-2 jr.).

1. Aandacht van de gemeente voor het groen.
2. Bomen planten bij schoolfietsenstalling (van Slingelandtstraat).
3. Plaatsen van walnotenbomen voor sociale activiteit.
4. Tunneltje en braakliggend terrein in noord-oosthoek aanpakken met nuttig groen.
5. Groen Johan de Wittlaan laten doorlopen naar Groen van Prinstererstraat.
6. Grote plantenbakken op plekken waar straten verspringen. Evt. parkeerplaatsen opofferen.

Citaten:

"Het is net een woestijn waar het dan op twee plekjes knus is gemaakt. Je moet niet alleen kleine stukjes, maar de hele ruimte prettig maken. Dan kun je overal bankjes neerzetten. Het is groen, maar unheimisch, ook omdat het rommelig is. De oude wegfunctie is nog steeds goed zichtbaar. Het is totaal niet ingericht op ontmoeten. Het voelt niet fijn, niet (sociaal) veilig om te fietsen of lopen. Mijn buurvrouw is er eens op klaarlichte dag beroofd."

"Er mist een stukje aandacht in het algemeen, iemand van de gemeente die het groen onder z'n hoede neemt en daar verstandig mee omgaat. De juiste contactpersoon vinden bij de gemeente is niet makkelijk."

"Als je iets neer zet dat mensen echt kunnen gebruiken, dat nuttig is, zin heeft, krijg je betrokken bewoners. Dit hoeft niet veel te kosten."

"Mensen komen niet eens aan hun eigen tuin toe. Het hoogst haalbare in deze wijk is iets als een zwerfvuilgroepje."

Amsterdam

Focusgroep 1, Senioren uit Overtoomse Veld

Algemeen beeld

De groep bestond uit autochtone senioren, die al lange tijd in de wijk wonen. De groep kent elkaar van de 'Open Club'. Dit is een club van ouderen uit Slotervaart, die wekelijks bij elkaar komt in het buurthuis voor verschillende activiteiten en lezingen. Twee van de deelnemers organiseren deze club. Een van de deelnemers heeft gehoorproblemen waardoor ze niet alles evengoed kan volgen van wat er wordt gezegd.

Tabel 5: Karakteristieken deelnemers focusgroep A'dam, senioren.

Algemene groepsgegevens	
Aantal deelnemers	5
Geslacht	M (3); V (2)
Leeftijd	70, 68, 83, 80, 81. Gemiddeld 76
Opleidingsniveau	MBO (1), MULO(2), HBO/WO (2)
Werk	Pensioen (5)
Woning	Sociale huurwoning (4), Koopwoning (1)
Buitenruimte	Tuin (1), Balkon (4), Dakterras (1)
Thuiswonende kinderen (tot 18 jaar)	Nee (5)

"Het gaat niet zozeer om kasteel, maar meer om park. Dat het leeft. Iedereen geniet ervan, je hebt er mooie bomen bij. Moet alleen geen barbecue bij. In New York heb je veel van die parken, nooit geweest, maar zie het in films. Gaat om gezelligheid, leefbaarheid, samen komen, echt genieten, op een mooie plek"

"Ik fotografeer het groen graag. Het leuke van Amsterdam vind ik dat je op plekken op loopafstand van je huis af en toe een situatie kan vinden alsof je je middenin een bos bevindt. Ik noem het wilde gedeelte bij Sloterpark, in Noord Vliegenbos, Het Amsterdamse bos (iets verder weg) "

“Als je de foto's bekijkt dan straalt dat uit dat die mensen in de straat iets van een band met elkaar hebben, want als je zo'n beeld kan realiseren dan kan het niet anders dan dat daar overleg over is geweest met elkaar. Iedereen doet er in mee. T.o.v. stenige dat straat altijd heeft doet zo'n beetje groen iets toevoegen aan de waarde van zo'n straat. Uitstraling. Krijgt ander karakter”

“Op zich leuke combinatie. Ook rekening gehouden met speelruimte voor de kinderen. Dat wordt in deze nieuw opgebouwde wijk hopelijk nog gerealiseerd. Maar ook in combinatie dat er heel veel groen omheen is. Goeie combinatie om de omgeving leefbaar te maken op verschillende manieren.”

“Dat vind ik mooi. Het groen, het heeft iets romantisch als je er doorheen fietst.” Om er naar te kijken? “Nou om het te beleven”

Belangrijke kenmerken van groen in de buurt

Wat vind jij belangrijk aan groen in de buurt?

De deelnemers noemen diversiteit aan groen. Dit gaat over diversiteit aan planten en bomen op één plek, maar ook over variëteit aan groen binnen een wijk. Als voorbeeld worden vrucht- en notenbomen genoemd. De groep vindt in contact komen met natuur een belangrijke functie van het groen. Het groen biedt een plek voor vogels om te nestelen en die zorgen voor levendigheid in de buurt. Het groen roept een gevoel van romantiek op, onder andere door de geur na een regenbui. Een andere belangrijke functie die aan het groen wordt toegekend is het zuiveren van de lucht en de opvang van fijn stof. Het wordt storend gevonden dat er voor het groen in de wijk minder aandacht voor onderhoud is, dan op plekken waar meer bezoekers komen zoals bij station Lelylaan. Het onderhoud van groen is belangrijk om gebruik te kunnen maken van de groene omgeving. Het groen biedt een plek om mensen te ontmoeten en levert daarmee een bijdrage aan de leefbaarheid.

Citaten:

“En het romantische toch wel van groen. Je ruikt het als er een regenbui is geweest, dan ruikt het lekker fris”

“Ik mis in mijn eigen woonomgeving veel goed onderhouden groen. Bepaalde delen van de wijk zijn allang opgeleverd en daar blijft maar onkruid staan”

“Diversiteit qua inrichting tussen de verschillende wooncomplexen, dus als je een beetje in de buurt gaat rondwandelen, dat niet alles een eenheidsworst is. Maar dat het juist leuk is dat in elk complex het groen een heel ander aanzicht biedt.”

Hoe zou je het groen willen gebruiken?

Activiteiten die de deelnemers noemen zijn wandelen en fietsen. De deelnemers kiezen routes door het park omdat ze het heerlijk vinden om tussen de bomen te fietsen en daar geen auto's zijn. Tijdens het wandelen wordt de natuur bekeken. Als voorbeeld wordt het bekijken van vogels genoemd en het aflezen van de seizoenen aan de natuur. Een van de deelnemers vindt het leuk om te kijken naar andere mensen die genieten van het groen.

De groep vindt het een probleem dat door de vele bouwwerkzaamheden er weinig gebeurt aan het groen in de buurt. Er staan bijvoorbeeld al lange tijd hekken rondom een bouwterrein. Daar groeit onkruid en het kan niet door de buurt worden gebruikt. Ook wordt er bij (ver)bouwwerkzaamheden te

snel groen weggehaald. Vaak wordt groen direct weggehaald waarna werkzaamheden soms wel een paar jaar op zich laten wachten. Slecht onderhoud kan ervoor zorgen dat het groen niet wordt gebruikt. Een positieve noot op het gebied van onderhoud wordt gemaakt over het bermbeheer. Doordat er minder wordt gemaaid krijgen allerlei bloemen de kans om te groeien. Die zorgen voor kleur en diversiteit waardoor het er aantrekkelijker uitziet.

Citaat:

“En dan vind ik het leuk om steeds in het voorjaar te ontdekken, van hé het Klein Hoefblad komt er weer aan, kijken wat er groeit, en in het najaar de paddenstoelen. En ik fotografeer dat ook graag.”

“In deze wijk moeten er veel werkzaamheden aan riool en weg en dergelijke worden uitgevoerd. Dan is men er altijd als de kippen bij om het groen te verwijderen. Voorbeeld August Allebéplein is nu al een aantal jaar dat ze bomen hebben weggehaald terwijl ze dat best nog 2 of 3 jaar hadden kunnen uitstellen. Bij grote werkzaamheden kijken of je wat langer van groen kunt genieten, dan meteen alles weghalen.”

“In het verleden tot 2 jaar terug deed de afdeling groen ook aan bestrijding mollen in plantsoen. Daar zijn ze nu mee gestopt. Met als gevolg dat er nu kale plekken in gazons ontstaan, want die grasmaaiers rijden hopen plat en dat neemt hand over hand toe. Als je van bovenaf op zo'n grasveld kijkt, het wordt er niet appetijtelijker van, overal platgewalste molshopen.”

Prioriteiten voor groene inrichting in de wijk

Stel er wordt geld geïnvesteerd in het groen in jullie buurt en jullie worden gevraagd om ideeën. Wat voor een ideeën zou je dan hebben?

De groep noemt dat er behoefte is aan diversiteit aan groen, bijvoorbeeld door een diversiteit aan bloemen en bomen te planten. Bomen dragen bij aan de beleving omdat ze lekker ruiken. Ook wordt het planten van Kamperfoelie tegen de kopse-kanten van woningen genoemd. Die ruiken lekker en maken de omgeving aantrekkelijker. Bij mooie stukjes groen is er behoefte aan zitgelegenheden, zodat ervan genoten kan worden.

Citaat

“Mocht er een mooi stuk groen zijn dan zou het fijn zijn dat daar een bankje kwam zodat mensen ervan kunnen genieten. Nu te weinig zitgelegenheden”

“In parken en aanverwante grote groen eenheden. Rondom bosschages en bomen niet maaien en kruiden laten groeien. Dan krijg je hele leuke kruidenlaag rond bosschages. Geeft insecten kans en dat trekt weer vogels aan. Besparen op maaiwerkzaamheden en dat levert veel op”

Focusgroep 2, Marokkaanse vrouwen uit Overtoomse Veld

Algemeen beeld

Aan de focusgroep deden acht deelnemers mee. De deelnemers aan de focusgroep waren Marokkaanse vrouwen die elkaar meerdere keren per week ontmoet bij Stichting Home Empowerment. Dit is een stichting die zich richt op het bestrijden en terugdringen van huiselijk geweld. De vrouwen zijn bekenden van elkaar waardoor het gesprek in harmonie verliep. Tijdens het gesprek was de directeur van de stichting aanwezig. Zij vertaalde en vulde de groep ook vaak aan. De aanwezigen spraken relatief vaak in het Marokkaans, terwijl ze zich verstaanbaar kunnen maken in het Nederlands. Ze zijn erg gepassioneerd over het groen in de buurt. De kinderen staan centraal in het leven en tijdens het gesprek werd regelmatig verwezen naar de kinderen als het gaat om het ontwerpen, beheren en gebruiken van het groen. De deelnemers vinden dat er heel veel groen in de buurt is verdwenen door de bouwwerkzaamheden.

Tabel 6: Karakteristieken deelnemers focusgroep A'dam, Stichting Home Empowerment.

Algemene groepsgegevens (8 mensen hebben de vragenlijst ingevuld)	
Geslacht	Vrouw (8)
Leeftijd	55, 42, 50, 65, 47, 58, 45, 45 (gem 51 jaar)
Opleidingsniveau	Geen opleiding (1), LBO (1), HAVO (2), VWO (3), Gestudeerd in Marokko (1)
Werk	Huisvrouw (6), Administratief medewerker (1), Kapster (1)
Woning	Sociale huurwoning (8)
Buitenruimte	Balkon (8)
Thuiswonende kinderen (tot 18 jaar)	Ja (4), Nee (4)

Park met kasteel - "Dit had je vroeger heel veel, echt de gezelligheid met iedereen in park, picknicken, spelen. Het is nu niet meer. Zie ik nu heel weinig. Gezelligheid van de mensen"

"Ik vind de bloemen mooi"

"Mooi uitzicht, daar word ik vrolijk van"

"Hoef niet in park te zijn. Ik geniet ervan. Ik vind prachtig. Het water en de fontein en de banken en het gras. Combinatie van water bloemen bomen gras"

"Waren er vroeger wel, maar nu niet meer. Bomen en ook groen en natuur. Berm mooi om te zien, tevreden en vrolijk zijn"

“Zomer zitten en koffie drinken. ” Wat spreekt je specifiek aan? “Je bent buiten. Goed idee dat elk balkon klein tuintje heeft”

“Vroeger veel bomen. Voor uitzicht mooi”

“Is nu niet meer zo. Belangrijk, kinderen kan veilig spelen, ook naast jou, dat kan je zien. Geen gevaar voor auto's en fiets. Kan ook alle burens buiten, koffiedrinken, leren breien”

Belangrijke kenmerken van het groen in de buurt

Wat vind jij belangrijk aan groen in de buurt?

De groep vindt het belangrijk dat het groen kleurrijke planten en bloemen bevat. Het moet er aantrekkelijk uitzien. Daar worden ze vrolijk van. Het groen wordt als een belangrijke plek gezien om elkaar te ontmoeten en te picknicken. Elkaar ontmoeten heeft een belangrijke functie: *“Als je boos bent thuis, dan wil je naar buiten, iets leren ofzo. Als je boos bent dan wil je graag naar buiten met vrouwen praten”*. Honden die worden uitgelaten vormen een probleem, die kunnen ervoor zorgen dat het groen niet wordt gebruikt. De groep vindt het erg belangrijk dat het groen een plek biedt voor de kinderen om te spelen.

Citaat:

“Groen krijgt extra leven. En extra vrolijkheid.”

Hoe zou je het groen willen gebruiken?

De groep vindt het leuk en belangrijk om te kunnen (moes)tuinieren. Dat zorgt ervoor dat ze gezond en positief bezig zijn. Vroeger hadden ze een mooie moestuin maar die is door een verbouwing weggegaan.

Ze willen het groen ook gebruiken om in te wandelen en sporten. Andere activiteiten die worden genoemd zijn lekker liggen en genieten van de natuur. Om te kunnen genieten moeten er mooie stoeltjes zijn en kleurrijk groen. Ze willen het groen kunnen ruiken. Daar krijgen ze energie van.

De groep noemt verschillende redenen waardoor ze het groen in de buurt niet kunnen gebruiken. Als voornaamste reden worden hier bouwwerkzaamheden genoemd. Veel groen is verdwenen. Een andere reden zijn honden. Kinderen zijn bang voor de honden en er ligt hondenpoep.

De groep heeft ideeën wat te doen als er mooie groene plekken zouden zijn. Dan zouden ze activiteiten organiseren met een groep vrouwen, zoals wandelen, sporten en picknicken. En ze zouden de kinderen mee naar buiten nemen. Ze vinden het belangrijk dat het groen dichtbij is, vooral als er kinderen zijn, zodat er dichtbij huis een rondje gelopen kan worden en kinderen kunnen spelen.

Citaten

“Groene geur ruiken, niet geur van auto's fabrieken, groene geur krijgt extra energie en gezondheid”

Stel er wordt geld geïnvesteerd in het groen in jullie buurt en jullie worden gevraagd om ideeën. Wat voor een ideeën zou je dan hebben?

Er is behoefte aan meer speelplekken voor kinderen en bijvoorbeeld een kinderboerderij of pierenbadje. Ze geven aan dat als er iets voor de kinderen wordt gedaan, dat volwassenen daar dan ook van profiteren.

Plekken om te kunnen zitten en genieten van de natuur zijn belangrijk. Er wordt opgemerkt dat bankjes in Rembrandtpark zijn weggehaald vanwege hangjongeren.

Citaten:

“Je bent nooit klaar met kinderen. Je hebt grote kinderen en dan heb je weer kleine kinderen en die moet je ook weer naar buiten brengen.”

“Op die leeftijd zijn we ook kinderen. We willen allemaal groen, we willen lopen en iets te doen hebben”

Rotterdam

Focusgroep Zuidwijk

Algemeen beeld:

Op de uitnodiging voor een focusgroepgesprek is één bewoner afgekomen, waarmee de focusgroep veranderde in een individueel onderzoek. Deze opkomst is kenmerkend voor de wijk, waar weinig animo is voor buurtinitiatieven op het gebied van groen. Een gedeeltelijke verklaring hiervoor is de Multi problematiek van veel inwoners die in de schuldsanering zitten en hulp ontvangen van de voedselbank. De reden voor de ene deelnemer om te komen is ontevredenheid over een grasveld in zijn buurt dat plaats moet maken voor parkeerplaatsen.

Tabel 7: Karakteristieken deelnemer interview Rotterdam - Zuidwijk

Algemene groepsgegevens	
Geslacht	M (1)
Leeftijd	41
Opleidingsniveau	MBO
Werk	Havenmedewerker
Woning	Koop
Buitenruimte	Tuin en balkon
Thuiswonende kinderen (tot 18 jaar)	Ja (12 en 17 jr.)

Belangrijke kenmerken van groen in de buurt

Wat vind jij belangrijk aan het groen in de buurt?

Groen is een humeurstemmer met een verfrissende werking op de geest en voor de sfeer in de wijk. Goed onderhoud is belangrijk, zowel wat betreft zwerfvuil als dat paden doorgankelijk blijven. Het gaat om groen waar over nagedacht is, wat iets betekent. Wijkgroen mag niet vergeten worden of ondergesneeuwd door bijvoorbeeld de kanoverbinding die op dit moment wordt aangelegd. Veiligheid is heel belangrijk, zowel sociaal als fysiek.

Voor iedereen / elke leeftijdsgroep moet er een plekje zijn in de wijk waar bij het ontwerp over nagedacht is, waar een bepaalde doelgroep behoefte aan heeft. Bankjes om te zitten zijn belangrijk en bomen voor de schaduw.

Citaten:

“Je gedrag wordt geïnvoled door je omgeving ik denk dat water en groen in je omgeving een verfrissende werking hebben op je geest.”

"Er zijn groene bosjes, die worden niet bijgehouden dus dat wordt een vuilstortplaats. Die jongeren gooien daar alles in en het is wildgroei. Als iemand met zijn rollator over het padje moet, die kan daar niet eens normaal meer door."

Hoe zou je het groen willen gebruiken?

Groen is belangrijk voor speelplekken met speeltoestellen. Het brengt ook de ouders bij elkaar, vaak van verschillende culturen.

Groen is ook een herkenningspunt voor de wijk, bv voor het buurtfeest wat twee keer per jaar wordt georganiseerd en waar kinderen herinneringen opdoen. Een voorbeeld is een blijvende kerstboom die betekenis heeft voor de bewoners. Groen kan zo mensen binden aan de wijk, mensen betrekken. Het maakt het persoonlijker.

Een sporttraject door de wijk is goed voor beweging en om mensen de wijk in te trekken. Hardlopers en wandelaars ontmoeten elkaar op die manier. En meer mensen in de wijk op deze manier, maakt de wijk veiliger.

Er moet een plek zijn voor hangjongeren, zodat ze elders geen overlast veroorzaken. Maar ook een rustplek voor meditatie bv.

Groen is ook belangrijk om kinderen te leren over de natuur, over hoe je groente kunt verbouwen en over het belang van torenvalken en uilen. Die zijn namelijk weer belangrijk voor bestrijding van ongedierte in de wijk.

Citaat:

"Als ze sportgelegenheid gaan maken in de wijk, wordt het veiliger. Want hoe meer mensen er door de wijk lopen, hoe minder er in auto's wordt ingebroken, want daarvoor is er veel te veel beweging. En de mensen worden zelf ook actiever."

Prioriteiten voor groene inrichting in de wijk

Stel er wordt geld geïnvesteerd in het groen in jullie buurt en jullie worden gevraagd om ideeën. Wat voor een ideeën zou je dan hebben?

De beste investering is een groen wijkplan waarbij ruimte is voor beweging en met specifieke plekken bedoeld voor speciale doelgroepen. De kleine kinderen op meerdere plekken dicht bij de huizen en meer centraal in de wijk een voetbalveld voor de groteren die verder van huis mogen spelen.

Onderhoudsarm groen is belangrijk en daarbij afspraken tussen de gemeente en buurtbewoners over het onderhoud. Zelfonderhoud zou gefaciliteerd moeten worden, door apparatuur te lenen en bijvoorbeeld een klein budget voor koffie en koekjes.

Mensen met een uitkering en persoonlijke problemen zijn vaak niet bezig met sociale cohesie, maar de wijk is nu gemengder en daardoor is er meer sociale cohesie dan voorheen.

Citaat:

"Het loopgevoel met zones. Hier kan je dit doen, daar dat, met voor elke leeftijdscategorie een plek, kleintjes dicht bij de wijk, groteren meer centraal in de wijk waar toezicht is en iedereen kan komen. Met een groen pad erdoorheen."

Focusgroep Bospolder Tussendijken

Algemeen beeld

In de wijk Tussendijken loopt een project van een van de woningbouwverenigingen, Buurcare. Een van de dingen die binnen dit project worden gedaan is het vergroenen van de straten en balkons door de buurtbewoners zelf. Zes vrouwelijke deelnemers aan de focusgroep kennen elkaar via dit vergroeningsproject. Zij zijn trots en blij met de plantenbakken die ze met hulp van Buurcare in de straat hebben neergezet. In het verleden zijn een keer de planten gestolen die ze zelf hadden geplant.

Dit heeft veel indruk gemaakt op de deelnemers. Ze geven het groen in de wijk een 7 tot 9. Ze vinden de wijk nu mooi en netjes en worden blij van de bloemetjes. Een man komt eigenlijk langs voor iets anders, maar sluit op uitnodiging ook aan bij het gesprek. In tegenstelling tot de 6 dames, geeft hij aan dat hij niet zo veel heeft met groen. Met de plantenbakken is de wijk al erg vooruitgegaan qua groen en er is volgens hem nu eenmaal weinig plaats om te vergroenen. Niet alle deelnemers spreken even goed Nederlands, zij helpen elkaar met vertalen.

Tabel 8: Karakteristieken deelnemers focusgroep Rotterdam – Bospolder Tussendijken

Samenstelling focusgroep	
Geslacht	M (1); V (6)
Leeftijd	42, 43, 53, 55, 56, 59, 72. Gem 54 jr.
Opleidingsniveau	Basisonderwijs (2), lbo (1), vmbo (1), mbo (2), ? (1)
Werk	Huisvrouw (5), elektromonteur (1), ?(1)
Woning	Sociale huur (6), ?(1)
Buitenruimte	Balkon (5), Tuin (2)
Thuiswonende kinderen (tot 18 jaar)	Ja (3), Nee (4)

De meeste bewoners vinden eigenlijk alle foto's van verschillende soorten groen mooi. De geveltuin wordt aangewezen en de klimplanten, dat zouden ze in hun wijk ook wel willen. De vijver en het grote park worden aangewezen. Een groot park is leuk voor families om naartoe te gaan of om onder de mensen te zijn. Plantsoentjes die voor iedereen te zien zijn, maar ook een moestuin waar je zelf kunt tuinieren, of een andere plek die je samen groen kunt maken.

“Dat geveltuintje is mooi. Dat zou ik wel willen in mijn straat.”

“Het plaatje met de vijver. Ja die is mooi.”

“Ik kies die met het grote park. Als kinderen blij zijn, zijn vader en moeder ook blij. Dat is voor de hele familie.”

“Een plek om samen te zitten en samen groen te maken.”

“Dit zou niet kunnen in het Westen, is te druk.”

“Die planten die klimmen, prachtig.”

“De moestuin, dat is ook wel mooi, als je het zelf kan doen.”

“Eigenlijk vind ik alles mooi.”

“Er zit veel groen voor de ramen, het is niet lelijk maar ook niet ...”

“Plantsoen tussen parkeerplaatsen zodat iedereen kan er naar kijken.”

Belangrijke kenmerken van groen in de buurt

Wat vind je belangrijk aan het groen in de buurt?

Groen geeft de wijk leven. Kinderen kunnen hierdoor leren over de natuur, over het verzorgen en groeien van planten. Het kunnen ook plantenbakken op stenen zijn. Bloemen worden heel belangrijk gevonden, het is mooi, vrolijk en ruikt lekker.

Maar het moet niet vies zijn. Zwerfafval en hondenpoep zijn een grote ergernis, dan kan je niet op het gras spelen of zitten gaan ze er niet naartoe. Er zijn een paar keer planten gestolen die de buurtbewoners zelf hadden geplant. Dat vonden ze heel erg. De wijk is al schoner en met meer planten dan vroeger, maar ze willen graag nog meer en nog schoner.

Bomen zijn mooi ook in de winter als de bloemen weg zijn. Maar liever geen prikplanten, dan worden kinderen bang van planten.

Citaat:

“De kinderen wordt geleerd over natuur, dat mensen ervoor zorgen, water geven, dat het steeds een klein beetje groeit. Dat is belangrijk dat kinderen leren hoe dat werkt met bloemen.”

Hoe zou je het groen willen gebruiken?

Mensen uit de wijk gaan zowel naar het Dakpark als naar park 1943. Voor de kinderen om te spelen. Zelf willen ze er kunnen zitten, dus moeten er genoeg banken of stoelen zijn.

Park 1943 is met name voor kleine kinderen en het is er heel druk. Voor grote kinderen moet je naar het Dakpark.

Ze gebruiken het groen ook om te wandelen, vinden het fijn dat er een wandelroute doorheen loopt. Omdat het Dakpark wat verder weg ligt, is het naar het Dakpark toegaan al een wandeling. Bomen voor de schaduw is voor de een wel fijn, de ander zoekt schaduw wel ergens anders.

Een groentetuin gaat volgens een bewoner niet werken in deze buurt. Groen is ook goed om tot rust te komen, in de frisse lucht is het beter dan binnen, dan is het gemakkelijker om problemen te vergeten.

Citaat:

“Je kunt niet overal zitten. In het gras ligt hondenpoep. Daar ga je niet zitten.”

“Bloemen zijn heel mooi, maar wij willen nog meer bloemen en dat het schoner is, dan is beter.”

Prioriteiten voor groene inrichting in de wijk

Stel er wordt geld geïnvesteerd in het groen in jullie buurt en jullie worden gevraagd om ideeën. Wat voor een ideeën zou je dan hebben?

Het groen zou gebruikt moeten worden om kinderen les te geven over respect voor de natuur, over hoe bloemen groeien, over dieren en hoe je bloemen verzorgt en over respect en opvoeding in het algemeen. Bijvoorbeeld door schooltuintjes. Ook volwassenen kunnen ervan leren, hoe je moet tuinieren en die zijn een voorbeeld voor hun kinderen.

Ook wil men graag een overdekte plaats tegen zon en regen en met voldoende stoelen om samen te komen, zodat er niet hier 2 en daar 2 vrouwen zitten, maar dat ze bij elkaar komen om met elkaar te praten en koffie te drinken.

Belangrijker dan groen investering is voldoende fietsparkeerplaatsen, zodat men fietsen kwijt kan en ze niet worden weggehaald.

Citaten:

“Als die vrouwen hier kunnen zitten rustig onder een dakje, niet in de regen of zon, dan kunnen ze praten over het leven of iets anders belangrijks en samen koffie drinken.”

“Mooie bomen en planten. Bomen voor de winter en planten voor het zomer. Dat is mooi want de bomen blijven nog als planten niet meer bloeien”

Focusgroep Lloydkwartier

Algemeen beeld

Het is een ontspannen gesprek tussen 6 buurtbewoners waarvan de meesten elkaar kennen van de Tuin op de pier. Sommigen waren actief, anderen zijn het nog steeds. Eén persoon is niet betrokken bij de tuin en geeft een duidelijk tegengeluid. De Tuin op de pier is een heet hangijzer in de wijk. Het is een groot stuk gemeentegrond dat in beheer is van bewoners. De toekomst van de tuin is onzeker omdat op deze locatie binnenkort nieuwe woontorens worden gebouwd.

Twee deelnemers geven een 8 en een 9 voor het groen in de wijk, met name voor de tuin op de pier en de functie die het heeft als ontmoetingsplek, aantrekking van vogeltjes naar de wijk en om te tuinieren. Anderen vinden de Tuin op de pier te rommelig. Er worden ook 5 en 6 gegeven omdat het groen in de wijk zo net niets is. Daarbij wordt bedoeld op braakliggende grasveldjes, brede slecht onderhouden middenbermen en te weinig bomen. Eén persoon geeft een 3 voor het groen dat overblijft in de wijk na de nieuwbouw op de plek van de Tuin.

Tabel 9: Karakteristieken deelnemers focusgroep Lloydkwartier, Rotterdam

Samenstelling focusgroep	
Geslacht	M (2); V (4)
Leeftijd	56, 65, 67, 67, 69, 71 (gem 66 jaar)
Opleidingsniveau	Hbo 6x
Werk	Interieurarchitecte, pensioen, gepensioneerd architect, communicatie medewerker, verpleegkundige, (leeg 1x)
Woning	Koopwoning 6x
Buitenruimte	5x balkon, 1x geen buitenruimte
Thuiswonende kinderen (tot 18 jaar)	Nee 6x

Van de foto's vindt men de moestuin, geveltuinen en groene gevels bij de wijk passen. Een groot park voor spelen, ontmoeten en met water vindt men ook belangrijk, dit is in de omgeving van de wijk te vinden. Groen geeft ook (een gevoel van) ruimte. Men is heel blij met het water.

Dit wel iets voor de horeca hier, die kan de kruiden wel gebruiken

Dit ga ik wel doen, dat mag in Rotterdam, een geveltuin.

Ik vind het sociale in de wijk belangrijk. Dat je met elkaar kan zitten, dat hoeft niet op de grond, kan ook op een bankje. Een plek waar je met elkaar iets kan doen, organiseren, uitvoeren, waar schaduw is. Wat groen en diversiteit en dat je met elkaar daarvan kan genieten.

Dit is net niks. Dit lijkt alsof er voor de norm een beetje groen aangelegd moet worden. Er is één parkeerplaats uitgehaald en daar is nu wat groen. En nou zeggen ze dat is gezond voor de kinderen in de buurt, we hebben groen. Vreselijk

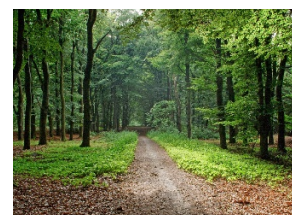
Dit is wel steen, maar het wordt gefilterd door het groen. Op een klein oppervlak wel maximaal groen.

Hier zie ik ook het ontmoeten in. Dus door die stoel die er staat, een plek om in te vullen met een BBQ of je zet je eigen ligstoeltje daar neer, of je gaat er spelen. Daar kan van alles.

Dat vind ik echter, natuurlijker. Dat vind ik leuker, een betere tegenhanger tegen de gebouwen.

Belangrijkste kenmerken van groen in de buurt

Wat vind jij belangrijk aan het groen in de buurt?
Men vindt bomen belangrijk en ook wordt uitgebreid over verlichting gesproken. Niet vanwege de veiligheid, maar omdat dit de bomen mooi kan verlichten. Biodiversiteit met hoog en laag wordt mooi genoemd door één deelnemer, een ander vindt dat juist geen goed idee vanwege de veiligheid. Groen is belangrijk voor de beleving van langzaam verkeer, zowel lopers als fietsers. Het liefst zou men een groen lint zien door de wijk, waarmee kinderen ook veilig door de wijk kunnen bewegen. Bomen en bloemen zijn belangrijk voor de seizoen beleving. Gezondheid wordt ook genoemd, waarbij groen als tegenhanger wordt gezien van het fijnstof in de stad en ook omdat het uitnodigt om meer te bewegen. Het groen moet naar de mening van de deelnemers wel schoon zijn, met voldoende vuilnisbakken zodat je het zelf ook schoon kunt houden en graag hondenpoepvrij. Dit laatste is een grote ergernis. Het beheer van het openbaar groen door bewoners is volgens de groep prima mogelijk, maar het wordt erg ingewikkeld gemaakt door de gemeente vanwege vergunningen. Ook hebben sommigen die wel willen helpen eenvoudigweg zelf geen tuingereedschap tot de beschikking. Citaten: <i>"Ik vind de seizoenbeleving belangrijk, zoals met het veld met die bloemen die je dan weer op zag komen en dan je dacht, oh het is weer april."</i> <i>"Soms dan jeuken mijn handen en zou ik die gemeente wel willen bellen van ik wil die bak wel een keer doen. Hebben ze volgens mij geen enkel bezwaar tegen. Maar waar moet je het dan laten, praktisch gezien en je hebt geen tuingereedschap."</i>
Hoe zou je het groen willen gebruiken?
De belangrijkste functies van het groen in deze wijk zijn tuinieren en elkaar ontmoeten. De kade wordt genoemd als plek om tot rust te komen en verkoeling te vinden bij warm weer. Die zou men ook graag wat groener zien. De bewoners maken graag wandelingetjes door het groen, de groenbeleving is belangrijk bij het wandelen voor de bewoners. De meesten lopen dan naar een van de grote parken in de omgeving toe. Spelen en zonnen wordt niet veel gedaan op de grasveldjes, omdat er veel hondenpoep ligt. Voor hardlopen is het groen te beperkt. Men vindt spelen heel belangrijk, maar een mooie groene speelvoorziening voor kinderen in de buurt ontbreekt op dit moment. Citaat: <i>"Bij Schiemondd ligt ook een waanzinnig mooi stuk groen, aan het water. Alleen als je daarheen loopt dan kom je bij de Schiehaven en dan moet je om dat lelijke stuk Kroonterrein."</i>

Prioriteit voor groene inrichting in de wijk

Stel er wordt geld geïnvesteerd in het groen in jullie buurt en jullie worden gevraagd om ideeën. Wat voor een ideeën zou je dan hebben?
Zowel een centrale ontmoetingsplek als een groen lint zou men graag zien in de buurt. De ontmoetingsplek zou bij voorkeur zowel bomen, speelgelegenheid als ruimte om te tuinieren moeten bieden. Een centrale plek is prettig voor het ontmoeten, voor de sociale contacten met buurtgenoten. Een kiosk, naar Parijs voorbeeld, zou de kers op de taart zijn als zij het voor het zeggen hadden. Het voordeel van een groen lint is dat het meer plekken in de wijk bereikt. Het wordt pas echt interessant als er een grote groene plek is waar het groene lint naartoe leidt. De meningen zijn verdeeld over of de centrale plek of het groene lint het belangrijkste is voor de groene beleving. Vanwege de weinige ruimte moet er ook maximaal groen op een klein oppervlak worden nagestreefd. Ook is er het idee om iets te doen met al het water, bijvoorbeeld drijvend groen.

Citaten:

“Ligt de uitdaging niet in dat je op een heel klein oppervlak maximaal groen moet hebben. Het zijn natuurlijk ook nog dure vierkante meters in de stad. Dat je die groenbeleving heel snel uit een vierkante meter moet kunnen halen, voor zoveel mogelijk mensen.”

“Je kan ook veel dingen integreren. Je kan een deel van de tuin integreren met spelen, je kan ontmoeten en picknicken. Ik denk dat als dat groene hart verdwijnt, dan is de ziel eruit.”

4.2 Kwalitatieve analyse focusgroepgesprekken: synthese van de drie steden

Voor de analyse van de focusgroepen zijn de data van alle wijken of buurten in de drie steden samen genomen. Deze data bestonden uit de antwoorden op de drie kernvragen die gesteld zijn tijdens de focusgroepen. Daarnaast zijn alle transcripties volledig geanalyseerd aan de hand van acht hoofdcodes, gebaseerd op de kenmerken van PHENOTYPE. In de analyse is onderscheid gemaakt tussen functioneel gebruik van het buurtgroen en uiterlijke kenmerken van het buurtgroen.

1. Functioneel gebruik van het buurtgroen(o.b.v. antwoorden op kernvraag ‘waarvoor wil je groen gebruiken?’ en PHENOTYPE-kenmerk functioneel gebruik)

Ontmoeten wordt gezien als één van de belangrijkste functies van het groen in de buurt. Dat kan op verschillende manieren: door zitgelegenheid, een plek om te eten, te tuinieren of voor kinderen om te spelen. Maar ook sociaal contact tussen wandelaars die elkaar alleen groeten wordt genoemd als functie van het groen.

Groen is een aanleiding om te bewegen. Met name een wandelroute (evt. i.c.m. sporttoestellen) langs groene plekken. Wandelende en sportende mensen bevorderen de levendigheid in de wijk en daardoor tevens de veiligheid.

Een groene omgeving is een plek om mentaal te ontspannen, om te mediteren of tot rust te komen bij problemen of bij ervaren stress. Dit kan door te zitten of te bewegen in het groen. De natuurbeleving wordt in dit kader ook vaak genoemd: genieten van de natuur, vogels, mooie kleuren/geuren en seizoenwisselingen, ook om te ontsnappen aan de drukte van de stad en het verkeer. Groen in de wijk kan ook worden gebruikt om kinderen te leren over natuur.

Groen wordt in de meerderheid van de groepen genoemd als middel om de luchtkwaliteit te verbeteren.

Mooi kijkgroen geeft de wijk een prettigere beleving / leefbaarheid, maakt het gezelliger qua uitstraling. Zichtgroen is soms belangrijker dan gebruiksgroen. Belemmering voor gebruik die worden genoemd zijn onveiligheid en niet goed verzorgd groen. Ook hondenpoep en zwerfafval worden hierbij veelvuldig genoemd. Hangjongeren en zwervers zijn ongenode gasten bij zitplekken. De concrete voorkeur voor geveltuinen, moestuinen, sport- en speelplekken verschilt tussen bewoners en wijken. In sommige wijken is wel en in andere juist geen behoefte aan deze typen groen. Er zijn in sommige groepen ook vragen om plekken specifiek voor hangjongeren en om honden uit te laten. Er is dus geen one-size-fits-all benadering.

2. Uiterlijke kenmerken van het buurtgroen

(O.b.v. PHENOTYPE-kenmerken, behalve functioneel gebruik en kernvragen ‘Wat vind je belangrijk aan groen?’ en ‘Wat zijn je ideeën als in het buurtgroen geïnvesteerd zou worden?’)

Management / beheer

Het algemene beeld over het belang van management en beheer van groen is dat het aanpakken van hondenpoep en afval zeer belangrijk wordt gevonden. Het groen moet goed onderhouden worden, zodat het er niet verwaarloosd uitziet. Onvoldoende onderhoud door de gemeente is in veel groepen een ergernis, sommige bewoners geven aan dat ze liever geen groen hebben dan slecht onderhouden groen. Hondenpoep en zwerfvuil zijn bijna overal een probleem en zorgt dat groen minder wordt gebruikt.

Bewoners vinden dat de gemeente primair verantwoordelijk is voor het onderhoud van groen. De mate waarin participatie van bewoners in het onderhoud haalbaar wordt geacht, verschilt per groep. Enkele groepen zien mogelijkheden voor mede-onderhoud door bewoners, maar het gaat dan vooral om eenmalige klussen. Voor mensen met weinig inkomen of problemen is groenonderhoud niet iets dat ze erbij kunnen/willen hebben en er worden praktische belemmeringen genoemd, zoals beschikbaarheid van tuingereedschap, coördinatie en een plek voor het groenafval. Deze moeten eerst weggenomen worden voor goede samenwerking tussen gemeente en buurtbewoners mogelijk wordt. Er is behoefte aan interactie en inspraak met terugkoppeling over groen, en een deskundig toegankelijk contactpersoon bij de gemeente.

Aanwezigheid van zitgelegenheden wordt door alle groepen belangrijk gevonden, maar er is tegelijkertijd bezorgdheid bij sommige bewoners dat bankjes zwervers of hangjongeren aantrekken.

Verlichting komt weinig ter sprake. Dit kan de veiligheid vergroten, maar het kan ook een bron van overlast zijn, als mensen te veel licht in huis krijgen via de buitenverlichting.

Eigenaarschap

Mensen kunnen heel trots zijn op het groen dat zij in zelfbeheer hebben. Maar naast bewoners zijn ook samenwerking met scholen of woningbouwverenigingen genoemd als belangrijke partijen om te betrekken bij groenbeheer. In een van de gesprekken werd benoemd dat de groep buurtbewoners die actief zijn in het groenbeheer door sommige bewoners wordt gezien als een besloten groep waar anderen bewoners geen aansluiting bij kunnen vinden.

In verschillende gesprekken wordt genoemd dat bewoners graag het gevoel willen hebben inspraak te hebben wat betreft het groen in de wijk. Dat ze serieus genomen willen worden en betrokken bij de inrichting en beheer van groen. Verschillende belangen van bewoners (bijvoorbeeld angst voor overlast bij mensen die dicht bij een groene ontmoetingsplek of speeltuin wonen) maken het moeilijk om tot een breed gedragen plan te komen.

Wat betreft het beheer zijn de meningen verdeeld, in sommige gesprekken wordt genoemd dat de bewoners niet in staat zijn om mede te beheren of hier geen tijd of zin in hebben, terwijl de deelnemers in andere gesprekken aangeven het leuk vinden om mee te helpen. Ook zullen mensen die kort ergens wonen zich minder snel hiervoor aanmelden ten opzichte van mensen die lang op dezelfde plek wonen.

Biologische kenmerken

Diversiteit in het groen wordt gewaardeerd. Men ziet graag verschillende kleuren planten, bloemen en bomen. Diversiteit en variatie in het groen dragen bij aan de groenbeleving, het maakt het groen spannender en levendiger. Ook is geur een belangrijk aspect voor de beleving van het groen. Grote bomen zijn belangrijk, omdat het mooi is, maar ook omdat je aan de bomen de seizoenen goed kan aflezen. Eetbaar groen wordt in meerdere gesprekken genoemd als wens. Echter, er waren ook gesprekken waar daar nadrukkelijk geen interesse voor was of er bezorgdheid was over overlast/rommel door bijvoorbeeld vallend fruit en insecten.

De attitude ten opzichte van insecten en vogels is wisselend. De meesten noemen dit als positief onderdeel van groen, maar er zijn ook mensen die de dieren als bron van overlast ervaren.

Weersomstandigheden / Klimaat

Klimaat en weersomstandigheden zijn geen belangrijk onderwerp in de gesprekken. Groene toepassing op daken voor klimaatadaptatie wordt wel genoemd, zodat het minder warm wordt in de woningen, evenals dat groen op straatniveau koelte kan geven bij hitte. Maar dit wordt door anderen ook tegengesproken, want voor schaduw heeft niet iedereen per se bomen nodig.

Grootte/vorm

De belangrijkste overeenkomst tussen gesprekken over de grootte van het groen is dat het helemaal niet zo groot hoeft te zijn. Meerdere kleine plekken in de wijk en geveltuinen, groene gevels of plantenbakken op straat ziet men ook graag. Zeker in compacte, stenige wijken wordt dit genoemd als geschikte groene oplossing. Door de toepassing van groen langs wandel- of fietspaden kan je

verschillende groene plekken met elkaar verbinden via een aantrekkelijke veilige route. Voor een groter park zijn bewoners bereid om iets verder te reizen, maar 20 minuten lopen is voor velen te ver.

Identiteit

Groen kan bijdragen aan de identiteit van een buurt als een plek van herkenning, waar je mensen van gezicht kent (en die daardoor veilig voelt) en samen activiteiten kan ondernemen. Daarnaast kan het groen karakter geven aan de wijk omdat het, zoals oude bomen, hoort bij de geschiedenis van de wijk. Soms wordt er een koppeling gemaakt tussen groen en kunst. Tegelijkertijd wordt genoemd dat groene plekken soms ongewenste bezoekers zoals hangjongeren en zwervers aantrekken, of mensen van buiten de wijk. Door de functie (horeca of voetbalveld) kan groen ook overlast geven waardoor mensen zich minder betrokken voelen bij het groen.

Zelfbeheer door bewoners heeft als risico dat een besloten groep ontstaat die zich daarmee bezig houdt, waardoor anderen dat groen juist niet meer als gemeenschappelijke plek ervaren en zich niet betrokken voelen bij het groen.

Locatie

De meeste bewoners zien graag een centrale groene plek in de wijk, in plaats van aan de randen, om elkaar te kunnen ontmoeten. Het gaat zowel om geplande als ongeplande sociale contacten, waar je via prettige groene routes met bankjes erlangs naartoe kunt. Aan de andere kant heeft men een groene plek ook graag dicht bij de woning, bijvoorbeeld omdat iemand fysieke beperkingen heeft of zodat jonge kinderen dicht bij hun woning kunnen spelen. Plekken voor grotere kinderen of jongeren mogen wat verder van de woningen af liggen.

3. Implementatie van groen in de buurt

(o.b.v. antwoorden op kernvraag 'Waar zou prioriteit moeten liggen om in te investeren in het groen?')

De opvatting van de deelnemers richt zich op de inrichting van het groen in brede zin, maar soms ook op details. De meeste genoemde verbeteringen hebben betrekking op het versterken van sociale cohesie. Zo worden zowel een centrale ontmoetingsplek als een groen lint in de buurt genoemd die meer plekken bereikt. Het moet een centrale plek zijn die prettig is voor het ontmoeten van andere mensen en voor de sociale contacten. De ontmoetingsplek zou bij voorkeur zowel bomen, speelgelegenheid als ruimte om te tuinieren hebben. Een kiosk zou de kers op de taart zijn. Verdere details betreffen schooltuintjes om kinderen les te geven over respect voor de natuur, over hoe bloemen groeien, over dieren en hoe je bloemen verzorgt en over respect en opvoeding in het algemeen. Andere details zijn speelplekken voor kinderen en bijvoorbeeld een kinderboerderij of pierenbadje. Een ander idee voor investering is voor een overdekte plaats tegen zon en regen en met voldoende stoelen om samen te komen.

In meerdere focusgroepen wordt ook genoemd om te investeren in het doortrekken van een wandelpad door de hele wijk. Details voor inrichting daarbij zijn aspecten van het toevoegen van cultuurhistorie d.m.v. informatieborden/oude foto's of kunst langs wandelroute.

In een focusgroep wordt genoemd dat er behoefte is aan diversiteit aan groen, bijvoorbeeld door een diversiteit aan bloemen en bomen te planten. Bomen dragen bij aan de beleving omdat ze lekker ruiken. Ook wordt het planten van kamperfoelie tegen de kopse-kanten van woningen genoemd. Die ruiken lekker en maken de omgeving aantrekkelijker. Investeren in bloembakken voor aankleding. Grote plantenbakken op plekken waar straten verspringen is een optie die genoemd wordt. Evt. parkeerplaatsen opofferen. Het planten van bomen planten bij schoolfietsenstalling of het plaatsen van walnotenbomen voor sociale activiteit in de wijk zijn andere ideeën die passen bij de diversiteit aan inrichting.

Er is ook kijk op de beperkingen van sommige locaties. Vanwege de weinige ruimte moet er ook maximaal groen op een klein oppervlak worden nagestreefd. Ook is er het idee om iets te doen met al het water, bijvoorbeeld drijvend groen. Geveltuinen en ander verticaal groen wordt ook genoemd. Zo kan de buurt zich ook profileren als de buurt met verticaal groen. Daarbij past ook het inzicht dat het groen onderhoudsarm moet zijn en dat er afspraken met buurt over onderhoud moeten zijn. Suggestie daarbij is dat de gemeente kan faciliteren bij zelfonderhoud door apparatuur uit te lenen en budget voor koffie en koekjes beschikbaar te stellen. Ook wordt een rol gezien voor de vele ondernemers (restaurants, winkels). Zeker als de gemeente hier financieel bij ondersteunt.

Investeren in de samenwerking tussen de bewoners en de gemeente wordt ook aangegeven.

De bewoners zijn zich bewust van een breed scala van mogelijkheden om de buurt te verbeteren wat betreft groen. Ze zijn zich ook goed bewust van de beperkingen die te maken hebben met de inrichting van de wijk. De aangedragen ideeën kunnen vaak niet los gezien worden van de specifieke eigenschappen van een buurt. Veel suggesties moeten dan ook gezien worden als maatwerk oplossingen per buurt. Bewoners zien wel mogelijkheden in een goede samenwerking tussen bewoners en gemeenten om deze concrete vergroening invulling te geven.

5. Resultaten vragenlijst onderzoek

In dit hoofdstuk geven we de resultaten van het vragenlijst onderzoek weer. In hoofdstuk 4.1 worden eerst alle resultaten van de bewoners besproken. In hoofdstuk 4.2 worden de resultaten voor de professionals behandeld, waarna in hoofdstuk 4.3 een vergelijking tussen bewoners en professionals wordt gemaakt.

5.1 Vragenlijst bewoners

Tabel 10 geeft een overzicht van de kenmerken van de bewoners die de vragenlijst hebben ingevuld. In totaal zijn er 503 vragenlijsten ingevuld waarvan ongeveer de helft in Amsterdam (48.2%) en ongeveer een kwart van de vragenlijsten in Arnhem (25.7%) en Rotterdam (26.1%) is ingevuld. 479 mensen hebben hun woonplaats ingevuld. Iets meer vrouwen (60%) hebben de vragenlijst ingevuld en dit beeld is gelijk tussen de steden. Mensen van verschillende leeftijden hebben aan het onderzoek meegedaan, waarbij in Amsterdam de vragenlijst het meest (38.1%) door personen onder de twintig jaar oud is ingevuld. Ongeveer de helft van de respondenten (51.2%) heeft een hoge opleiding en 13.7% een lage opleiding. In Arnhem kwamen zo goed als alle respondenten uit een wijk met een lage sociaal economische status. In Amsterdam en Rotterdam hebben ook bewoners uit wijken met een hoge sociaal economische status de vragenlijst ingevuld. In Amsterdam was dit bijna de helft, in Rotterdam ongeveer een kwart van de respondenten. Ongeveer een derde van de respondenten woont in een sociale huurwoning (range tussen steden 21.6%-40.7%) en bijna de helft heeft een koopwoning (range tussen steden 38.1%-62.4%).

De vragenlijsten zijn afgenomen in wijken met een lage en hoge sociaal economische. Individuele bewoners uit de lage SES-wijken hebben relatief vaak een hoge opleiding. Tabel 11 geeft een overzicht van het individuele opleidingsniveau van bewoners die de vragenlijst hebben beantwoord uitgesplitst naar het type wijk waarin zij wonen. Iets meer dan helft (52%) van de deelnemers uit lage SES wijken heeft een hoge opleiding en 17% van de deelnemers die in een lage SES wijk wonen hebben een laag opleidingsniveau. In de middel en hoge SES wijken wonen bijna geen respondenten met een laag opleidingsniveau, respectievelijk 3 en 6 (Tabel 11). Er is dus een duidelijke discrepantie tussen de indeling van "SES" op wijk en op individueel niveau. De verschillen treden niet alleen op voor lage SES, maar ook er is ook discrepantie voor midden en hoge SES. In de middenhoge SES wijk, is de individuele opleiding in ongeveer gelijk mate midden of hoog. Ook in de hoge SES wijk, is het percentage hoge opleiding maar iets hoger dan de midden opleiding. Deze discrepantie is vermoedelijk deels te wijten aan het verschil in definitie tussen individueel en wijk. Bij de indeling van wijk SES wordt naar meerdere factoren gekeken naast opleiding. Daarnaast is het mogelijk dat er selectie is opgetreden: mensen met een hogere opleiding doen vaker mee aan onderzoek. In de discussie wordt hier verder op ingegaan. Uit eerder onderzoek naar SES is gebleken dat SES zowel op individueel als op buurtniveau invloed kan hebben op gezondheid. Dit is ook in de waardering van groen goed voorstelbaar. Daarom presenteren we resultaten zowel gestratificeerd naar opleidingsniveau als naar Wijk-SESscore.

Tabel 10: Kenmerken onderzoekspopulatie bewoners

		Totaal	Arnhem	Rotterdam	Amsterdam
N (%)		503 (100%)	123 (25.7%)	125 (26.1%)	231 (48.2%)
Geslacht	Man	38.7	40.0	37.6	38.5
	Vrouw	59.8	58.3	61.6	60.2
	Anders	1.4	1.7	0.8	1.3
Leeftijd	0 - 20 jaar	22.1	9.8	4.0	38.1
	21-40 jaar	26.0	32.5	28.8	22.5
	41-60 jaar	29.6	35.8	39.2	22.1
	61-80 jaar	16.5	16.3	23.2	14.3
	80+	5.8	5.7	4.8	3.0
Opleiding	Laag	13.7	22.5	15.5	5.2
	Midden	35.1	31.7	26.0	43.3
	Hoog	51.2	45.8	58.5	51.5
Sociaal economische Status score van de wijk	Lage SES	63.1	98.4	95.2	28.1
	Midden SES	13.1	0.0	1.6	26.4
	Hoge SES	23.8	1.6	3.2	45.5
Type woning	Sociale huur	31.6	40.7	21.6	30.7
	Particuliere huur	21.4	10.2	16.0	31.2
	Koopwoning	47.0	49.2	62.4	38.1
Buitenruimte	Tuin	47.4	73.0	27.2	44.2
	Balkon	42.1	26.2	50.4	47.6
	Nee	10.5	0.8	22.4	8.2
Thuiswonende kinderen	Ja	69.4	33.6	28.8	30.7
	Nee	30.6	66.4	71.2	69.3

Tabel 11: Relatie tussen individueel opleidingsniveau en SES van de woonwijk

	SES score wijk			
Individuele opleiding	Lage SES	Middel SES	Hoge SES	Totaal
Lage opleiding	50 (17%)	3 (5%)	6 (5%)	59
Midden	94 (32%)	30 (48%)	45 (39%)	169
Hoge opleiding	154 (52%)	30 (48%)	63 (55%)	247
Totaal	298	63	114	475*

* wijkt af van 479 uit tabel 1 door ontbrekende antwoorden in de vragenlijst. Bijvoorbeeld geen woonplaats of postcode ingevuld.

5.1.1 Gebruik, aantrekkelijkheid en nabijheid van het groen

Tabel 12 geeft een overzicht van gebruik, nabijheid en aantrekkelijkheid van groen. Meer dan de helft van de respondenten bezoekt het groen een of meerdere keren in de week. De Amsterdamse respondenten doen dit het meest (68%). De meeste respondenten vinden dat groen op loopafstand is. In Arnhem is een derde van de bewoners het oneens met deze stelling, terwijl in Amsterdam en Rotterdam maar 5-10% het oneens is met deze stelling. In Arnhem vindt 39.7% het groen in de wijk niet aantrekkelijk, tegen 6.5% en 15% in Amsterdam en Rotterdam. Iets minder dan de helft van de

respondenten antwoordt “ja” op de vraag of ze een bijdrage willen leveren aan het onderhoud van groen. Een grote groep geeft aan misschien aan onderhoud te willen bijdragen.

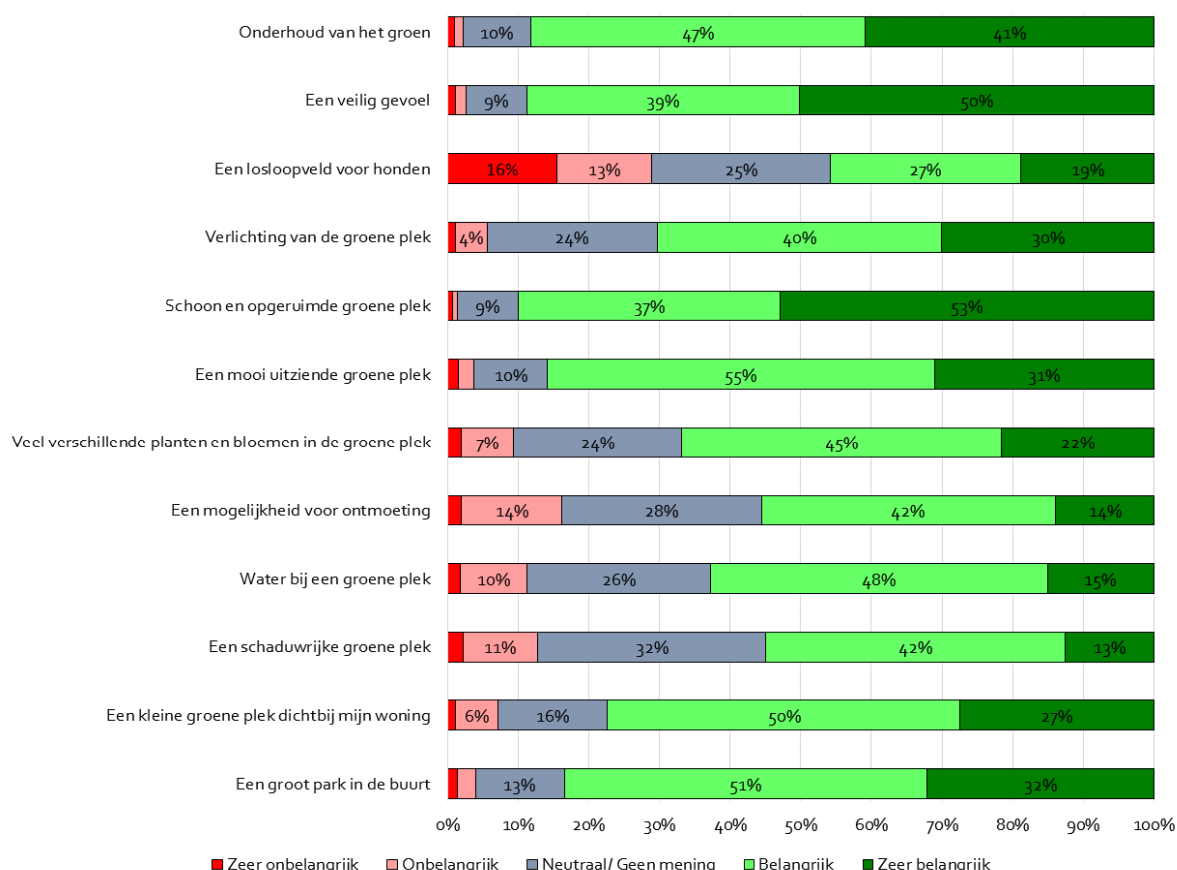
Tabel 12: Gebruik, nabijheid en aantrekkelijkheid van het groen in de wijk (%)

		Totaal	Arnhem	Rotterdam	Amsterdam
Gebruik groen	Nooit	8.6	18.1	3.3	6.1
	1 of enkele keren per jaar	9.0	10.3	12.5	6.5
	1 of enkele keren per maand	22.9	21.6	30.0	19.5
	1 of enkele keren per week	59.6	50.0	54.2	68.0
Groen is op loopafstand	Oneens	13.8	33.1	10.3	5.2
	Neutraal/Geen mening	12.3	18.6	6.9	12.6
	Eens	73.9	48.3	82.8	82.3
Aantrekkelijkheid groen in de wijk	Niet aantrekkelijk	17.7	39.7	15.3	6.5
	Neutraal/Geen mening	29.6	37.1	25.4	29.0
	Aantrekkelijk	52.7	23.3	59.3	64.5
Bijdrage aan onderhoud groen	Nee	23.0	26.7	21.6	21.7
	Misschien	35.0	30.8	27.2	41.6
	Ja, jaarlijks	17.1	20.8	11.2	19.1
	Ja, maandelijks	18.9	16.7	30.4	13.9
	Ja, wekelijks of dagelijks	6.1	5.0	9.6	3.9

5.1.2 Eigenschappen van het groen

In figuur 1 worden de antwoorden op de vragen over het belang dat gehecht wordt aan de verschillende kenmerken van groen weergegeven in de gehele onderzoekspopulatie. Uit figuur 1 blijkt:

- In het algemeen worden alle genoemde eigenschappen van groen belangrijk of zeer belangrijk gevonden door een ruime meerderheid van de respondenten;
- Onderhoud van het groen, een veilig gevoel, schoon en opgeruimd, mooi uitziend groen, kleine groene plek in de buurt van de woning, en groot park in de buurt worden door meer dan 75% van de respondenten belangrijk of zeer belangrijk gevonden;
- Een losloopveld voor honden wordt het minst belangrijk gevonden, minder dan 50% vindt belangrijk of zeer belangrijk;
- Schoon en opgeruimd groen en een veilig gevoel worden het vaakst gescoord als zeer belangrijk.

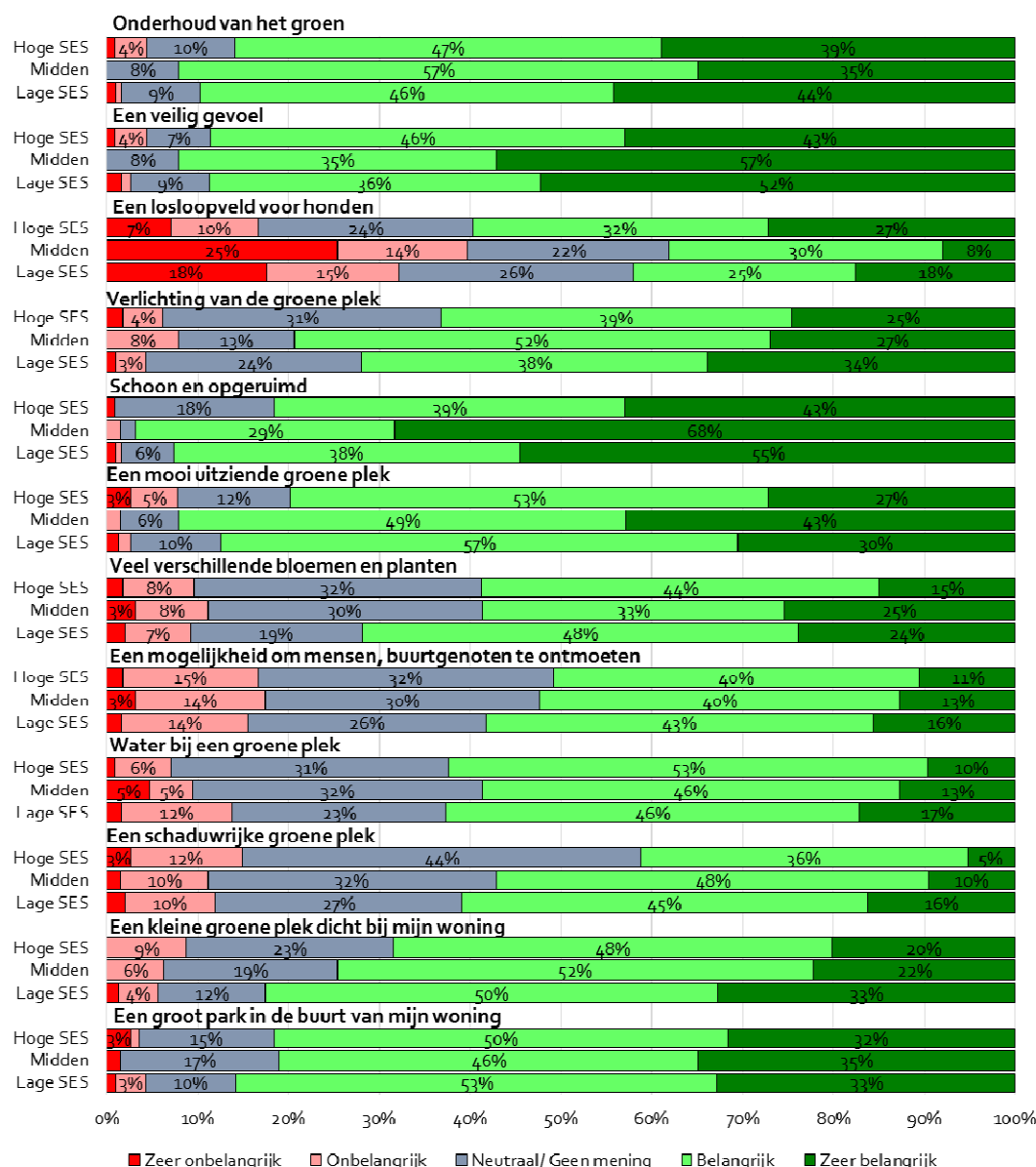

Figuur 1: Beoordeling eigenschappen van het groen in gehele onderzoekspopulatie bewoners

In figuur 2 wordt de waardering van de eigenschappen van groen weergegeven, gestratificeerd op SES op wijkniveau. In figuur 3 wordt de waardering van de eigenschappen van groen weergegeven gestratificeerd naar individueel opleidingsniveau. Met behulp van statistische analyse is beoordeeld of verschillen tussen groepen statistisch van elkaar verschillen of dat deze ook op toeval kunnen berusten. In appendix 5 staan de resultaten van de statistische analyse weergegeven. Deze analyses zijn gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht, individuele opleiding en SES van de wijk. Daar zijn ook de significanties ($p < 0.05$) weergegeven.

Uit figuur 2 blijkt dat:

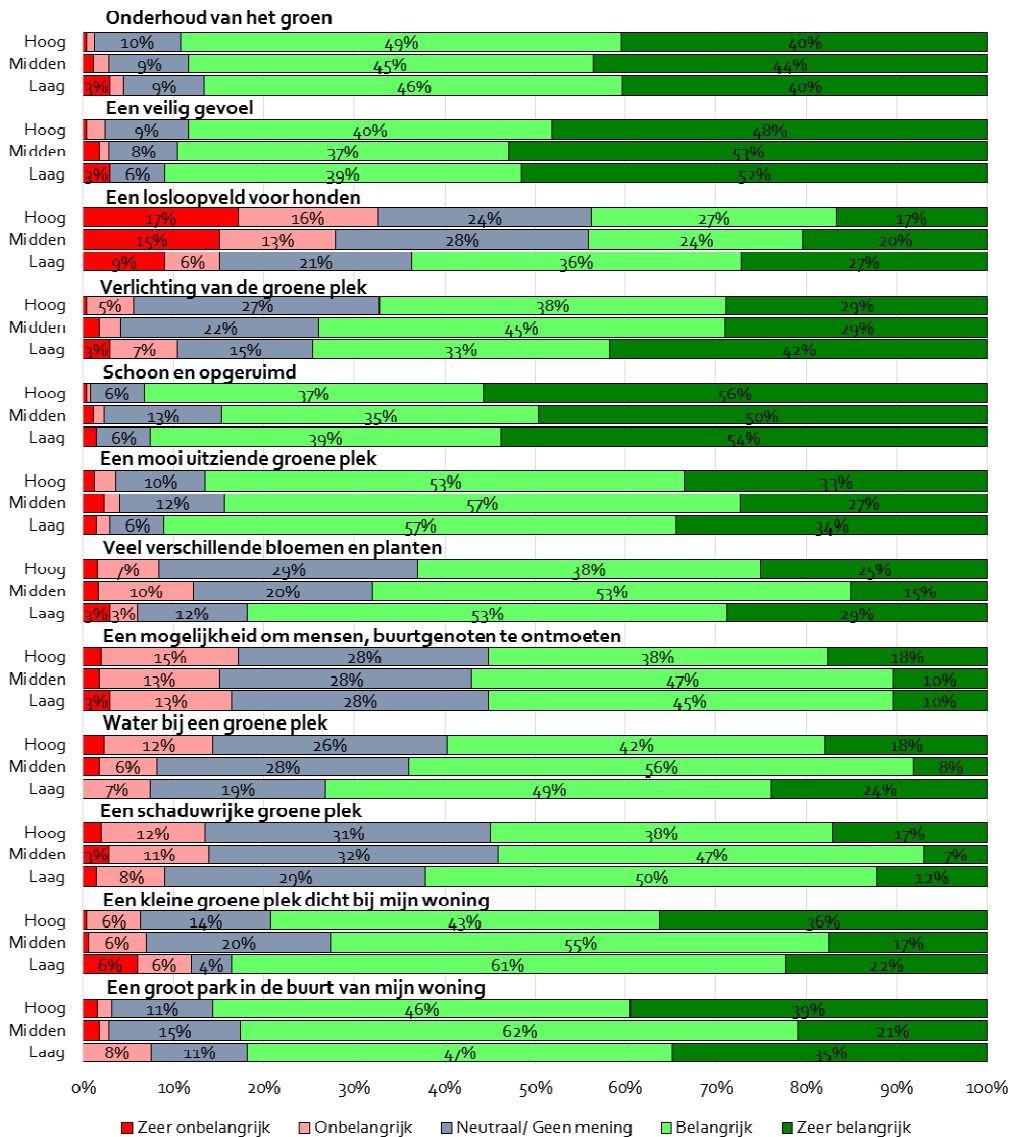
- De verschillen in toegekend belang aan eigenschappen tussen bewoners uit wijken met verschillende SES in het algemeen niet groot zijn
- Schoon en veilig worden in de drie typen wijken door veel mensen belangrijk gevonden, terwijl schaduw en een loslooppveld voor honden door minder mensen belangrijk wordt gevonden in zowel lage als hoge SES wijken.
- Voor een beperkt aantal eigenschappen verschillen bewoners uit verschillende SES wijken wel in de mate van belang die zij toekennen aan de eigenschappen:
 - De bewoners van lage SES wijken vinden een kleine groene plek dicht bij de woning en schaduwrijke plekken belangrijker ($p < 0.05$).
 - Bewoners uit midden SES wijken scoren het hoogst op belang van schoon en opgeruimd groen ($p < 0.05$). Bewoners uit lage SES wijken scoren iets hoger dan bewoners uit hoge SES wijken ($p = 0.05$).
 - Bewoners uit de lage en midden SES wijken vinden het minst belangrijk dat er een loslooppveld voor honden is ($p < 0.05$).

Figuur 2: Beoordeling eigenschappen van het groen uitgesplitst naar SES wijk

Uit figuur 3 blijkt dat:

- Verschillen tussen opleidingsniveau in beoordeling eigenschappen van het groen voor belangrijk + zeer belangrijk zijn voor de meeste eigenschappen niet groot, maar op een aantal eigenschappen verschilt de mate van zeer belangrijk die aan eigenschap wordt toegekend;
- Veel verschillende bloemen en planten en een loslooppveld voor honden het belangrijkste gevonden door mensen met een lage opleiding ($p < 0.05$).
- Een groter deel van de mensen met een lage opleiding vindt het zeer belangrijk dat er verlichting in het groen is ($p = 0.058$).
- Een groter deel van de mensen met een hoge opleiding vindt het zeer belangrijk dat er een kleine groene plek dicht bij de woning is
- Het belang dat aan water bij een groene plek wordt toegekend verschilt tussen de groepen

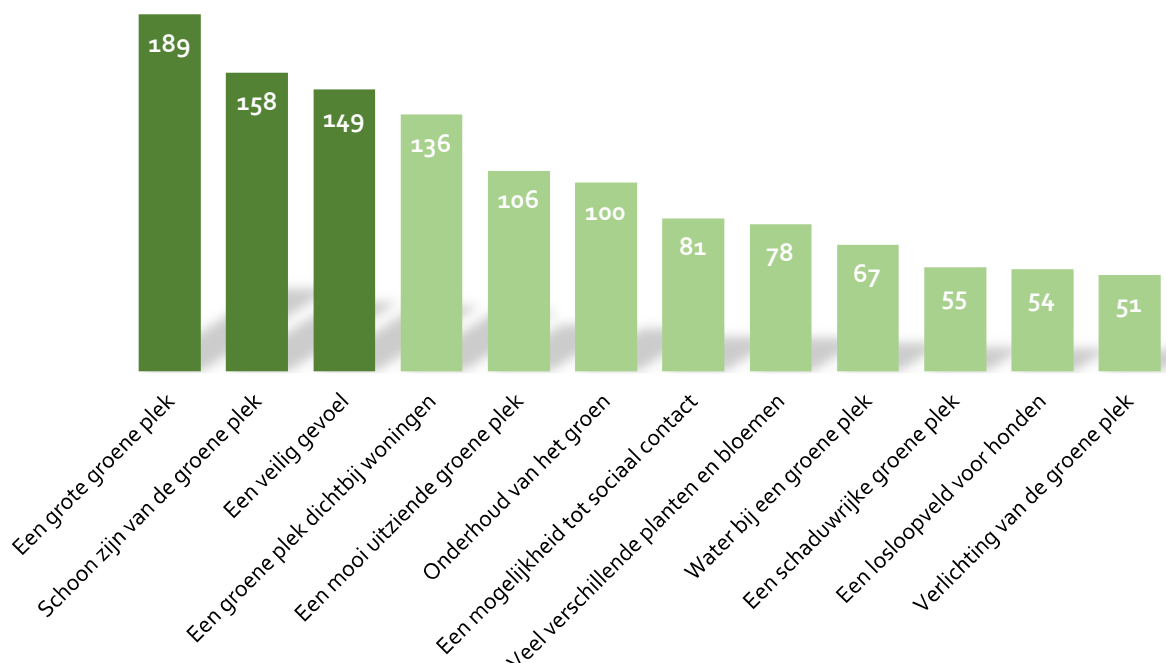

Figuur 3: Beoordeling eigenschappen van het groen uitgesplitst naar opleiding

5.1.3 Top 3: Eigenschappen van het groen

De bewoners hebben een top 3 aangegeven van alle eigenschappen van groen uit de vorige vraag. 83.61% (n=408) van de bewoners heeft de vraag over de top 3 eigenschappen goed ingevuld (sommige respondenten hebben meer dan 3 eigenschappen ingevuld). In figuur vier staan de frequenties van hoe vaak alle eigenschappen door de bewoners in de top 3 zijn gezet.

Een grote groene plek, het schoon zijn van de groene plek en het hebben van een veilig gevoel bij een groen plek worden het meest genoemd (figuur 4). Ook een groene plek dicht bij de woning staat vaak in de top 3.

Figuur 4: Aantal keer dat een eigenschap van het groen in de top 3 van bewoners is genoemd

Tabel 13 toont de eigenschappen van het groen die in de top 3 zijn opgenomen uitgesplitst naar type wijk waarin mensen wonen. 'Schoon zijn van de groene plek' is door 45% van de bewoners uit lage SES wijken opgenomen in de top 3 en door 26% van de bewoners uit hoge SES Wijken. Uit tabel 13 blijkt:

- Er zijn duidelijke verschillen tussen de top 3 van bewoners uit lage versus hoge SES-wijken.
- Bewoners uit lage SES wijken noemen schoon zijn van de groene plek en een veilig gevoel het meest in de top 3. Deze percentages zijn hoger dan bewoners uit hoge SES wijken ($p < 0.05$).
- Een grote groene plek wordt het vaakst door bewoners uit de hoge SES-wijken genoemd ($p < 0.05$), tweederde van de bewoners uit hoge SES wijken heeft dit in de top 3 gezet.
- Er zit een groot verschil tussen bewoners van hoge en lage SES wijken in het belang dat aan onderhoud van groen wordt toegekend. 28% van bewoners uit lage SES wijken noemt dit in de top 3, tegen 11% van de bewoners uit hoge SES wijken ($p < 0.05$).
- Water bij een groene plek, schaduwrijke groene plek en een loslooppveld voor honden wordt twee keer zo vaak in de top 3 opgenomen door de bewoners van hoge SES wijken dan door bewoners van de lage SES wijken ($p < 0.05$).

Tabel 13: Top 3 van eigenschappen van groen uitgesplitst naar SES op wijkniveau. Het percentage geeft het deel van de bewoners weer dat de eigenschap in de top 3 heeft opgenomen.

Eigenschap groen	Lage SES	Midden	Hoge SES
Schoon zijn van de groene plek	45%	35%	26%
Een veilig gevoel	41%	40%	24%
Een groot park in de buurt	38%	43%	66%
Een kleine groene plek dichtbij woningen	36%	35%	27%
Onderhoud van het groen	28%	32%	11%
Een mooi uitzijnde groene plek	27%	23%	23%
Een mogelijkheid tot ontmoeting	20%	18%	20%
Veel verschillende planten en bloemen	19%	18%	21%
Verlichting van de groene plek	14%	8%	12%
Water bij een groene plek	11%	23%	24%
Een schaduwrijke groene plek	10%	8%	24%
Een loslooppveld voor honden	9%	15%	21%

Tabel 14 toont de eigenschappen van het groen die in de top 3 zijn opgenomen uitgesplitst naar opleidingsniveau. Bij deze vergelijking moet opgemerkt worden dat van de laag opgeleiden maar 35 personen deze vraag goed ingevuld hebben. Uit tabel 14 blijkt:

- Er zijn een paar duidelijke verschillen tussen de top 3 van bewoners met een laag versus hoog opleidingsniveau.
- Hoger opgeleiden noemen meer dan twee keer zo vaak een groot park in de buurt in de top 3 ($p < 0.05$). Ook een kleine groene plek dicht bij de woning scoort hoger bij hoog opgeleiden.
- Water bij een groene plek en een loslooppveld voor honden staat het vaakst in de top 3 bij laag opgeleiden. Op wijkniveau wordt het juist het vaakst genoemd in de hoge SES-wijken.

Tabel 14: Top 3 eigenschappen groen uitgesplitst naar individueel opleidingsniveau. Het percentage geeft het deel van de bewoners weer dat de eigenschap in de top 3 heeft opgenomen.

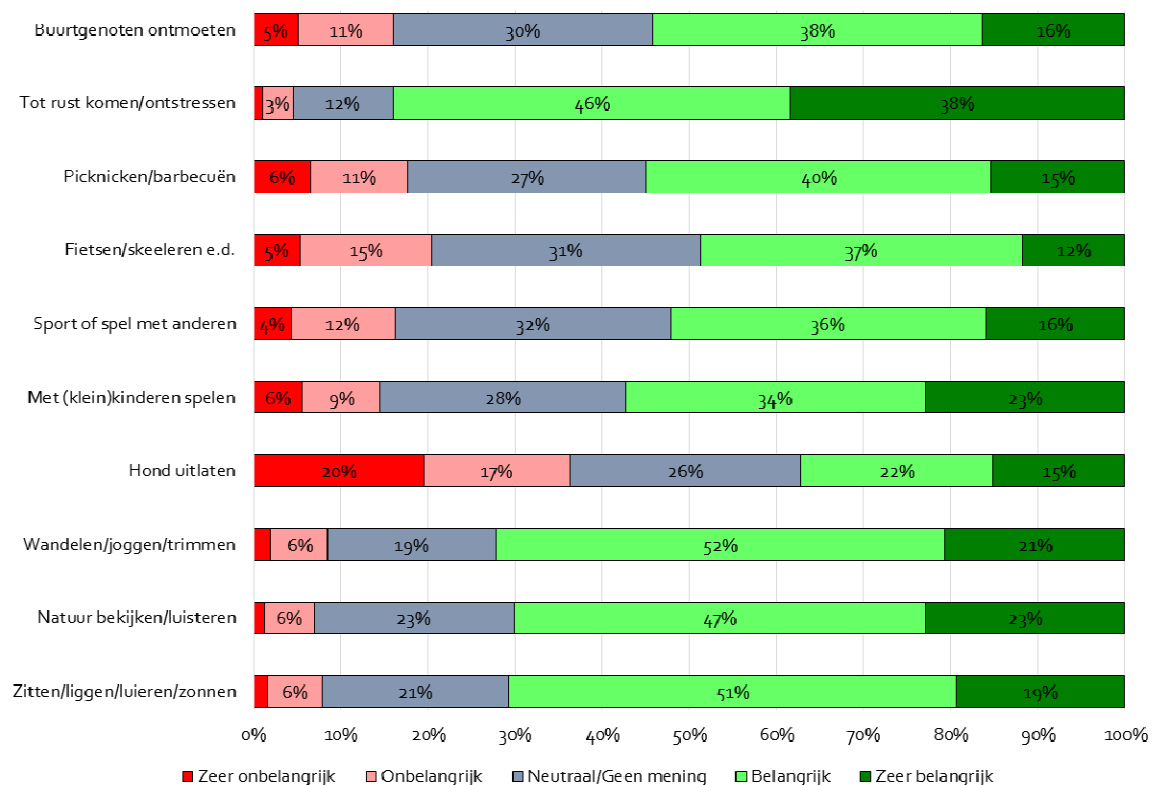
Eigenschap	Laag opgeleid	Midden	Hoog opgeleid
Schoon zijn van de groene plek	43%	39%	38%
Een veilig gevoel	43%	36%	35%
Water bij een groene plek	29%	19%	13%
Onderhoud van het groen	29%	22%	25%
Een loslooppveld voor honden	26%	10%	14%
Een groot park in de buurt	23%	47%	50%
Een mooi uitziende groene plek	23%	30%	24%
Verlichting van de groene plek	23%	10%	12%
Een kleine groene plek dichtbij woningen	20%	32%	36%
Veel verschillende planten en bloemen	20%	16%	21%
Een schaduwrijke groene plek	14%	13%	14%
Een mogelijkheid tot ontmoeting	9%	26%	18%

5.1.4 Activiteiten in het groen

In figuur 5 worden de antwoorden op de vragen over het belang dat gehecht wordt aan de verschillende activiteiten in groen weergegeven in de gehele onderzoekspopulatie. In figuren 6 en 7 wordt dit uitgesplitst naar SES op wijkniveau en individueel opleidingsniveau.

Uit figuur 5 blijkt:

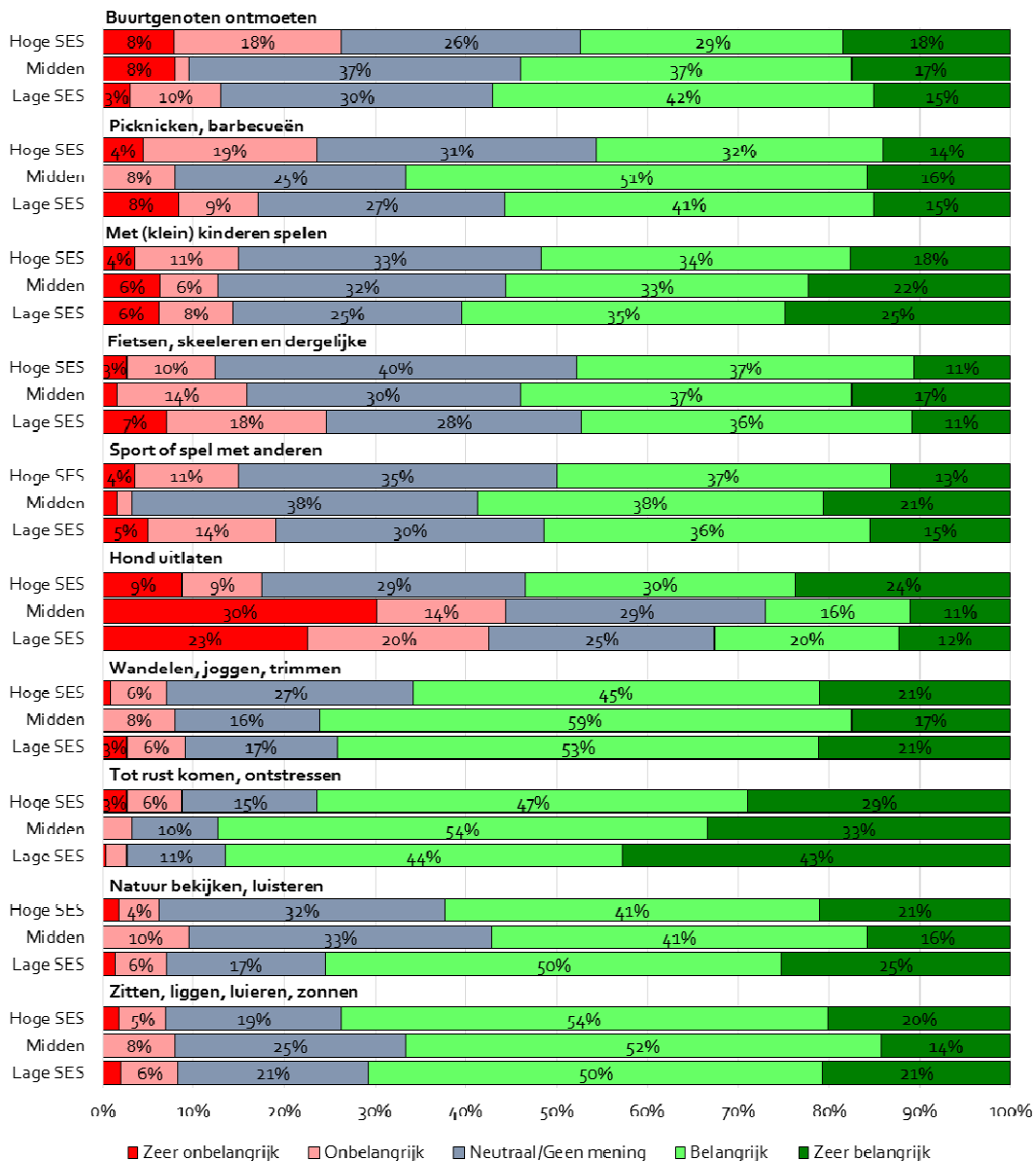
- Over het algemeen worden alle activiteiten in het groen belangrijk gevonden. De hond uitlaten wordt het minst belangrijk gevonden.
- De activiteit die het vaakst als zeer belangrijk wordt gescoord is 'tot rust komen, ontstressen'.
- Activiteiten samenhangend met de mentale component scoren het hoogst. Dit zijn zitten/liggen/luieren/zonnen, natuur bekijken en tot rust komen/ontstressen. Ook de fysieke activiteit 'wandelen/joggen/trimmen' scoort hoog.
- Sociale activiteiten, zoals buurtgenoten ontmoeten, picknicken, met (klein)kinderen spelen en ander type fysieke activiteiten dan wandelen/joggen/trimmen worden door 15% of meer van de respondenten (zeer) onbelangrijk gevonden.

Figuur 5: Beoordeling activiteiten in het groen in gehele onderzoekspopulatie bewoners

Uit figuur 6 blijkt:

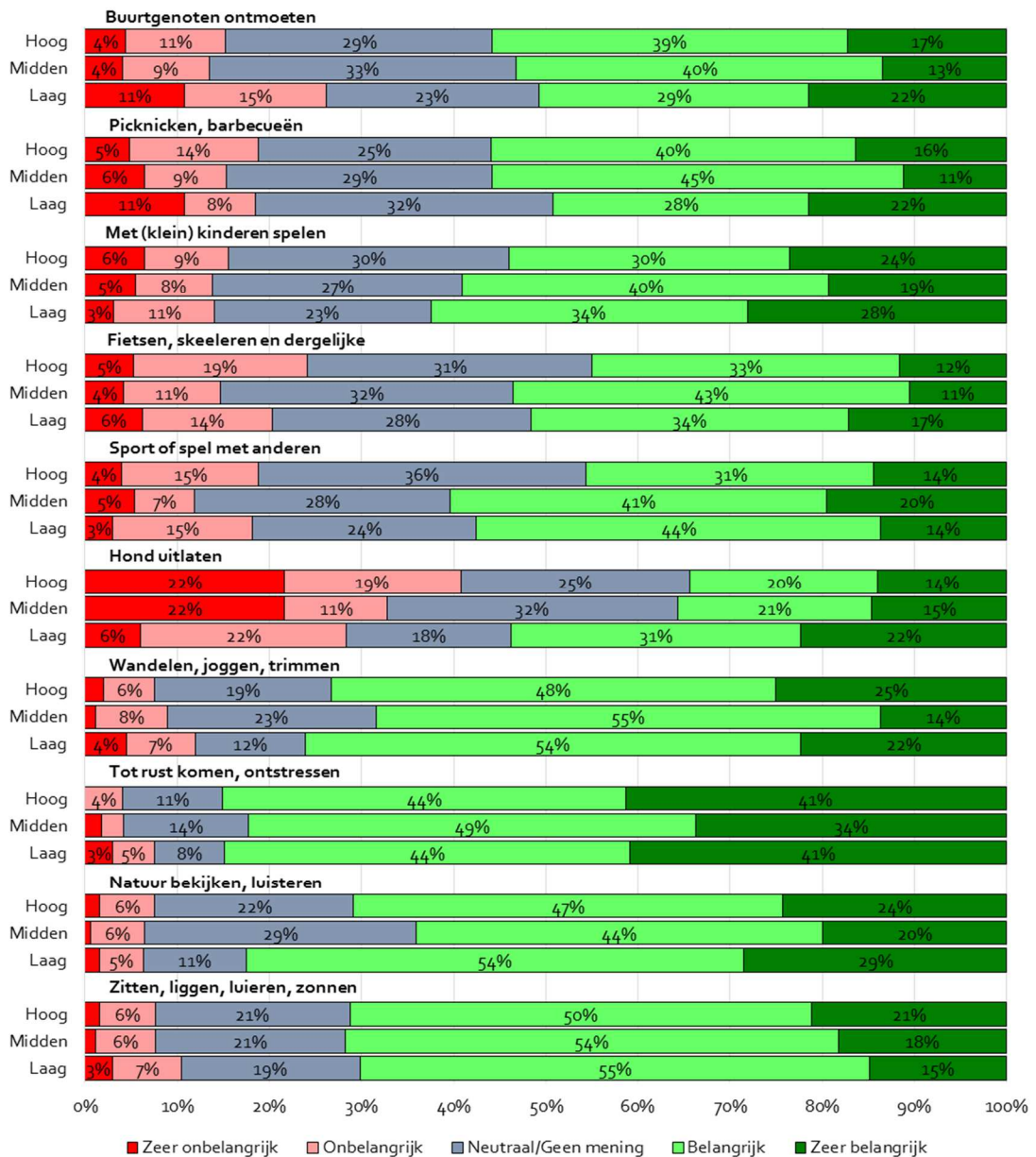
- In verschillende SES wijken worden dezelfde activiteiten door veel mensen als belangrijk beoordeeld
- Hond uitlaten wordt door mensen in hoge SES wijken vaker belangrijk gevonden dan in wijken met een midden of lage SES ($p < 0.05$).
- Mensen uit hoge SES wijken vinden picknicken/barbecueën minder vaak belangrijk dan mensen uit midden ($p < 0.05$) en lage SES wijken ($p < 0.069$).
- Tot rust komen / ontstressen wordt het vaakst als belangrijk gewaardeerd door bewoners uit lage SES wijken ($p < 0.05$)
- Een relatief groot deel, 26%, uit van bewoners uit hoge SES wijken vindt buurtgenoten ontmoeten in het groen (zeer) onbelangrijk ten opzichte van de midden en lage SES wijken ($p < 0.05$).

Figuur 6: Beoordeling activiteiten in het groen uitgesplitst naar SES wijk

Uit figuur 7 blijkt:

- Er zijn veel overeenkomsten tussen het belang dat aan verschillende activiteiten wordt gehecht door individuen met een verschillend opleidingsniveau.
- Buurtgenoten ontmoeten wordt het vaakst onbelangrijk gevonden door mensen met een lage opleiding ($p < 0.05$).
- Mensen met een lage opleiding vinden mogelijkheden in het groen voor het uitlaten van de hond het vaakst belangrijk ($p < 0.05$). Sport of spel met anderen wordt door laag en middenhoog opgeleiden vaker belangrijker gevonden dan door hoog opgeleiden.

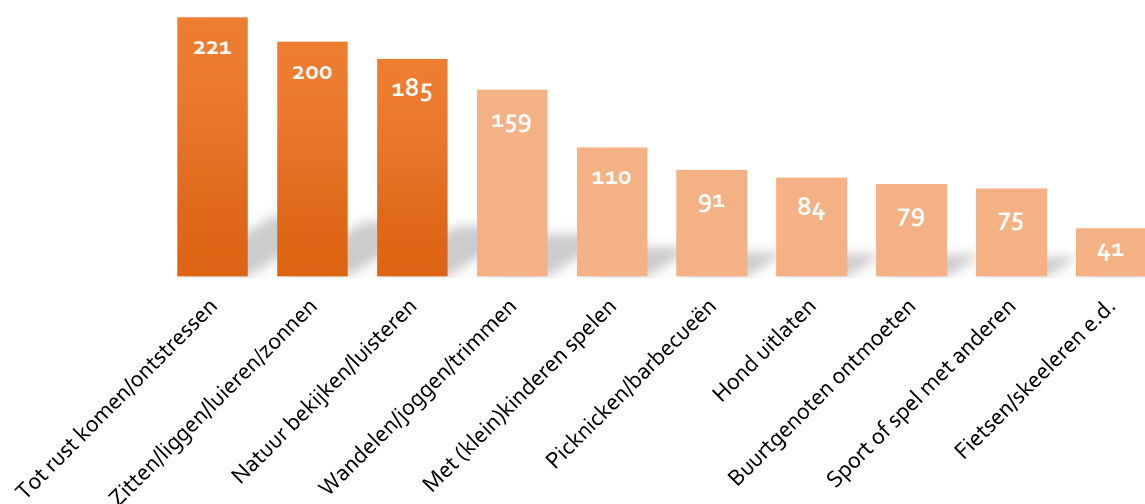

Figuur 7: Beoordeling activiteiten in het groen uitgesplitst individueel opleidingsniveau

5.1.5 Top 3: Activiteiten in het groen

De bewoners hebben een top 3 gemaakt van de activiteiten in het groen die ze het belangrijkste vinden. 84.8% (n=415) van de bewoners heeft de vraag over de top 3 van activiteiten goed ingevuld. De frequenties van hoe vaak de activiteiten in de top 3 genoemd zijn, staan in figuur 8.

Tot rust komen/ontstressen, zitten/liggen/luieren/zonnen, natuur bekijken/luisteren zijn de meest populaire activiteiten. Dit zijn alle drie activiteiten met een duidelijke ontspanningscomponent. Op de 4^e plaats staat de fysieke activiteit 'wandelen/joggen/trimmen'.

Figuur 8: Aantal keer dat een activiteit in het groen in de top 3 van bewoners is genoemd

Tabel 15 toont de activiteiten in het groen die in de top 3 zijn opgenomen uitgesplitst naar type wijk waarin mensen wonen. Uit tabel 15 blijkt:

- Over het algemeen zijn er grote overeenkomsten in activiteiten die in top 3 worden genoemd tussen de verschillende wijken.
- Zitten/liggen/luieren/zonnen wordt iets vaker door bewoners uit hoge SES wijken genoemd, maar scoort ook bij bewoners uit lage SES wijken relatief hoog.
- Buurtgenoten ontmoeten staat vaker in de top 3 van bewoners uit lage SES wijken ($p < 0.05$).
- Hond uitlaten staat vaker in de top 3 van activiteiten in hoge SES wijken dan in lage SES wijken ($p < 0.05$).
- Wandelen/joggen/trimmen wordt minder vaak in de top 3 opgenomen door bewoners uit midden SES wijken ($p < 0.05$).

Tabel 15: Top 3 activiteiten uitgesplitst naar SES wijk. Het percentage geeft het deel van de bewoners uit de wijk weer dat de activiteit in de top 3 heeft opgenomen.

Activiteit	Lage SES (n=241)	Midden (n=62)	Hoge SES (n=105)
Tot rust komen/ontstressen	53%	63%	48%
Natuur bekijken/luisteren	47%	42%	40%
Zitten/liggen/luieren/zonnen	44%	50%	58%
Wandelen/joggen/trimmen	38%	26%	45%
Met (klein)kinderen spelen	28%	29%	20%
Picknicken/barbecueën	24%	23%	18%
Buurtgenoten ontmoeten	24%	18%	9%
Sport of spel met anderen	17%	18%	21%
Hond uitlaten	17%	16%	32%
Fietsen/skeeleren e.d.	8%	16%	10%

Tabel 16 toont de activiteiten in het groen die in de top 3 zijn opgenomen uitgesplitst naar individueel opleidingsniveau. Het aantal respondenten met een lage opleiding is klein (n=37). Uit tabel 16 blijkt:

- Er zijn veel overeenkomsten in de top 3 van activiteiten tussen mensen met verschillend opleidingsniveau.
- Tot rust komen ontstressen wordt door de meeste laag opgeleiden in de top 3 genoemd (70%), bij de hoog opgeleiden is dit maar 50% ($p < 0.05$).
- Zitten/liggen/luieren/zonnen komt iets vaker in top 3 van hoog opgeleiden voor.
- Hond uitlaten staat bijna twee keer zo vaak in de top 3 bij de laag opgeleiden ($p < 0.05$).
- Picknicken/barbecueën staat vaker in de top 3 van hoog opgeleiden dan van de laag opgeleiden

Tabel 16: Top 3 activiteiten uitgesplitst naar individueel opleidingsniveau. Het percentage geeft het deel van de bewoners weer dat de activiteit in de top 3 heeft opgenomen.

Activiteit	Laag opgeleid (n=37)	Midden (n=153)	Hoog opgeleid (n=221)
Tot rust komen/ontstressen	70%	54%	50%
Wandelen/joggen/trimmen	43%	33%	41%
Natuur bekijken/luisteren	41%	43%	47%
Zitten/liggen/luieren/zonnen	35%	50%	49%
Hond uitlaten	30%	24%	17%
Met (klein)kinderen spelen	27%	25%	26%
Sport of spel met anderen	19%	21%	16%
Buurtgenoten ontmoeten	19%	18%	20%
Fietsen/skeeleren e.d.	8%	10%	10%
Picknicken/barbecueën	8%	22%	23%

5.1.6 Samenvatting belang van eigenschappen en activiteiten in het groen volgens bewoners

Eigenschappen van het groen:

Wanneer de respondenten niet hoeven te prioriteren, worden alle gevraagde eigenschappen door een meerderheid van de respondenten belangrijk tot zeer belangrijk gevonden. Onderhoud van het groen, een veilig gevoel, schoon en opgeruimd, mooi uitzien, kleine groene plek in de buurt van de woning, en groot park in de buurt worden door meer dan 75% belangrijk of zeer belangrijk gevonden. Een loslooppveld voor honden wordt het minst belangrijk gevonden. Verschillen tussen wijken / individuen met een lage versus hoge SES zijn in het algemeen gering.

Wanneer respondenten wel moeten prioriteren, via een top 3 van eigenschappen van het groen worden een grote groene plek, schoon zijn van de groene plek, een veilig gevoel, en een grote groene plek dichtbij woningen het meest genoemd. De verschillen tussen lage en hoge SES wijken / individuen zijn groter dan zonder prioritering. Bewoners uit lage SES wijken noemen schoon zijn van de groene plek en een veilig gevoel veel vaker dan bewoners uit hoge SES wijken. Bewoners met een hoge en lage opleiding vinden deze eigenschappen ongeveer even belangrijk. Dit illustreert dat zowel de SES van wijk als van individu invloed kunnen hebben op de voorkeuren. Hier is het voorstelbaar dat in wijken met een lage SES er meer problemen zijn met onderhoud en veiligheid en dat 'de bewoners onafhankelijk van individuele SES veel belang hechten aan deze eigenschappen. Bewoners uit hoge SES wijken en hoogopgeleiden vinden een grote groene plek de meest belangrijke eigenschap. Verschillen tussen hoge en lage SES wijken komen niet overeen met verschillen tussen individueel opleidingsniveau. Zo wordt in lage SES wijken een loslooppveld voor honden het minst belangrijk gevonden, terwijl 26% van de personen met een lage opleiding deze eigenschap in de top 3 heeft opgenomen. Verschillen in beoordeling van eigenschappen tussen SES wijken lijken iets groter te zijn dan verschillen tussen individuen (op basis van opleiding).

Activiteiten van het groen:

Tot rust komen/ontstressen, zitten/liggen/luieren/zonnen, natuur bekijken/luisteren zijn de meest populaire activiteiten. Dit zijn activiteiten die samenhangen met rust en ontspanning. Wandelen/joggen/trimmen is ook een populaire activiteit. Sociale activiteiten als buurtgenoten ontmoeten scoren iets minder hoog.

Verschillen tussen wijken / individuen met lage en hoge SES zijn meestal gering. Dit geldt ook als mensen een TOP-3 moeten aangeven. Ook bij de beoordeling van activiteiten vinden we dat verschillen tussen lage en hoge SES op wijkniveau en individuele opleiding anders kunnen zijn. “Tot rust komen/ontstressen” wordt meer genoemd in de top 3 door mensen met een lage opleiding vergeleken met mensen met een hoge opleiding (70 vs. 50%), terwijl er tussen wijken met lage en hoge SE geen verschil is (53 vs. 48%). “Hond uitlaten” scoort relatief hoog bij hoge SES wijken in vergelijking met lage SES wijken, maar ook bij mensen met lage opleiding. “Buurtgenoten ontmoeten” scoort hoger in lage SES wijken, maar op individueel niveau is er geen verschil. “Zitten/liggen/luieren” is iets populairder in hoge SES wijken en bij mensen met hoge opleiding.

5.2 Vragenlijsten Professionals

Professionals met een link tot gezondheid of ruimtelijke ordening uit heel Nederland hebben de vragenlijst ingevuld. In totaal hebben 103 respondenten een complete vragenlijst ingediend waarbij 57% van de respondenten vrouw is en 55% tussen de 41 en 60 jaar was (Tabel 17). De professionals oefenen vele verschillende beroepen uit en zijn gegroepeerd op aandachtsgebied zijnde gezondheid (27,2%), Gemeente (25%), Wetenschap en onderzoek (16,5%) en 21,4% van de respondenten kwam uit een andere beroepsgroep. In deze laatste categorie zitten mensen van waterschappen, kunstenaars, landschapsarchitecten en architecten

Tabel 17: Kenmerken professionals

N	103 (100%)
Geslacht <i>Man</i>	41.6
<i>Vrouw</i>	57.3
<i>Anders</i>	1.1
Leeftijd <i>21-40 jaar</i>	33.3
<i>41-60 jaar</i>	55.2
<i>60+</i>	11.5
Werk <i>Gezondheid</i>	27.2
<i>Gemeente</i>	35.0
<i>Onderzoek/Wetenschap</i>	16.5
<i>Anders</i>	21.4

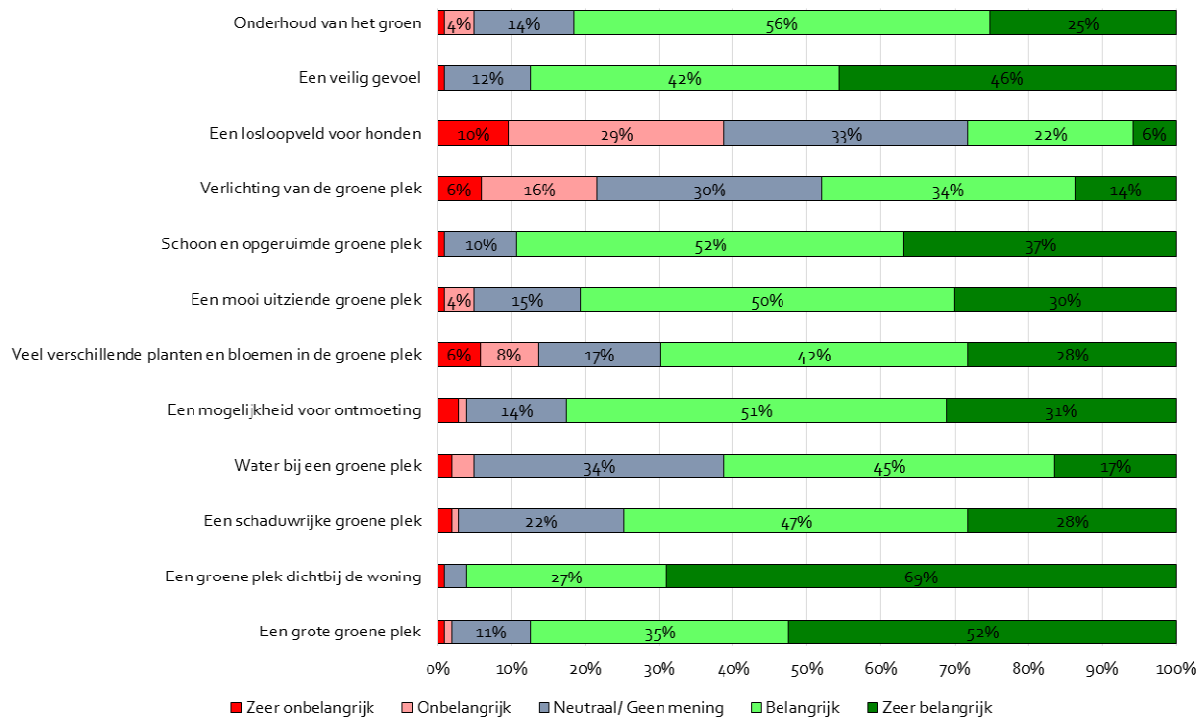
5.2.1 Eigenschappen van het groen

Figuur 9 geeft voor alle professionals samen weer welke eigenschappen van groen belangrijk worden gevonden. Figuur 10 geeft dit weer uitgesplitst naar beroepsgroep. Bij de uitsplitsing wordt opgemerkt dat de aantallen betrekkelijk gering zijn per groep en dat dat daarom de verschillen tussen de groepen vrijwel nooit statistisch significant zijn (bijlage 3). Alleen aanzienlijke verschillen tussen groepen kunnen aangetoond worden.

Uit figuur 9 blijkt dat:

- In het algemeen bijna alle bevroegde eigenschappen van het groen belangrijk of zeer belangrijk worden gevonden door een aanzienlijk deel van de respondenten.

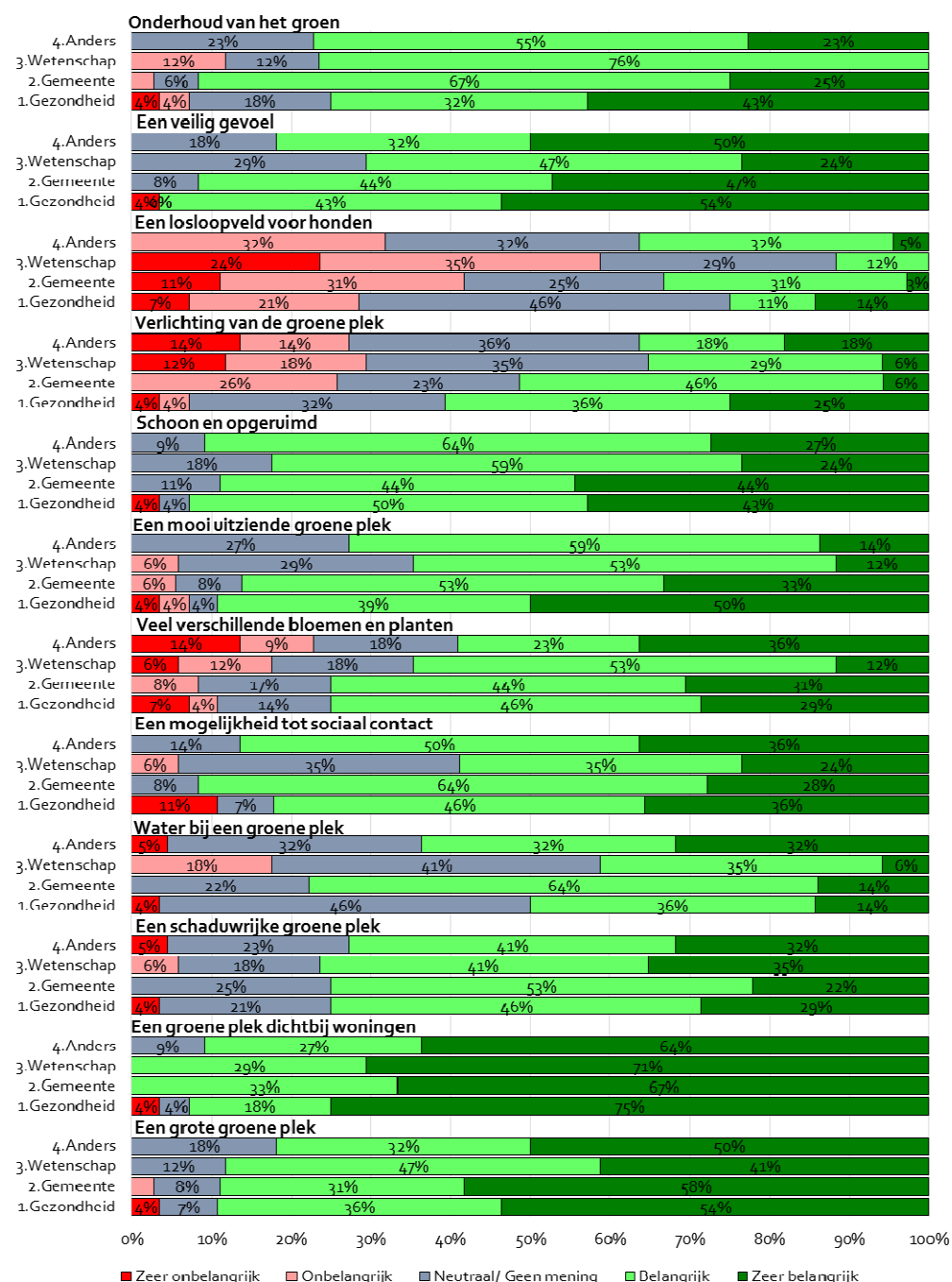
- Een groene plek dichtbij woningen, een grote groene plek, een schaduwrijke groene plek, een mogelijkheid voor ontmoeting, een mooi uitzierende groene plek, een schoon en opgeruimde plek, een veilig gevoel en onderhoud van het groen worden door een groot deel (75% of meer) van de ondervraagde professionals belangrijk of zeer belangrijk gevonden.
- Een losloopveld voor honden en verlichting van de groene plek zijn de eigenschappen die het minst belangrijk worden gevonden.
- Een grote groene plek, groene plek dichtbij en een veilig gevoel scoren het hoogst op zeer belangrijk.

Figuur 9: Beoordeling eigenschappen van het groen in gehele onderzoekspopulatie bij professionals

Uit figuur 10 blijkt dat:

- In het algemeen hechten professionals uit de verschillende beroepssectoren belang aan alle genoemde eigenschappen van groen.
- Een grote groene plek scoort bij alle sectoren het hoogst als zeer belangrijk
- Professionals uit de gemeentelijke sector vinden onderhoud van het groen en een mogelijkheid tot sociaal contact met 93% respectievelijk 92% belangrijk of zeer belangrijk.
- Wetenschappers en onderzoekers vinden onderhoud van het groen (76%) en schaduwrijke groene plekken (76%) belangrijk of zeer belangrijk.
- Een losloopveld voor honden en verlichting van de groene plek scoren bij de verschillende beroepssectoren het laagst.

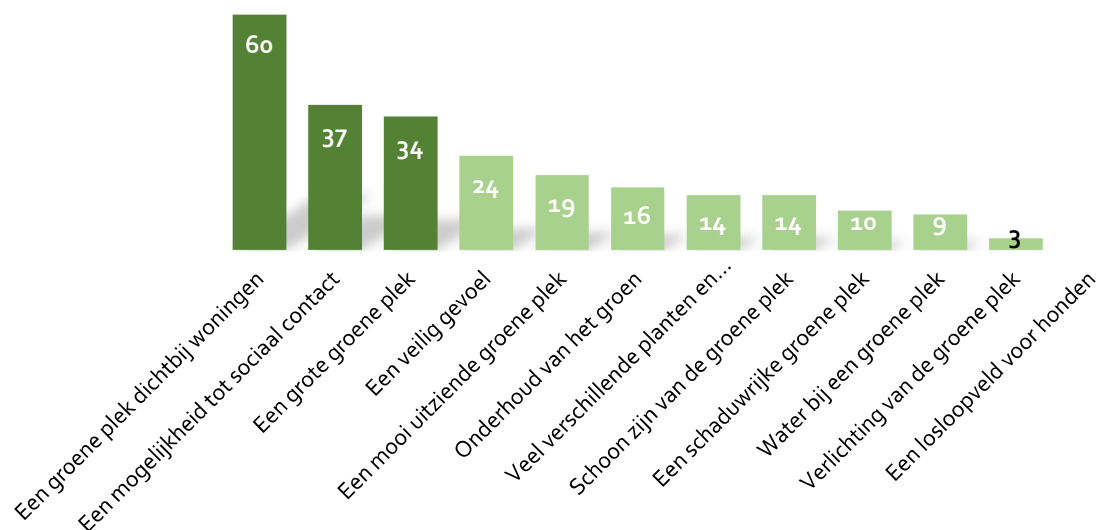

Figuur 10: Beoordeling eigenschappen van het groen uitgesplitst naar beroepssector

5.2.2 Top 3: Eigenschappen van het groen

De eigenschappen van het groen zijn door de professionals beoordeeld naar rato van de drie belangrijkste eigenschappen. Bij de professionals heeft 87% (n=80) de vraag over top 3

eigenschappen goed ingevuld. De frequenties van eigenschappen als aantal keer genoemd in de top 3 staan in figuur 11. Een groene plek dichtbij woningen (60x), een mogelijkheid tot ontmoeting (37x) en een grote groene plek (34x) worden het meest genoemd in de top 3.

Figuur 11: Aantal keer dat een eigenschap van het groen in de top 3 van professionals is genoemd

Uit tabel 18 blijkt dat:

- Een groene plek dichtbij woningen het belangrijkste wordt gevonden door professionals uit de gezondheidszorg, gemeenteambtenaren en wetenschappers.
- Een mogelijkheid tot sociaal contact wordt een stuk minder door 22% van de wetenschappers in de top 3 opgenomen, en door iets meer dan de helft van de gemeente ambtenaren en professionals uit de gezondheidssector.
- Een grote groene plek staat bijna 2x zo vaak in de top 3 van gemeente ambtenaren en professionals uit de gezondheidssector vergeleken met wetenschappers.
- Een plek voor schaduw scoort redelijk hoog bij wetenschappers en niet bij de andere beroepssectoren

Tabel 18: Top 3 eigenschappen groen uitgesplitst naar beroepssector. Het percentage geeft het deel van de professionals weer dat de eigenschap in de top 3 heeft opgenomen.

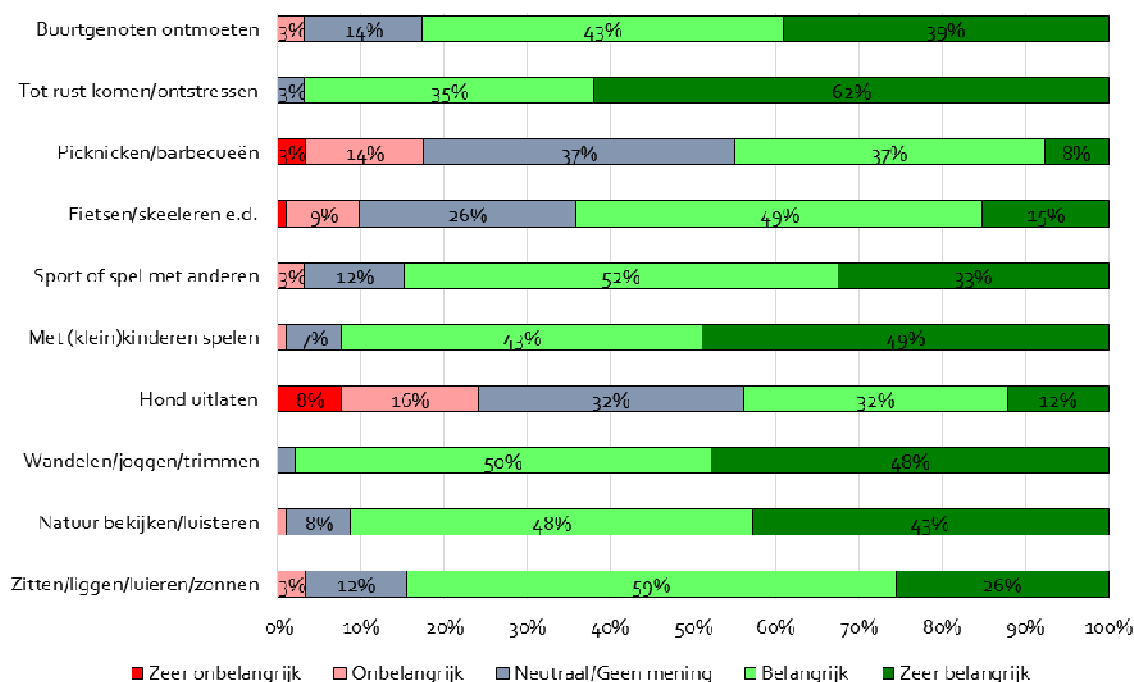
Eigenschap	Gezondheid (n=23)	Gemeente (n=24)	Wetenschap (n=16)	Anders (n=17)
Een groene plek dichtbij woningen	83%	74%	65%	39%
Een mogelijkheid tot sociaal contact	52%	57%	22%	30%
Een grote groene plek	39%	43%	22%	43%
Een mooi uitziende groene plek	39%	22%	13%	9%
Een veilig gevoel	39%	30%	13%	22%
Veel verschillende planten en bloemen	13%	13%	17%	17%
Een schaduwrijke groene plek	9%	0%	22%	13%
Water bij een groene plek	9%	17%	4%	9%
Schoon zijn van de groene plek	9%	26%	17%	9%
Onderhoud van het groen	9%	22%	13%	26%
Verlichting van de groene plek	0%	9%	0%	4%
Een losloopveld voor honden	0%	0%	0%	0%

5.2.3 Activiteiten in het groen

Figuur 11 geeft voor alle professionals samen weer welke activiteiten in het groen belangrijk worden gevonden. Figuur 12 geeft dit weer uitgesplitst naar beroepsgroep. Bij de uitsplitsing wordt opgemerkt dat de aantallen betrekkelijk gering zijn per groep.

Uit figuur 11 blijkt dat:

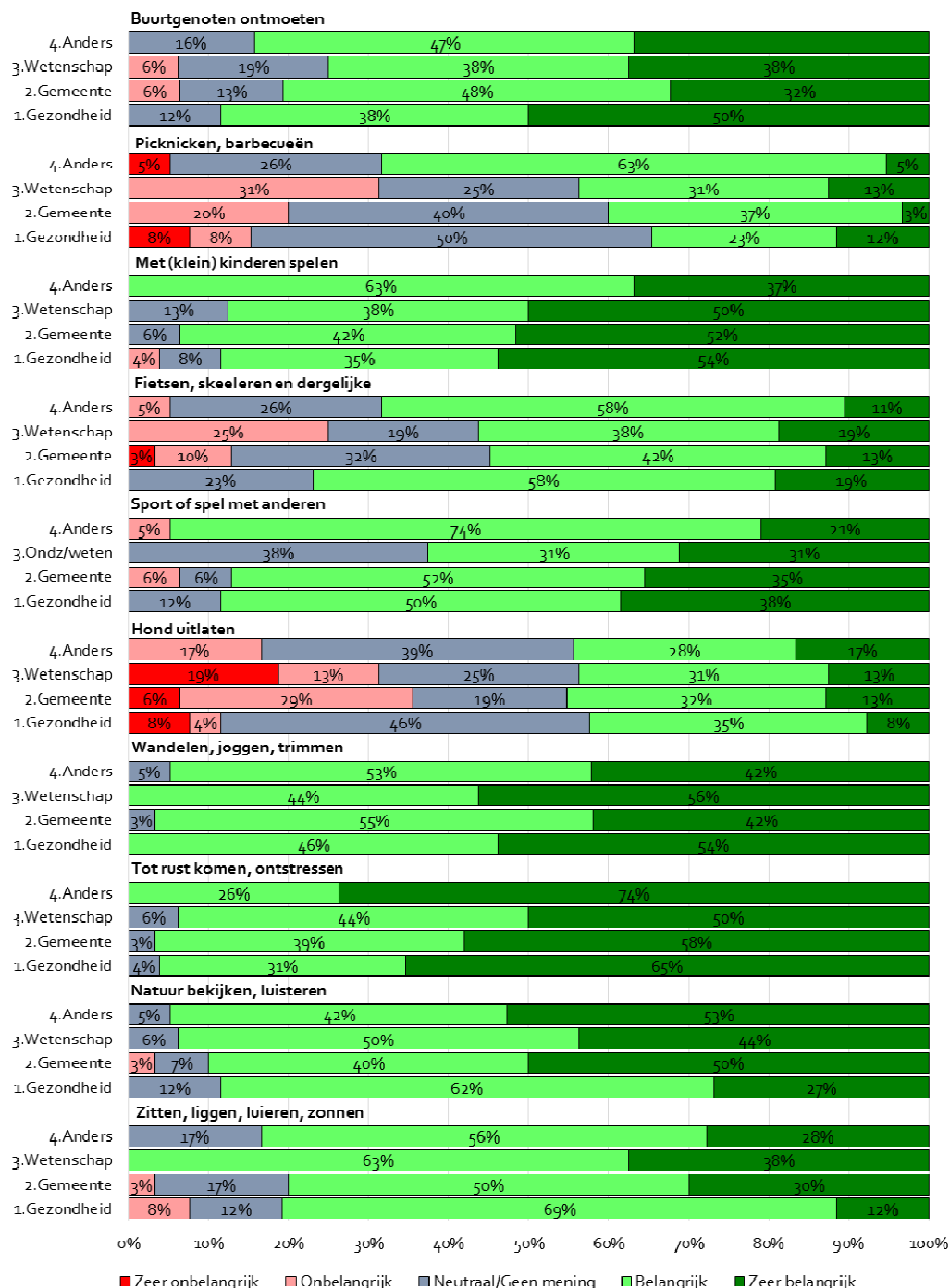
- In het algemeen bijna alle bevraagde activiteiten in het groen belangrijk of zeer belangrijk worden gevonden door een aanzienlijk deel van de respondenten.
- Wandelen, joggen, trimmen, Tot rust komen en ontstressen, Natuur bekijken/-luisteren, Spelen met (klein)kinderen, sport of spel met anderen worden door een groot deel (85% of meer) belangrijk of zeer belangrijk gevonden.
- Honden uitlaten en Picknicken of barbecueën zijn de activiteiten die het laagst scoren.
- Tot rust komen en ontstressen wordt het meest als zeer belangrijk genoemd.

Figuur 11: Beoordeling activiteiten in het groen in gehele onderzoekspopulatie bij professionals

Uit figuur 12 blijkt dat:

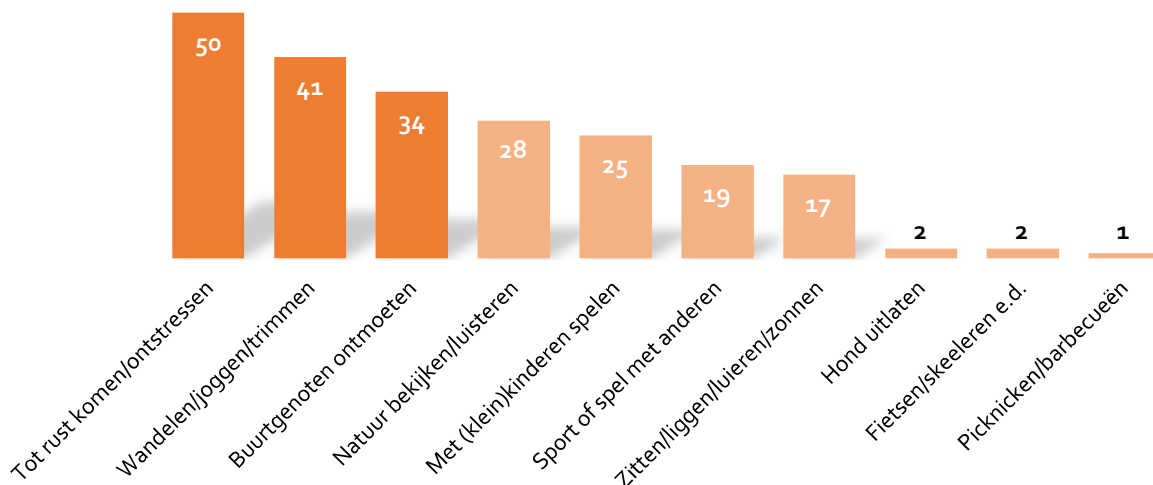
- In het algemeen hechten professionals uit de verschillende beroepssectoren belang aan alle activiteiten in het groen.
- Professionals uit de gezondheidszorg en wetenschappers en gemeenteambtenaren vinden vrijwel allemaal wandelen, joggen, trimmen belangrijk of zeer belangrijk.
- Tot rust komen en ontstressen scoort bij de verschillende beroepssectoren hoog
- Alle wetenschappers vinden zitten, liggen, luieren, zonnen belangrijk of zeer belangrijk
- Hond uitlaten en picknicken/barbecueën scoort bij de verschillende beroepssectoren relatief laag

Figuur 12: Beoordeling activiteiten in het groen uitgesplitst naar beroepssector

5.2.4 Top 3: Activiteiten in het groen

Activiteiten in het groen zijn door de professionals beoordeeld naar rato van de drie belangrijkste activiteiten. Bij de professionals heeft 83% (n=73) de vraag over top 3 activiteiten goed ingevuld. De frequenties van activiteiten als aantal keer genoemd in de top 3 staan in figuur 13. Tot rust komen en ontstressen (50x), Wandelen/joggen/trimmen ((34x) en buurtgenoten ontmoeten (34x) worden het meest genoemd in de top 3.

Figuur 12: Aantal keer dat een activiteit in het groen in de top 3 van professionals is genoemd

Uit tabel 19 blijkt dat:

- Wandelen/joggen/trimmen het meest in de top 3 van professionals uit de gezondheidssector en wetenschappers wordt genoemd, maar niet door gemeenteambtenaren.
- Gemeenteambtenaren noemen tot rust komen/ontstressen het meest in de top 3. Ook door wetenschappers en professionals uit de gezondheidssector wordt deze activiteit veel genoemd.
- Buurtgenoten ontmoeten scoort hoog in de gezondheidssector en gemeenteambtenaren, maar een stuk lager bij wetenschappers.
- Natuur bekijken/luisteren wordt bijna niet in de top 3 opgenomen door wetenschappers, maar staat bij gemeenteambtenaren bij iets meer dan de helft in de top3 en bij ongeveer een kwart van de gezondheidssector.

Tabel 19: Top 3 activiteiten in het groen uitgesplitst naar beroepssector. Het percentage geeft het deel van de professionals weer dat de eigenschap in de top 3 heeft opgenomen

Activiteit	Gezondheid (n=23)	Gemeente (n=24)	Wetenschap (n=16)	Anders (n=17)
Wandelen/joggen/trimmen	64%	32%	77%	63%
Buurtgenoten ontmoeten	64%	41%	23%	50%
Tot rust komen/ontstressen	59%	68%	69%	81%
Met (klein)kinderen spelen	41%	41%	46%	6%
Sport of spel met anderen	27%	27%	23%	25%
Natuur bekijken/luisteren	23%	55%	8%	63%
Zitten/liggen/luieren/zonnen	18%	32%	31%	13%
Picknicken/barbecueën	5%	0%	0%	0%
Hond uitlaten	0%	0%	15%	0%
Fietsen/skeeleren e.d.	0%	5%	8%	0%

5.2.5 Samenvatting belang van eigenschappen en activiteiten in het groen volgens professionals

Eigenschappen

Bijna alle gevraagde eigenschappen van het groen worden belangrijk of zeer belangrijk gevonden door het merendeel van de respondenten. Een groene plek dichtbij woningen, een grote groene plek, een mogelijkheid voor ontmoeting, een mooi uitzijnde groene plek, een schaduwrijke plek, een schoon en opgeruimde plek, een veilig gevoel en onderhoud van het groen worden door een groot deel (75% of meer) belangrijk of zeer belangrijk gevonden. Een losloopveld voor honden en verlichting van de groene plek zijn de eigenschappen die het minst belangrijk worden gevonden.

Professionals uit de verschillende beroepssectoren hechten belang aan alle eigenschappen van groen die genoemd zijn. Een grote groene plek scoort bij alle sectoren het hoogst als zeer belangrijk. Vanwege de kleine aantallen per beroepssector kunnen er geen duidelijke conclusies over verschillen tussen beroepssectoren worden getrokken.

Wanneer een TOP-3 wordt gevraagd, wordt “Een groene plek dichtbij woningen” het meest genoemd, door zowel professionals uit de gezondheidszorg, gemeenteambtenaren en wetenschappers. “Een mogelijkheid tot sociaal contact” wordt door iets meer dan de helft van de gemeente ambtenaren en professionals uit de gezondheidssector genoemd, maar slechts door 22% van de wetenschappers. Een grote groene plek staat bij ongeveer 40% van de gemeente ambtenaren en professionals uit de gezondheidssector in de TOP3 vergeleken met 22% van de wetenschappers. Een plek voor schaduw scoort redelijk hoog bij wetenschappers en niet bij de andere beroepssectoren. Vanwege de kleine aantallen per beroepssector moeten deze verschillen met voorzichtigheid worden geïnterpreteerd.

Activiteiten

In het algemeen worden bijna alle bevraagde activiteiten in het groen belangrijk of zeer belangrijk gevonden door een aanzienlijk deel van de respondenten. Wandelen, joggen, trimmen, tot rust komen en ontstressen, natuur bekijken/-luisteren, spelen met (klein)kinderen, sport of spel met anderen en buurtgenoten ontmoeten worden door een groot deel (75% of meer) belangrijk of zeer belangrijk gevonden. In het algemeen hechten professionals uit de verschillende beroepssectoren belang aan alle activiteiten in het groen. Professionals uit de gezondheidszorg en wetenschappers vinden allemaal wandelen, joggen, trimmen belangrijk of zeer belangrijk. Ook gemeenteambtenaren vinden dit de meest belangrijke activiteit. Tot rust komen en ontstressen scoort bij de verschillende beroepssectoren hoog.

Voor een aantal activiteiten zijn er verschillen tussen de beroepsgroepen. Wandelen/joggen/trimmen worden het meest in de top 3 door professionals uit de gezondheidssector en wetenschappers genoemd, maar niet door gemeenteambtenaren. Buurtgenoten ontmoeten scoort hoog in de gezondheidssector en gemeenteambtenaren, maar een stuk lager bij wetenschappers. Vanwege de kleine aantallen per beroepssector moeten deze verschillen met voorzichtigheid worden geïnterpreteerd.

5.3 Vergelijking tussen bewoners en professionals

In dit hoofdstuk wordt een vergelijking tussen de antwoorden van de bewoners en professionals gemaakt. In hoofdstuk 5.3.1 wordt er naar verschillen in beoordeling van eigenschappen van het groen gekeken. In hoofdstuk 5.3.2 wordt er naar verschillen in beoordeling van belang van activiteiten in het groen gekeken. De vergelijkingen zijn gebaseerd op het totaal van bewoners en professionals. Er is geen uitsplitsing naar beroepssectoren gemaakt of uitsplitsing naar de wijk waarin bewoners wonen. Verschillen worden benoemd als deze statistisch significant waren, blijkend uit logistische regressie analyses ($p < 0.05$). De resultaten van de logistische regressie analyses staan in bijlage 4. We merken op dat vanwege de hoge percentages belangrijk / zeer belangrijk de gepresenteerde Odds ratios niet als relatief risico kunnen worden opgevat.

Bij de vergelijking tussen bewoners en professionals moet in aanmerking worden genomen dat de vraagstelling voor een aantal vragen iets verschilde, omdat het bij professionals niet om de eigen woning ging. Een voorbeeld: aan bewoners werd gevraagd 'een mogelijkheid om mensen/buurtgenoten te ontmoeten' en aan professionals 'een mogelijkheid tot sociaal contact' In tabel 20 en 21 staan de precieze formuleringen zoals aan bewoners voorgelegd.

5.3.1 Vergelijking eigenschappen van het groen tussen bewoners en professionals

Uit tabel 20 blijkt dat:

- Bewoners en professionals verschillen op 3 van de 12 gevraagde eigenschappen in mate van belang die zij eraan toekennen;
- Professionals kennen (veel) meer belang toe aan: een groene plek dicht bij de woning, een mogelijkheid tot ontmoeting ($p < 0.05$);
- Professionals kennen (veel) minder belang toe aan: schoon zijn van de groene plek ($p < 0.05$).

Tabel 20: Vergelijking tussen bewoners (totaal en per SES van de wijk) en professionals van mate van belang die wordt toegekend aan eigenschappen van het groen op basis van de top 3.

Eigenschap	Professionals	Bewoners	Lage SES	Midden	Hoge SES
Een grote groene plek	43%	47%	38%	43%	66%
Schoon zijn van de groene plek	18%	40%	41%	40%	24%
Een veilig gevoel	30%	37%	38%	43%	66%
Een groene plek dichtbij woningen	75%	34%	36%	35%	27%
Een mooi uitzienende groene plek	24%	27%	28%	32%	11%
Onderhoud van het groen	20%	25%	27%	23%	23%
Een mogelijkheid tot ontmoeting	46%	20%	20%	18%	20%
Veel verschillende planten en bloemen	18%	20%	19%	18%	21%
Water bij een groene plek	11%	17%	14%	8%	12%
Een schaduwrijke groene plek	13%	14%	11%	23%	24%
Een loslooppveld voor honden	0%	14%	10%	8%	24%
Verlichting van de groene plek	4%	13%	9%	15%	21%

5.3.2 Vergelijking activiteiten in het groen tussen bewoners en professionals

Uit tabel 21 blijkt dat:

- Bewoners en professionals verschillen op 6 van de 10 van de gevraagde activiteiten in mate van belang die zij er aan toekennen;

- Professionals kennen (veel) meer belang toe aan: wandelen/joggen/trimmen, tot rust komen/ontspannen en buurgenoten ontmoeten ($p < 0.05$).
- Professionals kennen (veel) minder belang toe aan: zitten/liggen/luieren/zonnen, picknicken/barbecueën en hond uitlaten ($p < 0.05$).

Tabel 21: Vergelijking tussen bewoners en professionals van mate van belang die wordt toegekend aan activiteiten in het groen op basis van de top 3.

Activiteit	Professionals	Bewoners	Lage SES	Midden	Hoge SES
Tot rust komen/ontstressen	63%	55%	53%	63%	48%
Zitten/liggen/luieren/zonnen	21%	50%	47%	42%	40%
Natuur bekijken/luisteren	35%	46%	44%	50%	58%
Wandelen/joggen/trimmen	51%	40%	38%	26%	45%
Met (klein)kinderen spelen	31%	28%	28%	29%	20%
Picknicken/barbecueën	1%	23%	24%	23%	18%
Hond uitlaten	3%	21%	24%	18%	9%
Buurtgenoten ontmoeten	43%	20%	17%	18%	21%
Sport of spel met anderen	24%	19%	17%	16%	32%
Fietsen/skeeleren e.d.	3%	10%	8%	16%	10%

5.3.3 Samenvatting vergelijking bewoners en professionals

In de hoofdstukken 5.1 en 5.2 is naar de resultaten van bewoners en professionals apart gekeken. In dit hoofdstuk is er een vergelijking gemaakt tussen bewoners en professionals om zo inzicht te krijgen in welke eigenschappen en activiteiten in het groen door de ene groep heel belangrijk worden gevonden, maar door de andere juist niet, of andersom. Uit de vergelijking blijkt dat bewoners en professionals niet een gelijke waarde toekennen aan verschillende eigenschappen van het groen en activiteiten in het groen. Bij de top 3 valt op dat bewoners 'schoon en opgeruimd' een zeer belangrijke eigenschap vinden, terwijl deze bij de groep professionals veel minder vaak wordt genoemd. Een mogelijkheid tot ontmoeting scoort daarentegen hoog in de top 3 van professionals, maar niet in de top 3 van bewoners.

Bij de vergelijking van activiteiten in het groen valt op dat de bewoners en professionals zijn het erover eens dat tot rust komen/ontspannen belangrijk is. Dit is de activiteit die door beide groepen het meest in de top 3 is opgenomen. Zitten/liggen/luieren/zonnen wordt daarentegen wel door bewoners vaak in de top 3 opgenomen, maar veel minder door de professionals. Bij activiteiten komt sociaal contact bij de professionals ook weer als belangrijk punt naar voren, terwijl dit bij bewoners duidelijk minder het geval is.

6. Discussie

In deze discussie geven we eerst een synthese van het kwalitatieve en kwantitatieve onderzoek bij de bewoners. Daarna gaan we in op verschillen tussen bewoners en professionals, vervolgens bespreken we een aantal methodologische aspecten / beperkingen van het onderzoek.

Algemeen

De hoofdvraag van dit onderzoeksproject was welke kenmerken van groen en welke activiteiten belangrijk zijn voor bewoners en professionals bij de implementatie van buurtgroen in verschillende wijken van grote steden. Implementatie van het juiste type groen kan namelijk een bijdrage leveren aan het verminderen van sociaaleconomische gezondheidsverschillen (Mitchell 2008, Mitchell 2015, Braubach 2017). De dimensies die gekoppeld zijn aan het begrip positieve gezondheid (lichaamsfuncties, mentaal welbevinden, zingeving, kwaliteit van leven, meedoen, dagelijks functioneren) laten zien dat de focus niet ligt op de klacht of ziekte, maar op datgene dat mensen veerkracht geeft en het leven betekenisvol maakt. De kwaliteit van de leefomgeving en het dagelijks functioneren in het groen werden door de bewoners beschreven als belangrijke waarden voor hun leven in de buurt. Door middel van kwalitatief (focusgroepen) en kwantitatief onderzoek (vragenlijsten) zijn voorkeuren van bewoners en professionals in kaart gebracht. Een breed scala aan kenmerken van het groen wordt belangrijk of zeer belangrijk gevonden door bewoners van hoge en lage SES wijken in zowel Amsterdam, Arnhem als Rotterdam. Ook worden verschillende typen activiteiten in het groen belangrijk gevonden, waarbij de activiteiten die samenhangen met tot rust komen en ontspanning het hoogste scoorden. Professionals vinden ook een breed scala aan kenmerken en activiteiten van belang. Tussen bewoners en professionals zijn verschillen duidelijker dan tussen de groepen bewoners.

Synthese kwalitatieve en kwantitatieve onderzoeksresultaten bewoners

We hebben acht focusgroepgesprekken gevoerd met in totaal 36 mensen in 6 wijken verspreid over Amsterdam, Arnhem en Rotterdam. Zeven van de acht gesprekken vonden plaats in een lage SES wijk. In drie van de acht gesprekken namen bewoners met een lage of middelhoge opleiding deel. Bij de andere gesprekken in de lage SES-wijken waren de individuele deelnemers hoog opgeleid. Het vragenlijstenonderzoek is in dezelfde wijken gedaan als waar de focusgroepen zijn gehouden, met toevoeging van twee hoge SES-wijken in Amsterdam. Ook bij dit deel van het onderzoek waren de respondenten relatief vaak de hoger opgeleide individuen uit de lage SES-wijken. Er is daarom gekozen om niet alleen op wijkniveau de kwantitatieve data te analyseren, maar ook gesplitst naar individueel opleidingsniveau.

Overeenkomsten tussen focusgroepgesprekken en vragenlijsten

De **overeenkomsten** in bevindingen zijn vooral dat bewoners belang hechten aan veel verschillende kenmerken van groen en dat bijna alle activiteiten in het groen als belangrijk worden beoordeeld. Er springen niet duidelijk een of twee kenmerken uit die door iedereen veel belangrijker worden gevonden dan andere kenmerken. De kenmerken die in de vragenlijst in de Top3 worden genoemd zijn schoon / veilig / groen dichtbij. Schoon en veilig waren ook de thema's die in alle focusgroepgesprekken nadrukkelijk zijn genoemd. In de focusgroepgesprekken kwam tevens naar voren dat onderhoud, zwerfvuil en hondenpoep grote ergernissen zijn en dat het groen, hoe groot of dichtbij ook, niet gebruikt wordt als het niet schoon is.

De vier activiteiten die in de vragenlijst het meest in de Top3 worden genoemd zijn ontstressen / zitten, luieren / natuur bekijken / wandelen. Die activiteiten worden ook in de focusgroepen als belangrijk genoemd, maar niet nadrukkelijk als activiteiten die belangrijker zijn dan andere activiteiten.

Een belangrijke overeenkomst tussen de acht focusgroepgesprekken was dat vrijwel alle deelnemers de esthetische aspecten duidelijk benoemen. Dit komt overeen met de resultaten van de vragenlijsten waarin er geen duidelijke verschillen waren tussen mensen met lage en hoge opleiding wat betreft het belang dat aan esthetiek wordt gehecht. Maar de esthetiek wordt niet als hoogste gescoord. In elke wijk zijn mensen die zich interesseren voor het openbare groen, van laag tot hoog opgeleid.

In de focusgroepen is ook gesproken over het onderhoud van het groen. Een aantal bewoners geeft aan dat ze hier wel wat in willen betekenen en dat goede samenwerking tussen gemeente en bewoners hier uitkomst kan bieden. Dit wordt bevestigd door resultaten van de vragenlijsten, waar

42% van de bewoners aangeeft, zowel in de hoge, midden als lage SES groep dat zij jaarlijks en 25% van de hele groep zelfs maandelijks hun bijdrage zouden willen leveren, als dit kwalitatief beter groen oplevert.

In de focusgroepen wordt aangegeven dat men niet altijd gebruik maakt van groene plekken als die niet onderhouden zijn. Of de mensen die de vragenlijsten hebben ingevuld wel naar het groen zouden komen als het veiliger en schoner zou zijn, valt niet te concluderen. Wel is het waarschijnlijk dat dit de drempel om het groen te gebruiken voor de wijkbewoners verhoogt.

Verschillen tussen focusgroepgesprekken en vragenlijsten

Een opvallend **verschil** tussen de vragenlijsten en de focusgroepgesprekken was dat sociaal contact in focusgroepen erg naar voren kwam als functie van openbaar groen, terwijl dit bij de vragenlijsten door bewoners niet in de top 3 was gezet. Een mogelijke verklaring voor dit verschil is de selectie van mensen die zich aanmeldt voor een focusgroepgesprek. Dit zijn mensen die elkaar al kenden via een groene werkgroep of andere gemeenschappelijke factor. Een andere verklaring zou de vraagstelling in de vragenlijst kunnen zijn. Een ander verschil tussen de vragenlijsten en de focusgroepgesprekken was dat een grote groene plek het vaakst in de top 3 stond bij de vragenlijsten. Dit wordt door bewoners in de focusgroepen niet sterk benadrukt. Een mogelijke verklaring daarvoor is dat er vaak al een groot park aanwezig is net buiten de wijk waar mensen naar toe kunnen.

In de beschrijving van focusgroepgesprekken in hoofdstuk 4.1 is de nadruk gelegd op gemeenschappelijke aspecten. Er waren echter wel lokale verschillen in behoeften hoe de groene plekken eruit moeten zien, bijvoorbeeld of er wel of niet behoefte was aan een moestuin, speelplek, sporttoestellen of verticaal groen. Deze verschillen zijn waarschijnlijk toe te wijzen aan locatie specifieke kenmerken, de leeftijd en levensfase van bewoners en daarnaast aan specifieke voorkeuren van individuele bewoners en zijn niet te relateren aan lage of hoge SES van de wijk.

Bij de focusgroepgesprekken kwam de inrichting van de groene ruimte veel meer naar voren. De open vragen bij de vragenlijsten leenden zich daar niet echt voor. De suggesties voor de inrichting van de buurt of wijk waren erg gevarieerd: fruitbomen, geveltuinten, plukgroen, kijkgroen, vliedertuin, wandelpaden, groene daken. Veel suggesties werden gedaan als locatie specifieke mogelijkheden voor de inrichting. De mening was ook dat de gemeente meer rekening moet houden met dergelijke suggesties.

Verschillen in uitkomsten vragenlijsten tussen lage en hoge SES

De antwoorden op de vragen of een kenmerk of activiteit belangrijk wordt gevonden door bewoners zonder prioritering levert weinig verschil op tussen de lage, midden en hoge SES-groepen. Als wordt gevraagd om een keuze te maken in wat het allerbelangrijkste is (TOP3 van kenmerken / activiteiten), zijn er nog steeds veel overeenkomsten maar zijn verschillen wat groter. Bewoners uit lage SES wijken noemen het schoon zijn van de groene plek en een veilig gevoel veel vaker dan bewoners uit hoge SES wijken. Bewoners met een hoge en lage opleiding vinden deze eigenschappen ongeveer even belangrijk. Dit illustreert dat zowel de SES van de wijk als van het individu invloed kunnen hebben. Het is voorstelbaar dat er in wijken met een lage SES meer problemen zijn met onderhoud en veiligheid en dat mensen uit een lage SES wijk onafhankelijk van het individuele opleidingsniveau veel belang hechten aan deze eigenschappen. Bewoners uit hoge SES wijken en hoogopgeleiden vinden de belangrijkste eigenschap dat een groene plek ook groot is. Verschillen in beoordeling van eigenschappen en activiteiten tussen SES wijken zijn iets groter te zijn dan verschillen tussen individuen (op basis van opleiding). Dit wordt bevestigd door de regressie analyses, waaruit blijkt dat er (iets) vaker significante verschillen tussen wijken met verschillende SES dan tussen individuen met verschillende opleiding zijn.

Verschillen tussen bewoners en professionals

We vergelijken hier alleen de antwoorden op vragenlijsten. Focusgroepen zijn immers niet met professionals uitgevoerd. Wanneer niet naar prioritering via een Top3 werd gevraagd, kwamen de antwoorden van bewoners en professionals redelijk overeen. De Top3 liet echter wel verschillen in de belangrijkheid van verschillende kenmerken van groen zien.

Bewoners en professionals kennen niet een gelijke waarde toe aan verschillende kenmerken van het groen. Iets meer dan driekwart van de professionals noemt een mogelijkheid tot ontmoeting als belangrijk kenmerk, terwijl maar iets meer dan de helft van de bewoners dat ook vindt. Schaduwwrijke

groene plekken worden door professionals ook een stuk hoger gewaardeerd dan door bewoners. Schoon en opgeruimd scoort het hoogste bij de bewoners. Dit wordt door de groep professionals veel minder vaak genoemd. Hetzelfde geldt voor verlichting van een groene plek. Dit wordt door een groot deel van de bewoners als een belangrijk kenmerk gezien. Dit is vooral significant voor bewoners met een lage opleiding. Dit is bij de professionals een stuk lager bij het aangeven van hun top 3. De top 3 van professionals komt meer overeen met de wensen van de hoge SES-wijken dan met de antwoorden van mensen uit de lage SES-wijken.

Een dialoog tussen de gemeente en buurtbewoners en de inrichting van groen heeft meerwaarde door gebruik te maken van het model van positieve gezondheid van Machteld Huber. In dit model wordt aan de hand van zes pijlers verschillende aspecten van gezondheid besproken. Deze aspecten kunnen allen op een bepaalde manier worden verbonden aan het groen, door de vraag te stellen wat voor mensen belangrijk is en hoe groen kan bijdragen aan deze aspecten van positieve gezondheid.

De vragen die aan bewoners zijn gesteld in de vragenlijst zijn ook aan professionals voorgelegd. De formulering is daarbij zoveel mogelijk hetzelfde gelaten. Ondanks de verschillen denken we niet dat het verschil in antwoorden tussen bewoners en professionals hierdoor verklaard kan worden.

Methodologische aspecten en beperkingen

Uit de resultaten van het onderzoek blijkt dat er een duidelijke **meerwaarde is van focusgroep** gesprekken als aanvulling op vragenlijsten. Met de focusgroepen hebben we motieven van mensen voor specifieke meningen kunnen achterhalen. Focusgroepen bieden ruimte voor doorvragen en discussie. Dit levert resultaten op die met standaardvragen uit een vragenlijst niet te achterhalen zijn. De bevindingen uit de focusgroepen kwamen niet volledig overeen met de vragenlijsten. Een illustratie hiervan is de mate van belang die mensen hechten aan het kunnen ontmoeten van mensen. Een ander voorbeeld is de uitspraak dat mensen groen alleen maar waarderen als het schoon en goed onderhouden is en dat als dat niet het geval is ze liever geen groen hebben. Er waren discrepanties tussen de belangrijkheid van sociale activiteiten tussen het kwalitatieve en het kwantitatieve deel van het onderzoek. Een deel van de verschillen komt mogelijk voort uit de selectie van mensen die zijn bevroegd in de focusgroepen en de vragenlijsten.

Deelnemers aan de focusgroepen zijn niet representatief voor de wijk waarin ze wonen: met 36 mensen uit zes wijken is dat sowieso niet mogelijk. Dat is ook niet het doel van een focusgroep. De resultaten kunnen beïnvloed zijn door de samenstelling van de groepen. Echter, het gaat in een focusgroep niet om frequentie van antwoorden zoals in een vragenlijst, maar om de discussie over meningen en motivaties. Diversiteit is dus belangrijk en daar zijn we redelijk in geslaagd. Er zijn acht gesprekken gehouden in drie verschillende grote steden. Zowel laag- als hoogopgeleiden, mensen met en zonder migratie-achtergrond, mannen en vrouwen en mensen van verschillende leeftijden hebben deelgenomen aan de gesprekken. De mensen met laag opleidingsniveau en laag inkomen hebben we niet in alle steden kunnen bereiken. In vier van de zeven gesprekken in de lage SES-wijken waren de deelnemers mensen met een hogere opleiding, een koopwoning en betaald werk.

De moeilijkheid om mensen met een lagere opleiding en migratie-achtergrond in ons onderzoek te betrekken past in de algemene trend dat deze groepen moeilijk te bereiken zijn voor gemeenten en onderzoek. In de focusgroepen is dit in twee van de acht gesprekken wel gelukt via gemeentelijke wijkcoördinatoren die veel contact hebben met de wijkbewoners. Een nadeel van deze benadering is dat veelal bestaande groepen in het onderzoek betrokken zijn, wat mogelijk invloed heeft op de resultaten. Een positieve invloed is dat gesprekken tussen mensen die elkaar al kennen vaak gemakkelijker verlopen. Een ander nadeel van gebruik van bestaande bewonersgroepen is de beperkte diversiteit van mensen binnen één focusgroep. Enkele van de focusgroepen waren georganiseerd in een groep die elkaar kent van een groenproject. Mogelijk is hierdoor een bias naar meer waardering van groen ontstaan. Het is waarschijnlijk dat de mensen die deel hebben genomen dit deden omdat ze belang hechten aan groen. Ondanks deze beperking is participatie van een niet geheel representatieve groep bewoners beter dan de invulling alleen aan de professionals over te laten. Verschillen tussen professionals en burgers waren groter dan tussen bewoners van hoge vs. lage SES-wijken. Bij participatieprocessen over groenontwikkelingen is het goed om in gedachten te houden dat, ook in wijken met een lage SES, vooral bewoners met een midden of hoog opleidingsniveau en SES zullen meepraten over de inrichting van groen. Dit hoeft geen probleem te zijn, omdat verschillen in mening over de meest belangrijke kenmerken van groen redelijk beperkt lijken. Daarnaast viel op dat sommige deelnemers het idee hadden dat zij een bredere kijk op de wijk hadden dan alleen vanuit zichzelf, waardoor zij zichzelf als een soort wijkvertegenwoordiger zagen.

Hoewel er met de vragenlijsten meer mensen zijn bereikt en er dus kwantitatieve vergelijkingen mogelijk waren, zijn ook hier de antwoorden van de bewoners niet representatief voor de wijk. Ook hier is er een tendens dat relatief veel mensen met een hoge opleiding uit de lage SES-wijken hebben deelgenomen. We hadden een lage respons op verspreiding van vragenlijsten huis aan huis in twee wijken in Arnhem en Rotterdam (minder dan 20%). In alle drie de steden zijn ook mensen op straat bij de supermarkt benaderd voor deelname aan het vragenlijstonderzoek. Een nadeel van deze benadering was dat ook mensen van buiten de bedoelde wijk zijn geïnterviewd. De antwoorden van bewoners van andere wijken zijn wel meegenomen in de analyse en, op dezelfde manier als de andere respondenten, ingedeeld naar SES op wijkniveau en individueel opleidingsniveau.

Het onderzoek kende een aantal methodologische **beperkingen**, deels voortvloeiend uit de bewust gekozen onderzoeksopzet, deels tijdens de uitvoering ontstaan. Het onderzoek is uitgevoerd in 3 grote steden in 6 specifieke wijken (8 wijken voor de vragenlijsten). De onderzochte wijken zijn gekozen omdat er ontwikkelingen in groen beheer waren. Idealiter zouden we meer gesprekken hebben gehouden, focusgroepgesprekken leveren namelijk veel informatie op. Het organiseren en uitwerken van de gesprekken vergt echter veel tijd. Mogelijk zijn resultaten anders in kleinere steden en in wijken met een ander karakter. Uit de focusgroepen kwam naar voren dat de wensen van bewoners samenhangen met de bestaande structuur van groen in de wijk en omliggende wijken, bijvoorbeeld als er al een groot park nabij is, is er niet direct behoefte aan een grote groene plek in de wijk. Het onderzoek is door medewerkers van drie GGD-en uitgevoerd, waardoor mogelijk verschillen tussen steden zijn ontstaan in hoe de focusgroepgesprekken zijn gevoerd. We hebben echter zeer expliciet geprobeerd om methodes en interpretatie te harmoniseren door middel van standaardinstrumenten, regelmatig afstemmingsoverleg, gezamenlijke training voor het houden van de focusgroepengesprekken, gezamenlijke uitwerking van de focusgroepengesprekken en analyse hiervan.

In het vaststellen van de hoeveelheid groen in een wijk wordt vaak gebruik gemaakt van het instrument NDVI. De **Normalized Difference Vegetation Index (NDVI)** is een simpele indicator die gebruikt wordt om vanuit observatiesatellieten, het levend groen te inventariseren. Maar het meten van het aantal m² levend groen in een wijk met NDVI zegt niets over de kwaliteit van het groen en is daarom een minder bruikbare mate als het gaat om het inzetten van groen om de gezondheid van mensen te verbeteren. Bewoners en professionals hechten veel waarde aan kwaliteit van groen.

7. Conclusies

Kenmerken van het groen

Het algemene beeld dat uit het onderzoek komt is dat veel verschillende kenmerken van het groen belangrijk worden gevonden door bewoners. In de focusgroepen waren de wensen voor inrichting van het groen in de buurt zeer divers, zowel tussen als ook binnen de focusgroepen. Esthetiek van het groen werd specifiek benoemd als erg belangrijk, in zowel de lage als de hoge SES-wijken. Schoon en opgeruimd scoort het hoogste bij de bewoners. Dit wordt door de groep professionals veel minder vaak genoemd. Schoon en veilig waren ook de thema's die in alle focusgroepgesprekken nadrukkelijk zijn genoemd. In de focusgroepgesprekken kwam tevens naar voren dat onderhoud, zwerfvuil en hondenpoep grote ergernissen zijn en dat het groen, hoe groot of dichtbij ook, niet gebruikt wordt als het niet schoon is. Een centrale groene plek in de wijk als ontmoetingsplek is ook een duidelijke overeenkomst tussen de verschillende gesprekken.

Activiteiten in het groen

Bijna alle activiteiten, zowel fysiek, sociaal als activiteiten die gerelateerd zijn aan rust en ontspanning worden belangrijk gevonden. Verschillen in wensen komen pas naar boven als de bewoners wordt gevraagd om te prioriteren. In het vragenlijsten onderzoek bleek dat meer waarde wordt gehecht aan activiteiten gerelateerd aan ontspanning en minder aan fysieke en sociale activiteiten in het groen. Van de fysieke activiteiten is wandelen de meest populaire activiteit. In de focusgroepen werden sociale activiteiten juist belangrijker gevonden dan ontspannen en fysieke activiteiten.

Verschillen tussen bewoners van lage en hoge SES-wijken

De antwoorden op de vragen of een kenmerk of activiteit belangrijk wordt gevonden door bewoners zonder prioritering levert weinig verschil op tussen de lage, midden en hoge SES-groepen. Als wordt gevraagd om een keuze te maken in wat het allerbelangrijkste is (TOP3 van kenmerken / activiteiten), zijn er nog steeds veel overeenkomsten maar zijn verschillen wat groter. Bewoners uit de lage SES-wijken geven nadrukkelijker dan in de hoge SES-wijken aan dat het belangrijk is dat het buurtgroen schoon en opgeruimd is en dat men er een veilig gevoel heeft. De verschillen in de waardering van het buurtgroen waren groter tussen lage en hoge SES-wijken dan tussen individuen op basis van individueel opleidingsniveau. De activiteiten die gerelateerd zijn aan ontspannen en tot rust komen hangen meer samen met individueel opleidingsniveau en zijn populairder onder bewoners met een lage opleiding.

Buurtgroen volgens professionals

Ook professionals uit verschillende beroepssectoren hechten belang aan veel verschillende eigenschappen en activiteiten in het groen. Verschillen worden pas duidelijker als ze moeten prioriteren. Het opvallendste verschil tussen professionals en bewoners is dat professionals meer waarde hechten aan een plek voor ontmoeting, terwijl bewoners praktische zaken zoals verlichting en een schone en opgeruimde groene plek belangrijker vinden. Bewoners voelen ze zich vaak niet betrokken door de gemeente bij inrichting en onderhoud van het groen. Er zijn ook verschillen tussen professionals onderling. Voorzichtigheid is geboden bij interpretatie van de resultaten omdat de aantallen voor sommige professionals klein is. Professionals uit de gezondheidszorg vinden een veilig gevoel in het groen het meest belangrijk, terwijl professionals uit de gemeentelijke sector onderhoud van het groen belangrijker vinden. Wat betreft de activiteiten vinden professionals uit de gezondheidszorg en de wetenschappers bewegen erg belangrijk, terwijl voor gemeenteambtenaren hier minder nadruk op ligt.

Methodologie

De combinatie van kwantitatief (vragenlijst) en kwalitatief (focusgroep) onderzoek is van meerwaarde bij het in beeld brengen van de wensen van bewoners van groen in hun buurt. De onderzoeksresultaten versterken elkaar bij het verbinden van welke kenmerken van het groen belangrijk worden gevonden en hoe dit samen hangt met de activiteiten waar mensen het groen voor willen gebruiken. Deelnemers aan de focusgroepen waren niet representatief voor de wijk. Er waren veel individuen met een hoge opleiding uit de lage SES-buurt. We hebben echter ook mensen met

een lage opleiding en mensen met een immigratieachtergrond gesproken. Door deze variëteit onder de deelnemers is de waardering van groen in de buurt vanuit meerderede invalshoeken belicht.

Wetenschappelijk onderzoek naar groen en gezondheid

In wetenschappelijk onderzoek van de relatie tussen groen en gezondheid, wordt buurtgroen meestal beschreven op basis van kwantiteit. In de praktijk van onderzoek worden instrumenten gebruikt zoals NDVI of groen landgebruik (zie voor meer informatie: Ekkel, 2016; WHO, 2016). Deze instrumenten maken geen onderscheid tussen verschillende soorten groen. Dit sluit slecht aan bij de wensen van de inwoners die de kwaliteit van het groen vaak belangrijker vinden dan de kwantiteit.

7.1 Aanbevelingen voor gemeenten.

Voornamelijk in buurten met een lage sociaal economische status is het belangrijk dat er voldoende en kwalitatief hoogwaardig groen is. Kwetsbare bewoners zijn vaak aangewezen op het groen dicht bij de woning. Verschillende studies laten zien dat kwetsbare groepen het meest profiteren van een (aantrekkelijke) groene omgeving. Groene plekken in de wijk kunnen op verschillende manieren bijdragen aan een betere gezondheid van buurtbewoners. Het doel van dit onderzoek was om op basis van onderzoeksresultaten een handreiking te schrijven hoe groene plekken in de wijk, qua kenmerken en activiteiten, zo optimaal mogelijk zouden bijdragen aan gezondheid van de buurtbewoners. Zo zouden gezondheidsverschillen tussen hoge en lage SES verkleind kunnen worden.

Buurtgroen algemeen

De resultaten van dit onderzoek laten zien dat groen in de buurt erg wordt gewaardeerd door bewoners, ook in lage SES wijken. Zowel bewoners als professionals vinden veel verschillende kenmerken van groen belangrijk en zouden verschillende soorten activiteiten willen ondernemen / faciliteren. Uit de focusgroepgesprekken en de gesprekken met buurtbewoners bij het afnemen van de vragenlijsten, bleek dat mensen heel goed weten wat ze zouden willen. Veel van deze wensen zijn echter heel locatie specifiek. Een recept voor dé gezonde inrichting van groene plekken in de buurt is daarom niet te geven.

Randvoorwaarden

Wel zijn er randvoorwaarden te geven waarmee het gebruik van groen waarschijnlijker wordt. Bij de prioritering van de groen-wensen van bewoners en professionals springen er toch enkele verschillen bovenuit. Met name in de lage SES-wijken vindt men het belangrijk dat het groen schoon, opgeruimd en veilig moet zijn. Dit zijn randvoorwaarden voor bewoners om het groen te gebruiken. Zwerfafval en hondenpoep zijn de belangrijkste belemmerende factoren. Als bij de inrichting en het onderhoud te snel aan deze voorwaarden voorbij wordt gegaan door professionals, zal het groen niet gebruikt worden en niet het gewenste effect hebben op de gezondheid van de buurtbewoners.

Ontstressen belangrijk

Ontstressen en rust vinden zijn de belangrijkste activiteiten waar bewoners het groen voor zouden willen gebruiken, maar sociale en fysieke activiteiten worden ook belangrijk gevonden. Zorg dus dat er altijd een plek is die uitnodigt om te ontspannen. Het groen dat hierbij hoort heeft ook andere kenmerken: esthetisch aangenaam groen, kleiner oppervlak en met aanwezigheid van bankjes is belangrijker dan een grote groene plek. Geveltuinen, klimplanten, fruitbomen in een groenstrook en bloemenstroken in grasveldjes kunnen leiden tot grote waardering.

Participatie van burgers

Bewoners en professionals waarderen kenmerken en gebruik van groen niet hetzelfde. Er worden andere nadrukken gelegd. Daarom is het belangrijk om bewoners sterk te betrekken bij inrichting van groen. In elke wijk zijn bewoners die ideeën hebben over inrichting van het groen. In veel wijken wordt bij herinrichting van het groen een informatieavond georganiseerd. Een veel gehoord geluid is dat men meer betrokken zou willen worden in vroegere fasen van de inrichting en dat er dan ook echt wat gebeurt met de input. Een aanbeveling voor gemeenten is om tijdig in gesprek te gaan met verschillende groepen buurtbewoners met verschillende belangen over herinrichting van groen en daarbij ook gezamenlijk onderhoud te bespreken. Een derde deel van de bevraagde bewoners geeft aan dat zij wel een of enkele keren per jaar zouden willen bijdragen aan onderhoud van het groen in een constructie waar de coördinatie bij de gemeente ligt. In een doordachte samenwerking kunnen de logistieke drempels voor gezamenlijk beheer weggenomen worden, zoals het beschikbaar stellen van materiaal, een plek om materiaal op te slaan of zorg te dragen voor afvoer van plantenresten en onkruid. Door bewoners te laten participeren in onderhoud van het groen, wordt kwalitatief beter groen mogelijk. Deze keuze kan worden voorgelegd aan buurtbewoners. Kwalitatief beter groen zal bijdragen aan meer gebruik van het groen, wat een positief effect zal hebben op de gezondheid.

Methodologie

Focusgroepgesprekken leveren veel informatie op over wensen en belangen van verschillende groepen mensen in een wijk. Het is tijdrovend, maar niet onmogelijk om bewoners met een lage SES te betrekken. Bij participatieprocessen over groenontwikkelingen is het goed om in gedachten te houden dat, ook in wijken met een lage SES, vooral bewoners met een midden of hoog opleidingsniveau en SES zullen meepraten over de inrichting van groen. Dit hoeft geen probleem te zijn, omdat verschillen in mening over de meest belangrijke kenmerken van groen beperkt lijken

tussen de mensen met een lage en een hoge opleiding. De combinatie van de focusgroepgesprekken met vragenlijsten over het groen geeft een beeld van hoe breed gedragen de verschillende meningen zijn. De kwaliteit en kenmerken van een groene plek zijn belangrijker voor bewoners dan de oppervlakte van het groen. Maten zoals het aantal m² groen in een wijk of de NDVI zeggen niets over de kwaliteit van het groen en zijn daarom minder bruikbare maten als het gaat om het inzetten van groen om de gezondheid van mensen te verbeteren.

8. Referenties

- Braubach M., Egorov A., Mudu P., Wolf T., Ward Thompson C., Martuzzi M. Effects of Urban Green Space on Environmental Health, Equity and Resilience. In: Kabisch N., Korn H., Stadler J., Bonn A. (eds) Nature-Based Solutions to Climate Change Adaptation in Urban Areas. Theory and Practice of Urban Sustainability Transitions. Springer, Cham. 2017
- Burdorf A., van Hooijdonk C., Mackenbach J., Schatting van de potentiële effecten van de gezondheid van de Rotterdamse bevolking: het GIDS modelleringsproject. Rotterdam, the Netherlands/Brisbane, Australia. 2008
- CBS. Standaard Onderwijsindeling 2006 – Editie 2016/17.
file:///C:/Users/Peter/Downloads/PubSoi2016ed1617%20(1).pdf. Geraadpleegd juni 2018
- De grote woontest 2012. https://prezi.com/rj_sgrooa2ii/de-grote-woon-test-rotterdam-2012/. Geraadpleegd juni 2018
- Ekkel, D en Vries, S. De. Nearby green space and human health: Evaluating accessibility metrics. Landscape and Urban Planning. Volume 157, January 2017, Pages 214-220. 2016
- Gidlow CJ, Ellis NJ. Neighbourhood green space in deprived urban communities: issues and barriers to use. Local Environment: The International Journal of Justice and Sustainability. DOI:10.1080/13549839.2011.582861. 2011
- Hartig T., Mitchell R., de Vries S., Frumkin H. Nature and Health Annual Review of Public Health 35:1, 207-228. 2014
- Huber M., Knottnerus JA., Green L., Horst H. van der, Jadad A., R, Kromhout D. et al. How should we define health? BMJ 2011; 343 :d416
- Inherit. <https://www.inherit.eu/db-results/> Geraadpleegd juni 2018
- Kruize, H. On environmental equity : Exploring the distribution of environmental quality among socio-economic categories in the Netherlands. : [s.n.], Doctoral thesis Utrecht University. 2007
- Lawrence R. "Mind the Gap: Bridging the divide between knowledge, policy and practice." In Barton , Thompson, Burgess, Grant , (eds.) The Routledge Handbook of Planning for Health and Well-Being, 74-84, Routledge: New York. 2015
- Maas, J. Vitamin G: Green environments - Healthy environments. Vitamine G: Natuurlijke omgevingen - Gezonde omgevingen. Universiteit Utrecht, proefschrift. 2009
- Maas, J., en Ekkel, D. Biowalking: een evaluatie-onderzoek naar de ervaringen met en effecten van wandelingen in de natuur voor mensen met diabetes type 2. 2012
- Mitchell R, Popham F. 2008. Effect of exposure to natural environment on health inequalities: an observational population study. *Lancet* 372:1655–60
- Mitchell RJ, Richardson EA, Shortt NK, Pearce JR (2015) Neighborhood environments and socioeconomic inequalities in mental well-being. *Am J Prev Med* 49:80–84
- Nationaal programma Rotterdam Zuid – handelingsperspectief wijk Zuidwijk (2015)
<https://wijkprofiel.rotterdam.nl/nl/2018/rotterdam/charlois/zuidwijk>
- Nieuwenhuijsen MJ, Kruize H, Gidlow C, et al. Positive health effects of the natural outdoor environment in typical populations in different regions in Europe (PHENOTYPE): a study programme protocol. *BMJ Open*. April 1, 2014; 4(4) 2014
- OIS Amsterdam: standgegevens 1 januari 2017
- PHENOTYPE. www.phenotype.eu. Geraadpleegd juni 2018

Public Health England. Spatial Planning for Health: An evidence resource for planning and designing healthier places. London. 2017

RIVM. Het gebruik van natuur voor gezondheid in de praktijk Gebruik, beleving en gezondheid voorafgaand aan de herinrichting van een wijkpark in Breda RIVM Rapport 2017-0204. 2018

SCP. www.scp.nl/Onderzoek/Lopend_onderzoek/A_Z_alle_lopende_onderzoeken/Statusscores. Geraadpleegd juni 2018

Triguero-Mas M, Dadvand P, Cirach M, Martínez ., Medina A, Mompert A., et al. Natural outdoor environments and mental and physical health: relationships and mechanisms. *Environ Int*, 77C. 2015

Vries S. de, Langers F., Donders J.L.M., Willeboer M.T. en Berg A.E. van den. Meer groen op het schoolplein: een interventiestudie. De effecten van het groen herinrichten van schoolpleinen op de ontwikkeling, het welzijn en de natuurhouding van het kind. Wageningen, Alterra-rapport nr. 2474. 2013

White, M.P., Alcock, I., Wheeler, B.W., Depledge, M.H. "Would you be happier living in a greener urban area? A fixed-effects analysis of panel data". *Psychological Science*, 2013, 24, 920–928

WHO. Urban green spaces and health. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe, 2016

Wijkagenda Bospolder en Tussendijken 2019 – 2022. Focusaanpak Tussendijken. Factsheet. Peter Kalksman juni 2018

Wijkagenda 2019-2022 Delfshaven – Schiedmond v5. <https://www.rotterdam.nl/wonen-leven/pernis/Wijkagenda-Pernis-3.pdf> Geraadpleegd juni 2018

9. Bijlagen

Bijlage 1 Groen in de wijk, focusgroepvragen

Openingsvragen

- 1) Geef een cijfer aan het groen in de buurt (of je directe woonomgeving) en noem een positief punt van het groen in de buurt.
- 2) Verschillende plaatjes van buurtgroen: welk plaatje spreekt je het meest/minst aan. En waarom?

Kernvragen

1. Wat vind jij belangrijk aan groen in de buurt?
2. Wat zijn activiteiten die jij in het groen bij jou in de buurt zou willen ondernemen? Of hoe zou jij het groen in de buurt willen gebruiken?
3. Wat bepaalt of jij groen in je buurt daadwerkelijk gaat gebruiken?
4. Stel dat de gemeente gaan investeren in het groen in de wijk en jullie worden gevraagd om ideeën (Die moet je besteden aan het groen in de buurt). Wat zou er dan moeten gebeuren? En wat is het belangrijkste als niet alles mogelijk is?

Afrondende vragen

1. Wat vond je het meest belangrijk of verrassend in dit gesprek?
2. Heb je nog aanvullingen?

Bijlage 2 Overzicht van wetenschappelijke literatuur over indicatoren

Lee, 2015:

Urban green spaces for health and wellbeing. Relatie tussen groen en gezondheid/welzijn wordt vooral bepaald door de functionaliteit. Het gaat daarbij om het gebruik van de groene ruimte voor 1) fysieke activiteit, 2) sociale interactie, 3) culturele activiteiten, 4) rust en herstel). Kenmerken van groene ruimte (faciliteiten, conditie/staat, hygiëne, toegankelijkheid, aantrekkelijkheid, perceptie van veiligheid en afstand van de woning) leiden via functionaliteit tot uitkomsten die een relatie hebben met fysieke gezondheidsbaten, psychische gezondheidsbaten en sociale baten.

Hegetschweiler, 2017:

Hegetschweiler stelt dat het gebruik en de baten van gebruik van groen afhankelijk is van afstemming van "supply" (fysieke) factoren (bv grootte, type, faciliteiten, biodiversiteit) en de "demand" (populatie) factoren. Daarbij zijn er individuen met verschillende leeftijden, behoeften, waarden, etc.).

Bell, 2014:

Bell schrijft dat het verschil in behoeften t.a.v. groen afhankelijk is van het individu. Dat is o.a. leeftijd, geslacht, maar dat kan ook weer veranderen met de leeftijdsfase. De mate van de eigen identificatie met groen/natuur (en o.a. contact dat iemand ermee heeft als kind) is mogelijk gerelateerd aan belang dat mensen hechten aan groene ruimte. Bell stelt dat er meer focus nodig is op het alledaags leven en prioriteiten van mensen, om te begrijpen hoe en waarom verschillende groene plekken een plaats kunnen hebben in persoonlijke routines.

Seaman e.a. 2010:

Seaman heeft 3 categorieën opgesteld die het gebruik bepalen:

- Beschikbaarheid van goede kwaliteit groene ruimte;
- Individuele omstandigheden en waarden: belangrijkste factoren zijn het doorbrengen van tijd met kinderen en genieten van natuur;
- Niveau van gevoelde integratie of sociale cohesie als issue bij vormgeven, gebruik en toegankelijkheid tot groene ruimte. Sociale cohesie en problemen i.r.t. ontmoeting andere groengebruikers. Bijvoorbeeld de aanwezigheid van oudere kinderen/adolescenten zonder toezicht waren barrière. Dit gaf een associatie met antisociaal gedrag. Dit leidde dan weer tot 'self-removal' van bepaalde groepen, meer supervisie van jonge kinderen, of stoïcijnsgedrag. Belangrijk is dat mensen de zekerheid hebben over de waarden en gedragingen waarmee ze in contact komen in groene ruimte (veiligheidsgevoel).

Wolch, 2014:

Wolch stelt vast dat het aanleggen of verbeteren van Groen helpt om 'environmental justice' problemen te verminderen. Bovendien kan het buurten gezonder en aantrekkelijker maken. Dit kan paradoxaal genoeg ook negatieve effecten hebben in arme wijken, doordat het leidt tot gentrificatie en huizenprijzen/huurprijzen stijgen. Daardoor kunnen oude bewoners, die eigenlijk hadden moeten profiteren van de interventie, weggeconcentreerd zijn.

Het is volgens Wolch een uitdaging om steden 'just green enough' te maken. Het design moet expliciet afgestemd worden op zorgen, behoeften en verlangens van de buurt (bv voedselveiligheid, werkgelegenheid, gezondheid). Participatie van de buurt is nodig.

Buijs e.a., 2009:

Het onderzoek van Buijs laat verschil zien tussen etnische groepen (Turkse/Marokkaanse immigranten vs. Nederlandse bevolking) in voorkeuren voor natuurlijk landschap. Immigranten hebben meer voorkeur voor cultuurlandschap met meer nadruk op "management". De Nederlanders hebben meer voorkeur voor natuurlijk landschap met minder ingrijpen door de mens.

Peters, 2010:

Er is verschil tussen gebruik van park (o.a. Goffert, Thieme Park) tussen bewoners van verschillende etniciteit.

Fors 2015:

Het is de vraag of participatie daadwerkelijk zorgt voor verbetering van de fysieke kwaliteit en tegemoetkomt aan lokale behoefte t.a.v. gebruik van de groene ruimte, of dat het vooral ten goede

komt van de gebruikers en de gemeente (proces gerelateerd). Er is meer bewijs en inzicht nodig t.a.v. mechanisme hoe participatie kan bijdragen aan fysieke kwaliteit van de groene ruimte (product gerelateerd).

Bijlage 3 Indicatoren per wijk

De inhoud van de focusgroepen is beoordeeld op het bespreken van de indicatoren zoals die in dit project zijn gebruikt. Dit zijn de indicatoren die voortkomen uit het PHENOTYPE project.

De onderwerpen die ter sprake kwamen in de focusgroepen worden per wijk weergegeven.

Spoorhoek focusgroep

Indicator PHENOTYPE	
Functioneel gebruik	- Een wijk die schoon en beschermd is. - Er moeten plekken zijn met bomen als een sieraad, rustplekken voor bejaarden (zit ruimtes). - Er zijn weinig kleine kinderen in de wijk, dus er is ook niet een heel grote behoefte aan trapveldjes en dat soort dingen. Bovendien zijn er speelplekken in de buurt (zoals in het Spijkerkwartier). - Onveiligheid: bijvoorbeeld als je bankjes neer gaat zetten, wordt het een plek wordt waar mensen/zwervers die in gebruik nemen. - Honden uitlaatplek. Maar dan zou de gemeente dit ook moeten onderhouden en schoon houden. Mensen ruimten zelf de poep niet op. - Sporten: daarvoor is het hier te klein. Er bestaan bijvoorbeeld trappers bij de bankjes, voor bejaarden. Een combinatie van bank en gymnastische oefeningen. Maar dat zou je moeten polsen. Het wordt betwijfeld of daar gebruik van wordt gemaakt. Voor iets dat een minuut lopen is, wordt hier al de scooter gepakt. De mensen die meer bewegen gaan de wijk uit. - De eigen stoep/straat, zoals het Combéplein, is hun biotoop, hier voelen mensen zich veilig. Dit is belangrijk, dat veiligheidsgevoel. Het lopend ergens naar toe gaan zit ook gewoon niet in hun modus. Lopen doe je als de scooter niet kunt betalen. Dat is een bepaald stukje cultuur lijkt het.
Management/beheer	- Kijkend naar de hele drukke verkeersader, dan zou daar ook wat groen moeten komen dat wat met al dat fijnstof doet. - Het groen wordt ook slecht onderhouden door de gemeente. Er zijn maar kleine boomspiegels. Het enige dat de gemeente doet is zeggen dat er meer burgerinitiatieven moeten komen en die moeten dan maar de boomspiegels gaan beplanten. Komt er weer een hekje omheen, zet iedereen daar weer z'n fiets aan vast, dat werkt niet. Op een gegeven moment moet de gemeente ook zelf wat doen. - De gemeente weet wel duidelijk wat er aan de hand is, maar onderneemt geen actie. - Kat- en hondproof, dus niets dat geschikt is om in te gaan zitten poepen. - Meer verticale tuinen, dat voelt dan ook als een eigen tuin. Het is bovendien redelijk hufferproof. Ook wanneer het wat droger. - In de binnenstad maar ook in de Bloemstraat en de Steenstraat staan palen waar groen langs gaat. Voorstel om lantaarnpalen te gebruiken voor groen. Dat kan een prachtig groen element worden. - De verticale tuin in de Bloemstraat: dat soort wanden, of variaties er op, zou goed zijn. - Er wordt veel gedaan door vrijwilligers in de wijk, maar het zou goed zijn als de gemeente mee doet in het onderhoud. De rekracht om op dit moment nog meer bewoners actief erbij te betrekken, dat gaat niet lukken. - Als je het hebt over zitplekken en hangjongeren: In Rotterdam hebben ze met een ontwerp bureau iets heel leuks bedacht: in de wijk hadden ze daar allemaal van die grote hoge bloembakken. En alle bewoners in de wijk hadden daar gewoon een eigen plankje, wat je daar aan kon haken. Die nam je gewoon onder je arm, dan kon je zitten en als je weer naar huis ging, nam je je plankje weer mee. Dat was dus ook een wijk waar allemaal mensen rondhingen. Het werd daar ook heel goed gebruikt.
Eigenaarschap:	- Spoordijk: Er was groen op de dijk van het spoor, maar Prorail heeft het prachtige groen, alle bomen, langs het spoor aan de noordzijde van de wijk gerooid en sindsdien zijn alle bomen zo ongeveer op een hand te tellen. De reden was de veiligheid voor het spoor.

	- Als een boom een sieraad is, dan krijgen mensen ook meer waardering voor het groen. - Er zijn nu wel nieuwe appartementen gekomen en er komen dus nieuwe bewoners, jongelui, en die hebben nu aangekaart: dat pleintje dat we hier hebben, dat is eigenlijk deprimerend. Die hebben nu wat in gang gezet. Dat kan wel een nieuw elan geven. - Er komen steeds meer koopwoningen met een andere groep bewoners. Maar die bewoners zijn vaak overdag naar hun werk, die vinden het op zich wel leuk als het er leuk uit ziet, maar ze zijn vaak wel op een leeftijd waarop ze gewoon geen tijd voor onderhoud hebben. - Er zijn weinig activiteit plekken voor kinderen. Maar er zijn ook weinig kinderen. De samenstelling van de bevolking is niet in balans. Je hebt aan de ene kant bejaarden, van die seniorenflats, dan heb je een hele grote groep van tussen de 25 en 35/40, zonder kinderen, die er even wonen en weer weg zijn. Groot probleem natuurlijk, want er is dan geen betrokkenheid. - Meer nadruk leggen op de geveltuinen. Profileren als de buurt met verticaal groen. Daar kunnen mensen zich dan mee identificeren en daardoor zou je ook een grotere betrokkenheid kunnen krijgen. - Met de teams leefomgeving komt het contact met de bewoners weer terug. Iemand die meer aan de kant van de bewoners staat. We komen nu eigenlijk uit een tijd waarin dat niet zo was, de wijkmanagers stond veel meer aan de kant van de gemeente. Dat gaf ruis in de communicatie. Nu gaat dat beter, al is er nog verbetering nodig. Vaak hoor je over dingen via-via, maar word je als bewoner niet direct op de hoogte gesteld of uitgenodigd.
Biologische kenmerken:	- Er zijn wel wat initiatieven zoals de Vlindertuin bij het spoor. Maar het is allemaal erg beperkt. - De bomen bij een parkeerplaats achter de Mediamarkt waren niet goed meer, die zijn weggehaald. Bij de Lange Uitweg stonden twee bomen, daarvan was er een al weggehaald om de ander meer ruimte te geven, maar de tweede is nu ook weg. Het is nu helemaal kaal hier, alle bomen zijn weg. - De weinige bomen die er zijn, zijn monumentaal, zoals een kastanje en plataan. Maar zo'n plataan: die doet volgens een deelnemer heel weinig voor fijnstof en dat soort dingen. De boom produceert zelf ook redelijk wat fijnstof en haalt verhoudingsgewijs weinig uit de lucht. Dus dan is er een groot groen punt, die moet ook zeker blijven, die moet niet weg. Maar als je kijkt naar de hele drukke verkeersader, dan moet daar ook wat komen dat wat doet met al dat fijnstof bijvoorbeeld. - Vooral de bomen in de Jufferstraat zien er zo zielig uit. Ook de bomen op de hoek van de Spoorwegstraat hebben een miniem boomspegeltje. Men begrijpt dat een boomspegel net zo groot moet zijn als de kroon. En dat is op geen enkele plek zo. - De Spoorhoek is het meest versteende gedeelte van Arnhem. Combéplein is dus heel divers qua aanwonenden, en dat maakt het ook zo lastig: enerzijds die oud-Arnhemmers, die vinden het vooral belangrijk dat je ergens kunt zitten, dat het niet te veel troep geeft. "Coniferen is prima, maar geen blad, er moet geen troep afkomen, er moeten niet te veel insecten, geen vogels want die poepen naar beneden". Dit zijn de mensen die over het verticale groen in de Bloemstraat zeiden: "Hoezo mooi? Weet je hoeveel vogels daar op afkomen? En er komen spinnen binnen... Ooh nou!".
Weersomstandigheden	- Er zijn natuurlijk veel platte daken. Bijvoorbeeld in Nijmegen en andere steden krijg je subsidie als je sedum op je dak legt. In Arnhem nog niet. Terwijl ze enerzijds in het centrum bezig zijn voor klimaatadaptatie, want het moet minder warm. Als er subsidie op sedum zou komen, zou dat schelen. De gemeente geeft dus wel subsidie voor groen op maaiveld, maar er bijna geen maaiveld in de Spoorhoek. Het is heel stenig hier.
Grootte/vorm	- Grasvelden foto: Er zijn een heleboel mensen die dol zijn op hondjes, die niet ver lopen. De eigenaren van die hondjes zijn veelal oude mensen. En er zijn veel mensen die dol zijn op katten. Er lopen heel veel katten buiten. Dat betekent dat grasvelden heel snel gaat vervuilen.

	Mensen gaan daar hun hond uit laten en ruimen het niet op. Dus men wil geen grasvelden in deze wijk. - Moestuin foto: Dat werkt hier niet. Het is onderzocht door de gemeente als mogelijkheid voor de plek van de vlindertuin (tussen spoor en Noord en Zuidstraat), maar die grond was vervuild. Het is wel geprobeerd, met bakken die over waren van het Spijkerkwartier, maar er was totaal geen interesse in. De mensen die dat willen zijn vooral de allochtone mensen, maar die hebben hun volkstuintje, of die verbouwen het in hun eigen tuin. - Verticaal geveltuin foto: Dit werkt hier wel heel erg goed. Men heeft zelf ook verticaal groen aan de gevel. Er is ook niet heel veel ruimte in de wijk.
Identiteit	- Heel veel mensen komen de wijk eigenlijk niet uit. Bij het Combéplein bijvoorbeeld, dat is ook allemaal familie van elkaar. En die mensen komen nauwelijks buiten Arnhem. Overdag als het mooi weer is, zitten ze op hun stoep of het pleintje. Als de mensen wat gaan drinken gaan ze naar Café Amstelhoek en ja, de winkels en supermarkt, verder gaan ze niet. - Geschiedenis als uitgangspunt: bijv. kastanjeboom Jufferstraat: hier stond ooit een school met speelplaats. Dit is allemaal weg, maar de boom staat er nog. Neem dit dan als gemeente als uitgangspunt, zet er een paar creatieve mensen op en maak er iets moois van.
Locatie	- Een hele duidelijke relatie leggen met het Velperplein, door het groen wat je daar plant, bankjes, hekwerk. Zodat de kop van de straat eigenlijk een uitloper is van het park.

Indicator PHENOTYPE	Wat vind je belangrijk aan groen in de buurt, welke kenmerken?
Functioneel gebruik	- Sociaal contact. Er is gebrek aan een centrale ontmoetingsplek. Plek met zitgelegenheid om buiten een drankje te drinken, te BBQ-en of picknicken, misschien een keuken om te delen. - Plekken om samen fruit te plukken of te tuinieren. Sociale cohesie stimuleren door groen. Dit is goed voor de sociale controle, maar er is ook angst voor negatieve effecten (bijvoorbeeld hangjongeren). De locatie is erg belangrijk. - Een combinatie met kunst of een wijkdag om samen met andere bewoners groen aan te leggen. - Zelf kweken van groenten en kruiden, samen tuinieren - Bewegen: wandelroute/parcours door de wijk (rondje "Broeklopen") met dingen die uitnodigen tot bewegen, wandelen, hardlopen. Multifunctioneel, niet iedereen houdt van sporten. Bewegen en de wijk in gaan zou meer uitnodigend moeten worden (groen verspreid over en niet in uithoek van de wijk). Het moet ook veilig zijn voor kinderen. Met langs drukke wegen bloembakken of een omheining ernaast voor de afscherming van verkeer - Een wandelroute kan ook zorgen voor meer sociale controle. Als onderdeel van een route zou de "Blokhut" meer aanloop kunnen krijgen en worden gebruikt voor horeca of fitness/andere functies. - Genoemde ideeën/wensen die te maken hebben met gebruik van groen: - Rust/zitten (bankje langs wandelroute) - Honden uitlaten en spelen (een speelgroenstrook voor kinderen bij parkeerplaats Aldi) werden ook genoemd, maar minder nadrukkelijk. - Belang van een goede kwaliteit en goed onderhouden kijkgroen (geveltuinen, boomspiegels, bloembakken, een groen dak op de Symfonie).
Management/beheer	-Het groen in de wijk wordt slecht onderhouden door de gemeente. Dit is meer nodig (maaien, onkruid verwijderen). Bewoners zien liever bestrating dan slecht onderhouden groen. -Doordat begroeiing niet laag wordt gehouden is er ook slecht zicht voor verkeer. -Hondenpoep is een probleem. Rondom eetbaar groen, bijvoorbeeld een pluktuin, zou een omheining moeten komen, omdat er veel honden worden uitgelaten. - Vuilnis is een probleem. Er is veel doorstroom van bewoners in huurwoningen, gebrekkige communicatie over het afval-/ophaalsysteem/ afvalscheiding naar huurders en weinig betrokkenheid van huurders. -Groen moet duurzaam zijn en ook materiaalkeuze is belangrijk (bij voorkeur een natuurlijke uitstraling en duurzaam). -Er is overlast door geparkeerde fietsen door gebrek goede fietsenrekken. -Verlichting is belangrijk voor veiligheid en sfeer (ook voor wandelroutes), maar kan ook voor overlast zorgen (lantaarns als fietsenstandaard, teveel licht in huis). -Losstaande elementen worden snel vernield of meegenomen of er wordt tegenaan geplaat. Mogelijk kan een wandelroute bijdragen aan sociale controle doordat er dan continue beweging is. - Lelijke damwanden kunnen gemaskeerd worden door groen.
Eigenaarschap:	- Er gebeurt weinig met de groene plekken in de wijk. Ideeën van bewoners voor groene plekken worden niet gehoord of serieus genomen. Tegelijkertijd zijn er tussen bewoners ook verschillende belangen (uit angst voor overlast houden sommige buurtbewoners initiatieven tegen). - Bewoners zien niet veel in verplicht onderhoud van kleine stukjes groen/bloembakken door bewoners zelf. - Groen mag geen extra zorg zijn voor bewoners met (financiële) problemen. - Woningcorporatie betrekken is een idee, evt. verbinding met onderwijsinstellingen.
Biologische kenmerken:	- Wensen: bloemen/kleuren, bomen tegen luchtvervuiling, mooi kijkgroen (o.a. bomen met bloesems, groene gevels/verticaal groen, bloembakken aan lantaarnpalen).

	- Eetbaar groen is ook een idee, maar bewoners staan negatief tegenover de aantrekkende werking van fruitbomen op insecten. Geen onkruid.
Weersomstandigheden	- Erosie en afwatering worden genoemd als aandachtspunten.
Grootte/vorm	- Groot is niet belangrijk, als er maar meerdere kleine plekken zijn. Vorm van het groen mag variëren. Ideeën gaan van bloembakken/geveltuinen tot groene middenbermen en pleintjes.
Identiteit	- Groen kan een aanvulling zijn op het karakter van de wijk (jaren '30 stijl) en een statige uitstraling geven. Het wordt ook gezien als middel om betrokkenheid/sociale cohesie in de wijk te stimuleren, eventueel in combinatie met kunst om mensen te enthousiasmeren. - De Johan de Wittlaan (drukke weg) is een (sociale) grens/barrière. - Binnentuinen met algemene toegang worden niet makkelijk gebruikt vanwege gevoel in de achtertuin van omwonenden te zitten.
Locatie	- Geen plek voor horeca/sociaal contact voor de eigen woning i.v.m. overlast. - Grotere parken Sonsbeek en Presikhaaf zijn dichtbij genoeg als grote groene plek. - Fruitbomen die insecten aantrekken niet dichtbij omwonenden plaatsen, maar deze kunnen wel her en der in een berm/open ruimte. - De Blokhut, een groene plek in de wijk, wordt nu weinig gebruikt omdat het in een uithoek van de wijk ligt. Het is daardoor niet uitnodigend om er heen te gaan.

Indicator PHENOTYPE	Wat vind je belangrijk aan groen in de buurt, welke kenmerken?
Functioneel gebruik	- Sociaal contact/ontmoeten: zitjes in midden van de wijk (niet aan de rand). - Een wandelroute en bankjes kunnen zorgen voor sociale activiteit en controle. - Eetbaar groen (pluk/groente tuin) stimuleert volgens de ene deelnemer ontmoetingen tussen verschillende culturen en sociale activiteit/controle en betrokkenheid. De andere deelnemer heeft er weinig vertrouwen in dat bewoners de plek ook zelf onderhouden en/of opruimen. - Beweging: wandelen. De eigen tuin wordt gebruikt voor o.a. zicht op groen, maar buurtgroen is fijn om een rondje te wandelen. Nu nodigt het niet uit voor een ommetje. - Te weinig kwaliteit en er is geen logische route door het groen om te wandelen/hard te lopen. Nu (met de auto) naar een park in de buurt om te wandelen en ontspannen. - Het wandelpad over de groenstrook langs de Johan de Wittlaan zou veiliger gemaakt kunnen worden door bijvoorbeeld een haag of hoge middenberm. - Honden uitlaten. Een hondenuitlaatveldje is er niet.
Management/ beheer	- Afval dumpen is een probleem. - Het groen aan de randen van de wijk is verwaarloosd en voelt onveilig. - Er is duurzaam (sterk) groen nodig. - Langs de Johan de Wittlaan is er een fietsenparkeerprobleem. - Bewoners willen wel een bijdrage leveren aan concrete eenmalige klussen. Over een bijdrage aan langdurige of herhalende klussen zijn de deelnemers verdeeld: de één ziet wel een mogelijkheid om mensen te verleiden te zorgen voor het groen. De ander is van mening dat veel mensen niet eens aan hun eigen tuin toekomen. In de wijk wonen veel arme mensen die bezig zijn met overleven. Ze hebben geen energie om zelf aan initiatieven te trekken.
Eigenaarschap:	- Er mist iemand binnen de gemeente die verantwoordelijk is voor groen, deskundig is en contactpersoon is. Bewoners lopen aan tegen bureaucratie. Er zijn bewoners die een bijdrage willen leveren, maar die worden wat cynisch door gebrek aan aandacht en visie van gemeente. - Groen moet meer van de bewoners zelf voelen, ze zich een gezamenlijke plek mentaal moeten toe-eigenen (bijvoorbeeld een volkstuin/appelboom met bankjes eromheen). Mensen gaan elkaar dan meer aanspreken. Daarbij is een goede wisselwerking met de gemeente over onderhoud belangrijk. De andere deelnemer denkt dat daar meer voor nodig is, maar vind wel dat er mee geëxperimenteerd kan worden.
Biologische kenmerken:	- Zicht en beleving zijn belangrijk. - Eetbaar groen (bijvoorbeeld walnotenbomen, hazelaars, vlierbes, fruit, courgette) wordt door de ene deelnemer heel belangrijk gevonden. - Hoogteverschillen in het groen en diversiteit van groen (bijvoorbeeld variatie aan bomen, verschillende kleuren) kunnen het groen spannender/levendiger maken. Het groen zal dan ook niet zo snel als honden uitlaatplek of als vuildump worden gebruikt. - Natuurlijke leefomgeving nabootsen (iets wilder, bijvoorbeeld door wilde bloemen). Dit mag niet ten koste van veiligheid gaan, maar er zit veel tussen kort gras en onveilig gebied. - Bomen om luchtvervuiling/roetvorming tegen te gaan. - Geveltuin is mooi, maar niet iedereen houdt ervan. Het is ook kostbaar (daar kan je ook ander groen voor aanleggen) en brengt een risico op gevelschade met zich mee (juiste soortenkeuze nodig).
Weersomstandigheden	- Schaduw van bomen is fijn.
Grootte/vorm	- Geen kleine losse plekjes, maar de hele openbare ruimte prettig maken/inrichten op ontmoeten (sociaal veilig, met bankjes). - Groen en paden door laten lopen met veilige oversteekplaatsen. - De boomspiegels moet je eigenlijk niet te veel in wroeten, maar de grote vlakken, met variatie, zijn belangrijk. - Letten op mooie zichtlijnen.
Identiteit	- Johan de Wittlaan wordt gezien als een barrière.

	- Er zijn geen centrale groene plekken, alleen langs de randen van de wijk (de blokhut etc.). - Neutraliteit van groene plekken wegnemen door het een functie te geven (bv. door walnotenbomen die bewoners mogen gebruiken).
Locatie	- Zitjes in het midden van de wijk, niet aan de rand, met uitnodigende toegangen en veilige oversteken.

Tabel indicatoren PHENOTYPE,

Indicator PHENOTYPE	Wat vind je belangrijk aan groen in de buurt, welke kenmerken?
Functioneel gebruik	- Wandelen in groen geeft rust - Beleven van natuur: je kan er de seizoenen aan aflezen - Park biedt een plek om samen te komen en te genieten op een mooie plek. Dat draagt bij aan de leefbaarheid en zorgt voor gezelligheid - Mooie geveltuinen stralen uit dat er een goede sociale cohesie in een straat is, en de uitstraling van een straat is positief als er mooi gevelgroen is. - Speeltuinen in het groen zorgen ervoor dat een wijk leefbaar wordt - Groen zorgt voor een positieve beleving. Roept een romantisch gevoel op. Bijvoorbeeld na een regenbui ruikt het lekker fris. - Opvang fijn stof en zuivering lucht - Speciaal fietsroutes door het groen kiezen (want geen auto's en heerlijk tussen de bomen). - Wandelen door volkstuinten - Zitgelegenheden nodig bij mooie stukjes groen zodat ervan genoten kan worden. - In het kader van milieu bekijken hoe daken beter benut kunnen worden. - Bij wandelen kunnen genieten van mooie bloemen en lekkere geuren.
Management/beheer	- Zichtbaar onderhoud aan het groen en verwijderen van zwerfvuil door ploegjes van bijvoorbeeld Pantar wordt gewaardeerd. - Besef dat er veel zorg voor het groen nodig is (blad en bloesem opruimen, snoeien etc.), zorgt voor waardering. - Het stoort dat bij een druk, nieuw ingericht gebied (station Lelylaan) veel meer aan onderhoud wordt gedaan dan in eigen wijk waar na 5 jaar wonen nog geen groen is aangelegd. - Bij grote werkzaamheden moet geprobeerd worden om het verwijderen van groen zo lang mogelijk uit te stellen. - Tegelpad dat door VVE wordt beheerd ligt er niet goed bij - Mollen in plantsoen zorgen ervoor dat gras er minder goed uit ziet. Voorheen werd dat door plantsoendienst aangepakt. - Niet maaien rondom bosschages en bomen zodat daar mooie kruidenlagen ontstaan. Goed voor biodiversiteit en bespaart maaiwerkzaamheden. - Bloembakken aantrekkelijk inrichten en beheer door bewoners en/of winkeliersverenigingen laten doen, met evt. ondersteuning van gemeente. - Algemene onvrede over zwerfvuil in de buurt.
Eigenaarschap:	- Slotervaart is tuinstad, maar er staan allemaal schuttingen rondom tuinen. Past niet bij originele idee van een tuinstad. - Tegelpad dat van VVE is ligt schots en scheef. Daar zijn leuke groene hofjes die door slechte tegels niet goed te bekijken zijn.
Biologische kenmerken:	- Behoeft aan verscheidenheid aan bloemen, planten en bomen. Zorgt dat het mooi is om naar te kijken en niet saai. - Behoeft aan diversiteit aan bomen en planten die ook lekker ruiken (voorbeeld lindebomen, kamperfoelie, vroeger struiken met appeltjes die lekker roken). - Wilde stukjes natuur in de buurt (Vliegenbos, Amsterdamse bos, wilde gedeelte Sloterpark). - Groen moet plek bieden voor vogels. Die zorgen voor levendigheid - Diversiteit en variëteit in inrichting van groen tussen verschillende woonblokken. 'Geen eenheidsworst'. - Ontdekken van natuur en aflezen seizoenen aan het groen. - Volkstuinen zijn openbaar en bieden diversiteit aan bloemen. - Bermbeheer, niet/minder maaien zorgt dat er een diversiteit aan bloemen blijft staan. Tevens niet maaien rondom bomen en bosschages zodat kruidenlaag een kans krijgt.

	- Keuze voor bomen met 'statuur', mooi bladerdak, oud.
Weersomstandigheden	
Grootte/vorm	- Connectiviteit/verbindingen tussen groen gebieden. Vroeger wandelen van park naar park (parkenroute). - Ook klein parkje kan heel leuk zijn om te bezoeken.
Identiteit/toegankelijkheid	- Leuk om naar mensen te kijken die genieten van het groen. - Stuk groen (onkruid) in de wijk niet te gebruiken omdat er een hek omheen staat.
Locatie	- Groen nabij de woning belangrijk, mede door fysieke beperking - Variëteit aan groen in de buurt belangrijk.

Tabel indicatoren PHENOTYPE

Indicator PHENOTYPE	<i>Wat vind je belangrijk aan groen in de buurt, welke kenmerken?</i>
Functioneel gebruik	- Behoeftte aan plek in het groen voor kinderen om te spelen. - Gezellig park waar mensen elkaar kunnen ontmoeten, spelen en picknicken. - Mooie groene gevel zorgt voor vrolijkheid - Combinatie van water, bomen, gras, bloemen zorgt dat er echt van een plek genoten kan worden. - Groen op een balkon/terras maakt het uitnodigend om lekker te zitten koffie of thee drinken. - Bomen zorgen voor aantrekkelijk uitzicht. - Positieve invloed van groen op het milieu, schone lucht. - Een mooie groene plek biedt een plek waar je naar toe kan gaan als je het benauwd hebt of depressief voelt. Op zo'n plek kun je positieve energie krijgen en met andere vrouwen praten. - Plek om te lopen, wandelen en sporten. En ook belangrijk tuinieren. - Lekker liggen en genieten van de natuur (m.n. in de zomer op zonnige dagen). - Beleven en ruiken van het groen zorgt voor positieve energie. - Belangrijk een plek waar kinderen veilig kunnen spelen, kan ook gelijk een plek zijn voor buurtactiviteiten zoals breien.
Management/beheer	
Eigenaarschap	
Biologische kenmerken	- Belangrijk dat het groen er aantrekkelijk uitziet. Wordt aantrekkelijk door mooie bloemen en door geveltuinen. - Mooi uitzicht heeft positieve invloed op gemoedstoestand. - Rijke kleur van het groen. - Bij flats balkons meer aankleden zodat ze er niet zo saai uitzien.
Weersomstandigheden	- Op zonnige dagen lekker om te liggen en genieten van de natuur.
Grootte/vorm	- Door bouwwerkzaamheden is er veel groen in de wijk verdwenen.
Identiteit	- Voorheen was er een moestuin waarin gezamenlijk getuinierd kon worden, dat gaf het gevoel dat ze positief en gezond bezig waren.
Locatie	- Belangrijk dat groen dichtbij is. Om zelf van te kunnen genieten en voor de kinderen om buiten te spelen.

Analyse a.h.v. indicatoren PHENOTYPE	
Functioneel gebruik	- Groen is humeurstemmer voor mens en wijk. - Groen grasveld voor peuterspeelplek. - Speelplek brengt ook ouders bij elkaar. - Hond uitlaten. - Sociaal contact tussen wandelaars en hardlopers. - Plek voor hangjongeren en voetbal voor pubers. - Sporttraject met apparaten zorgt voor meer mensen de wijk in en meer beweging van de wijkbewoners. - Groen nodigt uit om te sporten, sporten in groen is fijner. - Meditatie en rustplek in het groen. - Groen ook voor schaduw nodig. - Bankjes, zodat mensen kunnen zitten. - Plek gemaakt voor jongeren om bij elkaar te zitten, waar ze geen overlast voor anderen zijn. - Groen belangrijk voor natuur, bv. valken en uilen. - Groen in de wijk ook gebruiken om kinderen te leren over natuur en groente verbouwen.
Management / beheer	- Bosjes moeten worden bijgehouden, geen vuilstort en ook geen overwoekering van paden. - Onderhoud moet met professionele apparatuur. - Verantwoordelijkheid voor onderhoud (mede) bij gemeente. - Bewoners ook verantwoordelijk voor onderhoud, meedenken en meedoen. - Wat achterstallig onderhoud is nu, wordt weggehaald i.p.v. opgeknapt. - Scheuren in betonnen voetbalveld is gevaarlijk - Grasvelden zijn nu een modderpoel - Genoeg mensen zouden tijd en geld in onderhoud willen steken, maar gemeente moet initiatief nemen. - Bewoners weten niet hoe, moeten geholpen worden door gemeente wb. hoe organiseren, spullen lenen, bv afhaalpunt in de wijk, gecoördineerd door gemeente. - Zorg ook voor toezicht op het groen, langs tram / waar politie toch ook af en toe komt, bewakingscamera's. - Heg om grasveld maakt het veiliger, geen paaltjes want lelijk en gevaarlijk. - Gras is kaal als je goed kijkt. - Onderhoudsarm groen plaatsen.
Eigenaarschap	- Mensen willen het gevoel hebben dat ze iets te zeggen hebben, dat er wat gebeurt in de wijk. - Als gemeente groen aanlegt moeten ze het ook onderhouden, of afspraken maken met bewoners om het te onderhouden. - Mensen met laag inkomen zijn niet bezig met sociale cohesie en publiek groen.
Biologische kenmerken	- Groen waarover is nagedacht, wat iets betekent. - Er zitten door het groen torenvalken en uilen, belangrijk voor ongedierte. - Kinderen leren over de natuur. - Vroeger hadden we bloemetjes; dat gaf kleur aan de wijk. - We willen graag een kerstboom, die kan blijven staan voor aankomende jaren. - Liever stevige heg bv coniferen dan lelijke paaltjes.
Weersomstandigheden	- Bomen om schaduw te vinden als het warm is
Grootte/vorm	- Een grasveld met bomen noem ik niet groen, er moet over nagedacht zijn. - Er is alleen maar groen weggehaald, niets positiefs aan.
Identiteit	- Groen en blauw geeft sfeer voor een volksbuurt. - Als mensen van buiten de wijk inkomen wil je dat ze denken 'hier zou ik willen wonen'.

	- Groen bij peuterspeelplekken brengt mensen en culturen bij elkaar. - Sociale partijen zoals Dock kennen bewoners en kunnen ze vragen wat ze zouden willen in het groen. - Een plek waar hangjongeren zich thuis voelen en niet worden lastig gevallen. - Jong en oud door elkaar bij sporttoestellen. - Veel mensen komen alleen buiten om naar werk of het park te gaan, niet in openbaar groen. - Ze komen niet buiten omdat er geen plek is om te sporten of mediteren, niks om te kijken of te zitten. - Buurtfeest op een herkenbare plek, herkenningspunt. - Bij herontwikkeling wordt je als bewoner niet betrokken. - Een voetbalveld centraal, geen andere veldjes zodat er geen rivaliteit komt. Hangplek met activiteiten voor jongeren. - Mesen hebben hier een gezamenlijke binnentuin per blok, daardoor minder betrokken bij buiten groen. - Arme mensen hebben geen tijd om na te denken over openbaar groen.
Locatie	- Hangplek op afstand van de huizen. - Voetbalveld is een doorn in het oog, locatie van voetbalveld geeft nu veel overlast. - Groene verbinding niet ten koste van wijkgroen. - Gemakkelijke verbinding zoeken met park via sportroute. - Plek waar jongeren bierdrinken niet centraal in de wijk. - Voetbalplek centraal in de wijk, waar men elkaar kent als bewoners, respect voor elkaar wederzijds jogneren en omwonenden. - Voetbalveld aan voorkant van huizen, niet achter want dan geen geluidsbuffer door huis. - Kleine kinderspeelplaatsen dicht bij de buurten, voor grotere jeugd verder weg en centraler in de wijk.

Analyse a.h.v. indicatoren PHENOTYPE	
Functioneel gebruik	- Bloemen maken de wijk lief en mooi in de zomer. - Om met de hele familie naartoe te gaan, park is leuk voor kinderen en dan ook ouders blij. - Om onder de mensen te zijn, gewoon goedendag kunnen zeggen. - Groen moet niet voor het raam groeien - Het geeft leven aan de wijk, maar ook aan de mensen die bv oude bladeren verwijderen. - Vrouwen kunnen kinderen leren over de natuur, hoe verzorgen, water geven, groeien. - Bloemen maakt het park open. - Groene plekken zijn ook om te spelen. - Samen komen in de zomer, allemaal wat eten meenemen. - Speelgelegenheid voor kinderen. - Om te zitten en om te lopen allebei. - Plek om te zitten. - Kinderen leren over de natuur, niet kapot maken, deel van opvoeding, respect voor het leven. - Groen is een plek om samen te komen. - Ook plek om problemen te vergeten. - Groen is ook gezond, ook voor eten.
Management / beheer	- Vroeger was het vies, stonk, nu is het beter. Gemeente komt alles repareren. Het is nu schoon en netjes. - Het park is vies, overal zwerfafval en hondenpoep. - Dakpark veel schoner dan park 1943. - Verbodsbord voor honden nodig. - Als bloemen zijn geplant, wordt het gestolen, of kinderen trekken het eruit. - Paar jongens in het park geen respect voor grote mensen. - Met Sabrina al schoner en meer bloemen. - Te weinig stoelen om te zitten, gras is vies. - Niet veilig om kinderen 's avonds alleen te laten spelen. - Geen plek om fietsen te stallen.
Eigenaarschap	- -
Biologische kenmerken	- Bomen en klimplanten zijn mooi. - Bloemen maakt het park mooi, dan ga je er lopen of zitten. - Bloemen ruiken lekker, zijn vrolijk. - Planten m.n. voor de zomer, bomen ook voor de winter mooi. - Bomen zijn nodig voor de lucht. - Graag nog meer bloemen. - Geen prikplanten, maakt kinderen bang voor planten.
Weersomstandigheden	- Bescherming tegen regen of zon in vorm van een dakje / huisje. - Bomen kan voor schaduw, maar schaduw kan ook anders.
Grootte/vorm	- In deze wijk heb je weinig plekken voor groen, het is druk. - Geveltuinen zijn wel mooi, kan hier ook. - Op steen kunnen plantenbakken komen.
Identiteit	- Met de familie samen naar het park. - Fijn is een plek die je samen groen kunt maken. - Een plek om samen te zitten zorgt dat mensen met elkaar gaan koffie drinken of praten over het leven.
Locatie	- Ik ga naar het park waar mijn kleinkinderen bij wonen. - Het is mooi als groen ergens ligt waar iedereen ernaar kan kijken. - Geveltuinen zou hier in de straat kunnen. - Naar het Dakpark gaan ze wel, is ook al een stukje wandelen.

Analyse a.h.v. indicatoren PHENOTYPE	
Functioneel gebruik	- Spelen is belangrijk: mensen hebben een zandbakje gemaakt in de buurttuin, anderen gaan met (klein)kinderen naar een groter park verder weg wat aantrekkelijker is. - Groen is belangrijk voor de buurtbewoners om met elkaar dingen te doen, actief groen. Men wil graag tuinieren, in de tuin op de pier zorgt voor sociaal contact, men mensen die ook in de tuin werken en ook met voorbijgangers. Tuinieren en gezelligheid en geestelijke rust, niet per se stilte. - Ontmoeten door groen kan ook doordat mensen er zelf hun stoeltje neerzetten of in de openbare ruimte gaan BBQ 'en. Samen koken en eten in het groen. Misschien ook goed tegen eenzaamheid bij ouderen? - Gladde grasveld bij school wordt nauwelijks gebruikt, soms zitten er scholieren bij mooi weer. Picknicktafels worden wel gebruikt. Op het grasveld zou je kunnen sporten. Het veldje naast de tuin zitten ook mensen in de zon. - Niet iedereen vindt het groen aantrekkelijk. Voor de een is iets te rommelig, iets anders voor de ander te geënceneerd. - Men wil ook graag BBQ 'en in het groen. - De BSO gebruikt het groen, kunnen kinderen lekker kliederen met water. Kinderen spelen met bootjes in de haven. - Plantenbakken worden gebruikt om de honden uit te laten. Ook op het gras ligt te veel poep, waardoor mensen niet gaan picknicken of handdoekje uitrollen. - Groene plaatsjes zorgen dat auto's er niet kunnen komen. - Bij het water staan bankjes, daar wordt veel gebruik van gemaakt. Belangrijk voor mensen zonder balkon. - Een kioskje om iets te drinken zou men ook nog leuk vinden. - Belangrijk is het ervaren van de groene omgeving. Dat gaat beter met paadjes door het groen, dan zie je bloemetjes van dichtbij. Groen zorgt ook voor seizoen beleving. - Groen is goed voor de gezondheid, het nodigt uit om te wandelen, liefst een groene route, en is misschien ook goed voor de lucht. Groen zijn een soort longen. - Groene route (langs de kade) geeft ook levendigheid en diversiteit
Management / beheer	- Als er zooi ligt, dan jeuken mijn handen om iets te doen. Belemmering is waar laat je onkruid en waar leen je tuingereedschap. - Stadsbeheer wil een haag en mooiere perken in de tuin t.o.v. huidige tuin. - Er slapen ook zwervers op de bankjes bij het water. - Verlichting geeft mooie schaduwen. - Hoge struiken zorgen voor minder veilig gevoel. - Binnendoor-groen zorgt dat kinderen veilig van de ene naar de ander kant kunnen. - Voldoende vuilnisbakken, zodat het plastic niet gaan zwerven, zodat je het zelf schoon kan houden. Meeuwen verspreiden ook vuil en poepzakjes, goede bakken nodig. - Beheer liefst niet bij de gemeente, ze doen niet zo veel volgens een, toch wel volgens een ander. - Over de hele pier ligt hondenpoep, zelfs in de speeltuin - Zwerfafval beter te handelen dan poep, doen bewoners zelf.
Eigenaarschap	- Ik ben er trots op, de tuin op de pier (zelfbeheer bewoners) - Aan de overkant was ook zo'n tuin, die is nu bebouwd. - Veel reacties op zelfbeheer, wat leuk, kan ik ook wat doen, hoe werkt dat dan? - Bij de nieuwe tuin heeft Stadsbeheer meer te zeggen, die willen een kwaliteitsslag maken met een heg en mooiere perken. - Beheer liefst niet bij de gemeente, ze doen niet zo veel volgens een, toch wel volgens een ander. Als je het zelf moet doen, wordt het dan wel gedaan? Dat is ingewikkeld.

	- Gemeente heeft vast geen bezwaar als je een keer zo'n bak onderhoudt, maar waar haal je spullen vandaan. Moet wel duidelijk zijn wie het bij houdt. - Er zijn strenge regels en normen in Rotterdam, vergunning voor boom planten en kas bouwen en eisen aan type heg, maar hoe meer bewoners doen, hoe meer Stadsbeheer kan doen in andere wijken (communicerende vaten). - Behoeftte aan meer interactie tussen bewoners en stadsbeheerders vanuit gemeente, meer samenwerking in onderhoud van het groen - Weinig inspraak bewoners bij inrichting groen, ontwerp wel gepresenteerd, maar niet samen met bewoners gemaakt, niet gevraagd wat ze willen. Behoeftte aan meer terugkoppeling wat er met inbreng bewoners wordt gedaan, voelt niet als eigenaarschap i.t.t. visie stad Rotterdam. - Nieuwe binnenhoven worden misschien semiopenbaar, mensen die hier al wonen hebben anders niets.
Biologische kenmerken	- Oude bomen bij ingang van de wijk misleidend voor groen verderop. Gras wordt maar half gemaaid. - Dit is ook geen bos- of weidegebied, maar een havengebied, daar hoort ander groen bij. - Er zijn weer vogeltjes, musjes, door de tuin op de pier. Dat was eerst niet. En meeuwen door het water. - Diversiteit met hoge en lage struiken, dan hoor je de wind en zie je meer beweging. Dat is meer beleving van groen. - Er is veel water in de wijk. - Verlichting geeft schaduw, maar daardoor groei meer onkruid. - Grote elementen vind men mooi. Er is gevochten voor het behoud van bomen. Bomen zorgen voor de seizoen beleving, net als bloemen. - Er komen ook platanen van de Coolsingel, daaromheen wordt gebouwd. - Groen maken hier is moeilijk, er mogen geen wortels groeien anders wordt de kade aangetast. - Het parkje is een sfeerloos ontwerpje, met zorgvuldig kaal gemaakte boomstammen, te steriel en geënceneerd.
Weersomstandigheden	- Voor schaduw heb je geen groen nodig. - Als het op je balkon te warm is kan je aan de waterkant gaan zitten. Het zit lekkerder in het groen dan op de keien van de kade. - Bomen hebben het zwaar op de kade, het waait hier te veel.
Grootte/vorm	- Het groen is nog niet af, wordt er niet blij van. Het is wel groen, maar verder niets. Het groen is te klein voor een park, te groot voor een grasveld. - De tuin is te chaotisch, met pellets, ongelijke paaltjes en losse stenen. sommigen missen de structuur. Als de activiteit en het ontmoeten belangrijker is dan het groen om te zien is gebrek aan structuur minder erg, heeft ook iets pioniersachtigs. Verschil in beleving tussen betrokkenen en niet-betrokkenen. Een mooie haag eromheen kan afscheiding zijn zodat rommelige niet zo zichtbaar is. - Sommigen vinden Dakpark te aangeharkt, anderen vinden het mooi. - Groen moet wel toegankelijk zijn, haag belemmert dit. - Groot contrast tussen de tuin en glad grasveld bij STC, daar zijn wel zitjes. - Men wil graag een groen lint door de wijk. Brede middenberm is niet mooi, zou een parkje zoals Bergschelaan of Parijse boulevard kunnen zijn. Een mooie kiosk zou de kers op de taart zijn. - Groene binnendoor paadjes met bloemetjes voor de groenbeleving en veilige kinderdoorgang, wandel- en fietspaden. - Groene centrale plek met groen lint ernaar toe, multifunctionele plek met natuur, spelen, bloemen, tuinieren. Breed genoeg om je in een park te voelen. - Groenbeleving zit voor de een meer in groen lint, voor de ander in de centrale plek. Lint bereikt meer plekken en om te wandelen, centrale plek meer om te ontmoeten, picknicken, groen hart nodig in de wijk.

	- Groene verbinding zorgt dat bewoners zelf meer gaan lopen, maar kan wel rust in de wijk verstoren doordat veel mensen van buiten de wijk in komen. - Men wordt blij van mooi aangelegde plantenbakken, geveltuinen, niet van klein plantsoentjes tussen parkeerplaatsen om groennorm te halen. - Breede plek ervaar je als groene omgeving. - Hangende daktuinen of groene daken als tegenhanger van stenige omgeving, klein oppervlak maar toch maximaal groen. Zo veel mogelijk groen op dure vierkante meters voor zo veel mogelijk mensen is de uitdaging. - Liefst zo natuurlijk mogelijk. - Verlichting geeft een extra dimensie door de schaduw, niet voor veiligheid. - Groen en water geeft ruimte. Het water is heel belangrijk voor de bewoners in dit havengebied. Groen kan ook op het water worden toegepast, bv drijvend groen. En de kades vergroenen. - Groen is ook te integreren in stenige, door gaten in gevel heen, of groen tussen stenen van de parkeerplaats (groene waas). - Speeltuintje is niet aantrekkelijk. - Mensen balen dat groen moet plaatsmaken voor gebouwing.
Identiteit	- Groen en ontmoeten gaan heel goed samen, de Tuin op de pier is een plek waar veel mensen elkaar hebben leren kennen. - De mensen die actief op de tuin zijn zitten bij dit gesprek, maar niet alle bewoners zijn daarbij betrokken. Niet iedereen is blij met de tuin. - Betrokken bewoners zijn voor buitenstaanders soms gesloten groep, moeilijk om erbij te komen. Anderen voelen zich wel welkom om af en toe bij een activiteit aan te sluiten. - Draagvlak nodig in de buurt voor activiteiten tuin op de pier. - Idee om meer bekendheid te geven aan het bestaan van de tuin.
Locatie	- Saai stuk van woning tot rand van de wijk, daarom pakt een bewoner de auto daarvoor, bij meer groen zou hij lopen. - Toen er andere groene tuin op loopafstand was, liep een bewoner daar nog wel eens naartoe. - 20 minuten lopen is te ver voor een park. - Stuk tussen de wijk en het Dakpark is niet fijn om te lopen. - Plantenbakken en bomen niet voor iedereen te zien vanuit eigen woning. - Mensen van buiten de wijk komen fietsend naar de kade, zou fijn zijn als die ook groener was.

Bijlage 4 Logistische regressie analyse Bewoners en Professionals.

Bijlage 4A: Belang eigenschappen door bewoners gecorrigeerd voor geslacht, leeftijd, individueel opleidingsniveau, SES van de wijk.

Eigenschap	Categorie	ADJ OddsRatio	LowerCL-95%	UpperCL-95%	p-value
Een grote groene plek	Man	0.94	0.56	1.59	0.822
Een grote groene plek	LEEFTIJD	1.02	1	1.03	0.012
Een grote groene plek	Laag opleidingsniveau	0.87	0.37	2.05	0.755
Een grote groene plek	Middelbaar opleidingsniveau	0.97	0.56	1.7	0.926
Een grote groene plek	Lage SES (1/3 laagste SES wijken in NL)	1.24	0.68	2.28	0.486
Een grote groene plek	Middel SES	1	0.45	2.22	0.991
Een groene plek dichtbij woningen	Man	0.66	0.41	1.05	0.077
Een groene plek dichtbij woningen	LEEFTIJD	1.02	1.01	1.03	0.002
Een groene plek dichtbij woningen	Laag opleidingsniveau	1.86	0.73	4.75	0.192
Een groene plek dichtbij woningen	Middelbaar opleidingsniveau	0.78	0.48	1.27	0.322
Een groene plek dichtbij woningen	Lage SES (1/3 laagste SES wijken in NL)	1.81	1.07	3.06	0.027
Een groene plek dichtbij woningen	Middel SES	1.44	0.71	2.93	0.317
Een schaduwrijke groene plek	Man	0.95	0.64	1.42	0.819
Een schaduwrijke groene plek	LEEFTIJD	1.03	1.02	1.04	0
Een schaduwrijke groene plek	Laag opleidingsniveau	1.4	0.71	2.75	0.336
Een schaduwrijke groene plek	Middelbaar opleidingsniveau	1.08	0.71	1.65	0.722
Een schaduwrijke groene plek	Lage SES (1/3 laagste SES wijken in NL)	1.89	1.18	3.03	0.008
Een schaduwrijke groene plek	Middel SES	2.08	1.08	3.99	0.028
Water bij een groene plek	Man	1.95	1.3	2.92	0.001
Water bij een groene plek	LEEFTIJD	1	0.99	1.01	0.551
Water bij een groene plek	Laag opleidingsniveau	1.63	0.84	3.18	0.148
Water bij een groene plek	Middelbaar opleidingsniveau	1.24	0.81	1.9	0.314
Water bij een groene plek	Lage SES (1/3 laagste SES wijken in NL)	0.9	0.56	1.45	0.679
Water bij een groene plek	Middel SES	0.78	0.41	1.5	0.465
Een mogelijkheid tot sociaal contact	Man	0.89	0.61	1.3	0.54
Een mogelijkheid tot sociaal contact	LEEFTIJD	1.01	1	1.01	0.271
Een mogelijkheid tot sociaal contact	Laag opleidingsniveau	0.94	0.51	1.73	0.845
Een mogelijkheid tot sociaal contact	Middelbaar opleidingsniveau	1.11	0.74	1.67	0.61
Een mogelijkheid tot sociaal contact	Lage SES (1/3 laagste SES wijken in NL)	1.36	0.86	2.15	0.183
Een mogelijkheid tot sociaal contact	Middel SES	1.11	0.59	2.07	0.747
Veel verschillende planten en bloemen	Man	0.91	0.6	1.37	0.655
Veel verschillende planten en bloemen	LEEFTIJD	1.01	1	1.03	0.007
Veel verschillende planten en bloemen	Laag opleidingsniveau	2.85	1.27	6.43	0.011
Veel verschillende planten en bloemen	Middelbaar opleidingsniveau	1.34	0.87	2.08	0.185
Veel verschillende planten en bloemen	Lage SES (1/3 laagste SES wijken in NL)	1.49	0.92	2.39	0.102
Veel verschillende planten en bloemen	Middel SES	0.96	0.51	1.83	0.904
Een mooi uitziende groene plek	Man	0.98	0.56	1.72	0.948
Een mooi uitziende groene plek	LEEFTIJD	1.01	0.99	1.02	0.397
Een mooi uitziende groene plek	Laag opleidingsniveau	1.35	0.49	3.7	0.561
Een mooi uitziende groene plek	Middelbaar opleidingsniveau	0.83	0.46	1.49	0.54
Een mooi uitziende groene plek	Lage SES (1/3 laagste SES wijken in NL)	1.58	0.86	2.9	0.139
Een mooi uitziende groene plek	Middel SES	2.89	1.03	8.11	0.044
Schoon zijn van de groene plek	Man	1.43	0.7	2.93	0.33
Schoon zijn van de groene plek	LEEFTIJD	1.02	1	1.04	0.025
Schoon zijn van de groene plek	Laag opleidingsniveau	1.51	0.33	6.99	0.599
Schoon zijn van de groene plek	Middelbaar opleidingsniveau	0.45	0.22	0.93	0.03
Schoon zijn van de groene plek	Lage SES (1/3 laagste SES wijken in NL)	2.03	1	4.15	0.051
Schoon zijn van de groene plek	Middel SES	7.05	1.55	32.05	0.011
Verlichting van de groene plek	Man	1.11	0.72	1.7	0.632
Verlichting van de groene plek	LEEFTIJD	1	0.99	1.02	0.364
Verlichting van de groene plek	Laag opleidingsniveau	2.06	0.98	4.37	0.058
Verlichting van de groene plek	Middelbaar opleidingsniveau	1.44	0.91	2.27	0.117
Verlichting van de groene plek	Lage SES (1/3 laagste SES wijken in NL)	1.29	0.8	2.09	0.3
Verlichting van de groene plek	Middel SES	2.08	1	4.32	0.05
Een loslooppveld voor honden	Man	1.17	0.79	1.73	0.428
Een loslooppveld voor honden	LEEFTIJD	1.01	1	1.02	0.02
Een loslooppveld voor honden	Laag opleidingsniveau	2.41	1.28	4.55	0.007
Een loslooppveld voor honden	Middelbaar opleidingsniveau	1.14	0.76	1.73	0.523
Een loslooppveld voor honden	Lage SES (1/3 laagste SES wijken in NL)	0.4	0.25	0.65	0
Een loslooppveld voor honden	Middel SES	0.39	0.2	0.75	0.004
Een veilig gevoel	Man	0.84	0.46	1.54	0.579
Een veilig gevoel	LEEFTIJD	1.01	0.99	1.02	0.427
Een veilig gevoel	Laag opleidingsniveau	1.3	0.47	3.58	0.617
Een veilig gevoel	Middelbaar opleidingsniveau	1.1	0.57	2.11	0.779
Een veilig gevoel	Lage SES (1/3 laagste SES wijken in NL)	0.81	0.39	1.69	0.581
Een veilig gevoel	Middel SES	1.33	0.44	4.02	0.616
Onderhoud van het groen	Man	0.92	0.5	1.7	0.791
Onderhoud van het groen	LEEFTIJD	1.03	1.01	1.05	0.002
Onderhoud van het groen	Laag opleidingsniveau	1.14	0.4	3.22	0.805
Onderhoud van het groen	Middelbaar opleidingsniveau	1.21	0.62	2.36	0.583
Onderhoud van het groen	Lage SES (1/3 laagste SES wijken in NL)	1.21	0.61	2.42	0.584
Onderhoud van het groen	Middel SES	1.99	0.68	5.83	0.209

Bijlage 4B : Belang activiteiten door bewoners gecorrigeerd voor geslacht, leeftijd, individueel opleidingsniveau, SES van de wijk.

Activiteiten	Categorie	ADJ OddsRatio	LowerCL-95%	UpperCL-95%	p-value
Zitten/liggen/luieren/zonnen	Man	0.95	0.47	1.91	0.875
Zitten/liggen/luieren/zonnen	LEEFTIJD	0.99	0.97	1	0.121
Zitten/liggen/luieren/zonnen	Laag opleidingsniveau	0.8	0.29	2.24	0.676
Zitten/liggen/luieren/zonnen	Middelbaar opleidingsniveau	1	0.46	2.18	0.992
Zitten/liggen/luieren/zonnen	Lage SES (1/3 laagste SES wijken in NL)	1	0.42	2.39	0.992
Zitten/liggen/luieren/zonnen	Middel SES	0.97	0.3	3.18	0.965
Natuur bekijken/luisteren	Man	0.98	0.47	2.03	0.952
Natuur bekijken/luisteren	LEEFTIJD	1.01	0.99	1.03	0.267
Natuur bekijken/luisteren	Laag opleidingsniveau	0.91	0.29	2.9	0.874
Natuur bekijken/luisteren	Middelbaar opleidingsniveau	1.35	0.61	3	0.455
Natuur bekijken/luisteren	Lage SES (1/3 laagste SES wijken in NL)	0.79	0.32	1.98	0.62
Natuur bekijken/luisteren	Middel SES	0.7	0.22	2.23	0.548
Wandelen/joggen/trimmen	Man	0.81	0.41	1.59	0.547
Wandelen/joggen/trimmen	LEEFTIJD	0.99	0.98	1.01	0.516
Wandelen/joggen/trimmen	Laag opleidingsniveau	0.63	0.24	1.66	0.351
Wandelen/joggen/trimmen	Middelbaar opleidingsniveau	0.94	0.45	1.99	0.879
Wandelen/joggen/trimmen	Lage SES (1/3 laagste SES wijken in NL)	0.87	0.37	2.05	0.748
Wandelen/joggen/trimmen	Middel SES	0.96	0.29	3.11	0.94
Hond uitlaten	Man	0.54	0.35	0.84	0.006
Hond uitlaten	LEEFTIJD	0.99	0.98	1	0.057
Hond uitlaten	Laag opleidingsniveau	1.99	0.98	4.07	0.058
Hond uitlaten	Middelbaar opleidingsniveau	1.56	0.97	2.49	0.066
Hond uitlaten	Lage SES (1/3 laagste SES wijken in NL)	0.29	0.16	0.53	0.000
Hond uitlaten	Middel SES	0.23	0.11	0.5	0.000
Met (klein)kinderen spelen	Man	1.23	0.71	2.16	0.459
Met (klein)kinderen spelen	LEEFTIJD	0.99	0.98	1.01	0.347
Met (klein)kinderen spelen	Laag opleidingsniveau	1.11	0.44	2.78	0.825
Met (klein)kinderen spelen	Middelbaar opleidingsniveau	1.26	0.69	2.31	0.456
Met (klein)kinderen spelen	Lage SES (1/3 laagste SES wijken in NL)	0.99	0.51	1.91	0.971
Met (klein)kinderen spelen	Middel SES	1.07	0.42	2.74	0.88
Sport of spel met anderen	Man	1.19	0.7	2.05	0.52
Sport of spel met anderen	LEEFTIJD	0.98	0.97	1	0.021
Sport of spel met anderen	Laag opleidingsniveau	1.43	0.63	3.21	0.392
Sport of spel met anderen	Middelbaar opleidingsniveau	1.51	0.82	2.79	0.186
Sport of spel met anderen	Lage SES (1/3 laagste SES wijken in NL)	0.79	0.42	1.47	0.454
Sport of spel met anderen	Middel SES	4.91	1.08	22.41	0.04
Fietsen/skeelers e.d.	Man	1.01	0.62	1.64	0.968
Fietsen/skeelers e.d.	LEEFTIJD	0.99	0.97	1	0.038
Fietsen/skeelers e.d.	Laag opleidingsniveau	1.29	0.6	2.75	0.517
Fietsen/skeelers e.d.	Middelbaar opleidingsniveau	1.69	0.98	2.92	0.058
Fietsen/skeelers e.d.	Lage SES (1/3 laagste SES wijken in NL)	0.5	0.26	0.95	0.033
Fietsen/skeelers e.d.	Middel SES	0.64	0.26	1.59	0.336
Picknicken/barbecueën	Man	1.13	0.66	1.92	0.655
Picknicken/barbecueën	LEEFTIJD	0.98	0.96	0.99	0.001
Picknicken/barbecueën	Laag opleidingsniveau	0.9	0.4	2.04	0.805
Picknicken/barbecueën	Middelbaar opleidingsniveau	1.14	0.64	2.02	0.652
Picknicken/barbecueën	Lage SES (1/3 laagste SES wijken in NL)	1.73	0.96	3.11	0.069
Picknicken/barbecueën	Middel SES	3.32	1.16	9.5	0.025
Tot rust komen/ontstressen	Man	0.93	0.36	2.43	0.887
Tot rust komen/ontstressen	LEEFTIJD	1.02	0.99	1.04	0.152
Tot rust komen/ontstressen	Laag opleidingsniveau	0.43	0.11	1.63	0.213
Tot rust komen/ontstressen	Middelbaar opleidingsniveau	1.15	0.39	3.39	0.795
Tot rust komen/ontstressen	Lage SES (1/3 laagste SES wijken in NL)	2.91	1.06	8	0.038
Tot rust komen/ontstressen	Middel SES	3.04	0.63	14.75	0.167
Buurtgenoten ontmoeten	Man	0.81	0.47	1.38	0.437
Buurtgenoten ontmoeten	LEEFTIJD	1.01	1	1.03	0.109
Buurtgenoten ontmoeten	Laag opleidingsniveau	0.4	0.18	0.86	0.02
Buurtgenoten ontmoeten	Middelbaar opleidingsniveau	1.19	0.65	2.17	0.571
Buurtgenoten ontmoeten	Lage SES (1/3 laagste SES wijken in NL)	2.67	1.48	4.83	0.001
Buurtgenoten ontmoeten	Middel SES	3.62	1.37	9.54	0.009

Bijlage 4C : Top 3 Belang eigenschappen door bewoners gecorrigeerd voor geslacht, leeftijd, individueel opleidingsniveau, SES van de wijk.

Eigenschap	Categorie	ADJ OddsRatio	LowerCL-95	UpperCL-95	p-value
Een grote groene plek	Man	1.45	0.94	2.24	0.093
Een grote groene plek	LEEFTIJD	1.01	1	1.02	0.205
Een grote groene plek	Laag opleidingsniveau	0.31	0.13	0.76	0.01
Een grote groene plek	Middelbaar opleidingsniveau	0.88	0.56	1.38	0.584
Een grote groene plek	Lage SES (1/3 laagste SES wijken in NL)	0.29	0.18	0.49	0
Een grote groene plek	Middel SES	0.38	0.2	0.75	0.005
Een groene plek dichtbij woningen	Man	0.87	0.56	1.35	0.525
Een groene plek dichtbij woningen	LEEFTIJD	1	0.99	1.01	0.518
Een groene plek dichtbij woningen	Laag opleidingsniveau	0.48	0.19	1.18	0.109
Een groene plek dichtbij woningen	Middelbaar opleidingsniveau	0.86	0.55	1.36	0.525
Een groene plek dichtbij woningen	Lage SES (1/3 laagste SES wijken in NL)	1.56	0.93	2.61	0.094
Een groene plek dichtbij woningen	Middel SES	1.37	0.69	2.73	0.365
Een schaduwrijke groene plek	Man	0.84	0.44	1.58	0.583
Een schaduwrijke groene plek	LEEFTIJD	0.99	0.98	1.01	0.398
Een schaduwrijke groene plek	Laag opleidingsniveau	1.6	0.54	4.75	0.398
Een schaduwrijke groene plek	Middelbaar opleidingsniveau	0.88	0.45	1.71	0.699
Een schaduwrijke groene plek	Lage SES (1/3 laagste SES wijken in NL)	0.35	0.18	0.68	0.002
Een schaduwrijke groene plek	Middel SES	0.29	0.1	0.82	0.019
Water bij een groene plek	Man	2.14	1.23	3.74	0.007
Water bij een groene plek	LEEFTIJD	0.99	0.98	1.01	0.278
Water bij een groene plek	Laag opleidingsniveau	2.31	0.89	6.04	0.087
Water bij een groene plek	Middelbaar opleidingsniveau	1.36	0.75	2.48	0.307
Water bij een groene plek	Lage SES (1/3 laagste SES wijken in NL)	0.4	0.21	0.76	0.005
Water bij een groene plek	Middel SES	0.9	0.42	1.94	0.792
Een mogelijkheid tot sociaal contact	Man	0.74	0.43	1.27	0.273
Een mogelijkheid tot sociaal contact	LEEFTIJD	0.98	0.97	1	0.019
Een mogelijkheid tot sociaal contact	Laag opleidingsniveau	0.63	0.18	2.25	0.482
Een mogelijkheid tot sociaal contact	Middelbaar opleidingsniveau	1.46	0.85	2.5	0.168
Een mogelijkheid tot sociaal contact	Lage SES (1/3 laagste SES wijken in NL)	1.22	0.66	2.25	0.524
Een mogelijkheid tot sociaal contact	Middel SES	0.87	0.38	2	0.75
Veel verschillende planten en bloemen	Man	1.49	0.88	2.49	0.134
Veel verschillende planten en bloemen	LEEFTIJD	1	0.99	1.02	0.543
Veel verschillende planten en bloemen	Laag opleidingsniveau	0.87	0.34	2.22	0.771
Veel verschillende planten en bloemen	Middelbaar opleidingsniveau	0.69	0.39	1.23	0.207
Veel verschillende planten en bloemen	Lage SES (1/3 laagste SES wijken in NL)	0.91	0.5	1.67	0.762
Veel verschillende planten en bloemen	Middel SES	0.94	0.41	2.14	0.884
Een mooi uitzienende groene plek	Man	0.73	0.45	1.18	0.201
Een mooi uitzienende groene plek	LEEFTIJD	1	0.98	1.01	0.556
Een mooi uitzienende groene plek	Laag opleidingsniveau	1.13	0.46	2.76	0.785
Een mooi uitzienende groene plek	Middelbaar opleidingsniveau	1.39	0.85	2.27	0.186
Een mooi uitzienende groene plek	Lage SES (1/3 laagste SES wijken in NL)	1.23	0.71	2.13	0.468
Een mooi uitzienende groene plek	Middel SES	0.91	0.43	1.94	0.813
Schoon zijn van de groene plek	Man	1.1	0.72	1.7	0.652
Schoon zijn van de groene plek	LEEFTIJD	1	0.99	1.01	0.759
Schoon zijn van de groene plek	Laag opleidingsniveau	1.03	0.47	2.26	0.932
Schoon zijn van de groene plek	Middelbaar opleidingsniveau	1.04	0.66	1.63	0.866
Schoon zijn van de groene plek	Lage SES (1/3 laagste SES wijken in NL)	2.35	1.4	3.96	0.001
Schoon zijn van de groene plek	Middel SES	1.49	0.74	2.96	0.261
Verlichting van de groene plek	Man	0.85	0.45	1.63	0.632
Verlichting van de groene plek	LEEFTIJD	1.01	1	1.03	0.111
Verlichting van de groene plek	Laag opleidingsniveau	1.88	0.72	4.93	0.2
Verlichting van de groene plek	Middelbaar opleidingsniveau	0.79	0.39	1.6	0.505
Verlichting van de groene plek	Lage SES (1/3 laagste SES wijken in NL)	0.97	0.46	2.02	0.931
Verlichting van de groene plek	Middel SES	0.71	0.23	2.14	0.538
Een losloopveld voor honden	Man	0.9	0.48	1.69	0.74
Een losloopveld voor honden	LEEFTIJD	1.01	1	1.03	0.18
Een losloopveld voor honden	Laag opleidingsniveau	2.31	0.89	5.99	0.086
Een losloopveld voor honden	Middelbaar opleidingsniveau	0.77	0.39	1.53	0.457
Een losloopveld voor honden	Lage SES (1/3 laagste SES wijken in NL)	0.36	0.18	0.72	0.004
Een losloopveld voor honden	Middel SES	0.74	0.31	1.77	0.499
Een veilig gevoel	Man	0.78	0.5	1.22	0.275
Een veilig gevoel	LEEFTIJD	1	0.99	1.01	0.898
Een veilig gevoel	Laag opleidingsniveau	1.26	0.58	2.78	0.56
Een veilig gevoel	Middelbaar opleidingsniveau	1.03	0.66	1.63	0.885
Een veilig gevoel	Lage SES (1/3 laagste SES wijken in NL)	2.2	1.28	3.77	0.004
Een veilig gevoel	Middel SES	2.17	1.09	4.35	0.028
Onderhoud van het groen	Man	0.82	0.5	1.34	0.422
Onderhoud van het groen	LEEFTIJD	1.01	1	1.02	0.203
Onderhoud van het groen	Laag opleidingsniveau	0.86	0.35	2.08	0.737
Onderhoud van het groen	Middelbaar opleidingsniveau	0.92	0.55	1.54	0.762
Onderhoud van het groen	Lage SES (1/3 laagste SES wijken in NL)	2.96	1.5	5.81	0.002
Onderhoud van het groen	Middel SES	3.62	1.6	8.2	0.002

Bijlage 4D: Top 3 Belang activiteiten door bewoners gecorrigeerd voor geslacht, leeftijd, individueel opleidingsniveau, SES van de wijk.

Activiteit	Categorie	ADJ OddsRatio	LowerCL-95%	UpperCL-95%	p-value
Zitten/liggen/luieren/zonnen	Man	1.14	0.75	1.73	0.53
Zitten/liggen/luieren/zonnen	LEEFTIJD	0.99	0.98	1	0.012
Zitten/liggen/luieren/zonnen	Laag opleidingsniveau	0.78	0.36	1.71	0.533
Zitten/liggen/luieren/zonnen	Middelbaar opleidingsniveau	0.93	0.6	1.44	0.741
Zitten/liggen/luieren/zonnen	Lage SES (1/3 laagste SES wijken in NL)	0.66	0.4	1.07	0.089
Zitten/liggen/luieren/zonnen	Middel SES	0.71	0.38	1.36	0.305
Natuur bekijken/luisteren	Man	0.81	0.53	1.24	0.335
Natuur bekijken/luisteren	LEEFTIJD	1.02	1.01	1.03	0
Natuur bekijken/luisteren	Laag opleidingsniveau	0.65	0.3	1.44	0.289
Natuur bekijken/luisteren	Middelbaar opleidingsniveau	1.04	0.67	1.61	0.876
Natuur bekijken/luisteren	Lage SES (1/3 laagste SES wijken in NL)	1.07	0.65	1.75	0.799
Natuur bekijken/luisteren	Middel SES	1.02	0.53	1.98	0.945
Wandelen/joggen/trimmen	Man	1.57	1.02	2.41	0.04
Wandelen/joggen/trimmen	LEEFTIJD	1.02	1	1.03	0.007
Wandelen/joggen/trimmen	Laag opleidingsniveau	0.68	0.31	1.49	0.34
Wandelen/joggen/trimmen	Middelbaar opleidingsniveau	0.8	0.51	1.27	0.349
Wandelen/joggen/trimmen	Lage SES (1/3 laagste SES wijken in NL)	0.7	0.43	1.15	0.157
Wandelen/joggen/trimmen	Middel SES	0.45	0.22	0.91	0.027
Hond uitlaten	Man	0.77	0.45	1.29	0.319
Hond uitlaten	LEEFTIJD	0.99	0.98	1.01	0.294
Hond uitlaten	Laag opleidingsniveau	2.6	1.09	6.2	0.031
Hond uitlaten	Middelbaar opleidingsniveau	1.48	0.86	2.54	0.156
Hond uitlaten	Lage SES (1/3 laagste SES wijken in NL)	0.43	0.25	0.76	0.003
Hond uitlaten	Middel SES	0.38	0.17	0.85	0.018
Met (klein)kinderen spelen	Man	0.79	0.49	1.27	0.329
Met (klein)kinderen spelen	LEEFTIJD	1	0.98	1.01	0.499
Met (klein)kinderen spelen	Laag opleidingsniveau	0.97	0.4	2.36	0.952
Met (klein)kinderen spelen	Middelbaar opleidingsniveau	0.95	0.58	1.57	0.853
Met (klein)kinderen spelen	Lage SES (1/3 laagste SES wijken in NL)	1.74	0.96	3.16	0.069
Met (klein)kinderen spelen	Middel SES	1.88	0.89	3.99	0.099
Sport of spel met anderen	Man	1.47	0.87	2.48	0.149
Sport of spel met anderen	LEEFTIJD	0.98	0.97	1	0.024
Sport of spel met anderen	Laag opleidingsniveau	1.47	0.57	3.8	0.424
Sport of spel met anderen	Middelbaar opleidingsniveau	1.12	0.64	1.96	0.68
Sport of spel met anderen	Lage SES (1/3 laagste SES wijken in NL)	0.92	0.5	1.69	0.778
Sport of spel met anderen	Middel SES	0.81	0.36	1.84	0.614
Fietsen/skeeleren e.d.	Man	0.74	0.37	1.5	0.403
Fietsen/skeeleren e.d.	LEEFTIJD	1	0.98	1.02	0.935
Fietsen/skeeleren e.d.	Laag opleidingsniveau	0.9	0.24	3.32	0.871
Fietsen/skeeleren e.d.	Middelbaar opleidingsniveau	0.83	0.41	1.7	0.616
Fietsen/skeeleren e.d.	Lage SES (1/3 laagste SES wijken in NL)	0.85	0.38	1.91	0.695
Fietsen/skeeleren e.d.	Middel SES	1.78	0.69	4.59	0.23
Picknicken/barbecueën	Man	0.83	0.5	1.38	0.464
Picknicken/barbecueën	LEEFTIJD	0.98	0.97	0.99	0.003
Picknicken/barbecueën	Laag opleidingsniveau	0.42	0.12	1.48	0.178
Picknicken/barbecueën	Middelbaar opleidingsniveau	0.89	0.53	1.49	0.648
Picknicken/barbecueën	Lage SES (1/3 laagste SES wijken in NL)	1.56	0.85	2.84	0.151
Picknicken/barbecueën	Middel SES	1.23	0.56	2.7	0.613
Tot rust komen/ontstressen	Man	1.15	0.76	1.74	0.514
Tot rust komen/ontstressen	LEEFTIJD	1.01	1	1.02	0.183
Tot rust komen/ontstressen	Laag opleidingsniveau	2.49	1.08	5.72	0.031
Tot rust komen/ontstressen	Middelbaar opleidingsniveau	1.14	0.74	1.76	0.549
Tot rust komen/ontstressen	Lage SES (1/3 laagste SES wijken in NL)	1.14	0.71	1.85	0.582
Tot rust komen/ontstressen	Middel SES	1.92	1	3.68	0.051
Buurtgenoten ontmoeten	Man	0.8	0.47	1.37	0.423
Buurtgenoten ontmoeten	LEEFTIJD	1	0.99	1.02	0.573
Buurtgenoten ontmoeten	Laag opleidingsniveau	0.56	0.19	1.61	0.278
Buurtgenoten ontmoeten	Middelbaar opleidingsniveau	0.89	0.51	1.55	0.687
Buurtgenoten ontmoeten	Lage SES (1/3 laagste SES wijken in NL)	3.2	1.5	6.81	0.003
Buurtgenoten ontmoeten	Middel SES	2.25	0.87	5.8	0.095

Bijlage 4E: Belang eigenschappen door professionals gecorrigeerd voor geslacht, leeftijd, beroepssector.

Eigenschap	Categorie	OddsRatio	LowerCL-95%	UpperCL-95%	p-value
Een grote groene plek	Man	0.52	0.12	2.16	0.368
Een grote groene plek	LEEFTIJD	1.05	0.99	1.11	0.127
Een grote groene plek	2.Gemeente	2.49	0.35	17.89	0.365
Een grote groene plek	3.Ondz/weten	1.43	0.19	11.01	0.729
Een grote groene plek	4.Anders	0.75	0.13	4.46	0.754
Een groene plek dichtbij woningen	Man	0.78	0.06	9.99	0.847
Een groene plek dichtbij woningen	LEEFTIJD	1.01	0.91	1.13	0.787
Een groene plek dichtbij woningen	2.Gemeente	65248.21	0	1.92E+132	0.941
Een groene plek dichtbij woningen	3.Ondz/weten	68371.88	0	6.28E+178	0.957
Een groene plek dichtbij woningen	4.Anders	1.71	0.14	20.94	0.673
Een schaduwrijke groene plek	Man	2.55	0.78	8.26	0.12
Een schaduwrijke groene plek	LEEFTIJD	1.03	0.99	1.08	0.166
Een schaduwrijke groene plek	2.Gemeente	1.03	0.26	4.07	0.966
Een schaduwrijke groene plek	3.Ondz/weten	1.29	0.25	6.7	0.765
Een schaduwrijke groene plek	4.Anders	0.86	0.21	3.61	0.842
Water bij een groene plek	Man	1.72	0.64	4.64	0.285
Water bij een groene plek	LEEFTIJD	0.98	0.94	1.03	0.469
Water bij een groene plek	2.Gemeente	3.43	0.98	12.02	0.054
Water bij een groene plek	3.Ondz/weten	0.58	0.14	2.33	0.443
Water bij een groene plek	4.Anders	1.82	0.52	6.38	0.349
Een mogelijkheid tot sociaal contact	Man	0.7	0.2	2.49	0.583
Een mogelijkheid tot sociaal contact	LEEFTIJD	1	0.95	1.05	0.953
Een mogelijkheid tot sociaal contact	2.Gemeente	3.07	0.48	19.53	0.235
Een mogelijkheid tot sociaal contact	3.Ondz/weten	0.34	0.07	1.63	0.179
Een mogelijkheid tot sociaal contact	4.Anders	1.87	0.3	11.69	0.502
Veel verschillende planten en bloemen	Man	0.38	0.14	1.05	0.063
Veel verschillende planten en bloemen	LEEFTIJD	1.01	0.96	1.05	0.767
Veel verschillende planten en bloemen	2.Gemeente	1.82	0.49	6.75	0.372
Veel verschillende planten en bloemen	3.Ondz/weten	0.87	0.21	3.69	0.852
Veel verschillende planten en bloemen	4.Anders	1.04	0.27	4.03	0.949
Een mooi uitziende groene plek	Man	0.75	0.23	2.41	0.632
Een mooi uitziende groene plek	LEEFTIJD	0.96	0.91	1.02	0.157
Een mooi uitziende groene plek	2.Gemeente	0.97	0.18	5.22	0.975
Een mooi uitziende groene plek	3.Ondz/weten	0.26	0.05	1.45	0.125
Een mooi uitziende groene plek	4.Anders	0.44	0.09	2.23	0.324
Schoon zijn van de groene plek	Man	0.71	0.13	3.84	0.687
Schoon zijn van de groene plek	LEEFTIJD	0.94	0.86	1.02	0.161
Schoon zijn van de groene plek	2.Gemeente	1.37	0.16	11.85	0.777
Schoon zijn van de groene plek	3.Ondz/weten	0.5	0.05	4.65	0.541
Schoon zijn van de groene plek	4.Anders	1.91	0.15	24.09	0.617
Verlichting van de groene plek	Man	0.41	0.16	1.05	0.063
Verlichting van de groene plek	LEEFTIJD	0.98	0.94	1.02	0.405
Verlichting van de groene plek	2.Gemeente	1.01	0.31	3.28	0.992
Verlichting van de groene plek	3.Ondz/weten	0.59	0.15	2.38	0.46
Verlichting van de groene plek	4.Anders	0.61	0.17	2.17	0.447
Een losloopveld voor honden	Man	0.67	0.23	2.01	0.478
Een losloopveld voor honden	LEEFTIJD	1.03	0.99	1.08	0.178
Een losloopveld voor honden	2.Gemeente	1.99	0.52	7.59	0.314
Een losloopveld voor honden	3.Ondz/weten	0.7	0.11	4.4	0.703
Een losloopveld voor honden	4.Anders	1.69	0.41	6.91	0.463
Een veilig gevoel	Man	0.97	0.23	4.09	0.968
Een veilig gevoel	LEEFTIJD	0.97	0.9	1.03	0.319
Een veilig gevoel	2.Gemeente	0.59	0.05	7.3	0.678
Een veilig gevoel	3.Ondz/weten	0.1	0.01	1.15	0.065
Een veilig gevoel	4.Anders	0.25	0.02	2.66	0.25
Onderhoud van het groen	Man	0.91	0.27	3.07	0.877
Onderhoud van het groen	LEEFTIJD	1.03	0.98	1.08	0.296
Onderhoud van het groen	2.Gemeente	6.09	1.06	34.94	0.043
Onderhoud van het groen	3.Ondz/weten	2.04	0.4	10.34	0.392
Onderhoud van het groen	4.Anders	1.59	0.38	6.67	0.525

*In rood gearceerd eigenschappen waarvoor geen betrouwbare modelberekeningen konden worden uitgevoerd

Bijlage 4F.: Belang activiteiten door professionals gecorrigeerd voor geslacht, leeftijd, beroepssector.

Activiteit	Categorie	OddsRatio	LowerCL-95%	UpperCL-95%	p-value
Zitten/liggen/luieren/zonnen	Man	0.34	0.02	6.14	0.467
Zitten/liggen/luieren/zonnen	LEEFTIJD	0.86	0.68	1.08	0.192
Zitten/liggen/luieren/zonnen	2.Gemeente	2.65	0.15	45.32	0.502
Zitten/liggen/luieren/zonnen	3.Ondz/weten	73515	0	2.49E+232	0.967
Zitten/liggen/luieren/zonnen	4.Anders	125405.6	0	3.55E+205	0.96
Natuur bekijken/luisteren	Man	0	0	5.50E+58	0.911
Natuur bekijken/luisteren	LEEFTIJD	0.98	0.84	1.16	0.849
Natuur bekijken/luisteren	2.Gemeente	0	0	1.37E+86	0.934
Natuur bekijken/luisteren	3.Ondz/weten	2.78	0	1.28E+174	0.996
Natuur bekijken/luisteren	4.Anders	1.23	0	1.52E+170	0.999
Hond uitlaten	Man	1.11	0.37	3.35	0.859
Hond uitlaten	LEEFTIJD	1.03	0.98	1.08	0.239
Hond uitlaten	2.Gemeente	0.2	0.04	0.91	0.037
Hond uitlaten	3.Ondz/weten	0.27	0.05	1.44	0.125
Hond uitlaten	4.Anders	0.65	0.11	3.84	0.637
Met (klein)kinderen spelen	Man	8342.43	0	2.70E+107	0.941
Met (klein)kinderen spelen	LEEFTIJD	1.06	0.84	1.35	0.606
Met (klein)kinderen spelen	2.Gemeente	96251.92	0	4.43E+185	0.957
Met (klein)kinderen spelen	3.Ondz/weten	31894.01	0	4.08E+253	0.972
Met (klein)kinderen spelen	4.Anders	57247.21	0	1.94E+207	0.963
Sport of spel met anderen	Man	0.26	0.02	4.34	0.35
Sport of spel met anderen	LEEFTIJD	1.06	0.94	1.2	0.335
Sport of spel met anderen	2.Gemeente	0	0	3.30E+131	0.947
Sport of spel met anderen	3.Ondz/weten	1.51	0	6.19E+209	0.999
Sport of spel met anderen	4.Anders	0	0	4.37E+131	0.949
Fietsen/skeeleren e.d.	Man	0.73	0.14	3.79	0.706
Fietsen/skeeleren e.d.	LEEFTIJD	0.98	0.91	1.05	0.602
Fietsen/skeeleren e.d.	2.Gemeente	0	0	2.34E+145	0.948
Fietsen/skeeleren e.d.	3.Ondz/weten	0	0	1.21E+145	0.945
Fietsen/skeeleren e.d.	4.Anders	0	0	7.02E+145	0.953
Picknicken/barbecueën	Man	1.48	0.43	5.01	0.533
Picknicken/barbecueën	LEEFTIJD	1	0.95	1.06	0.923
Picknicken/barbecueën	2.Gemeente	0.79	0.18	3.41	0.756
Picknicken/barbecueën	3.Ondz/weten	0.51	0.1	2.66	0.426
Picknicken/barbecueën	4.Anders	4.11	0.41	41.03	0.229
Buurtgenoten ontmoeten	Man	0.92	0.07	12.11	0.946
Buurtgenoten ontmoeten	LEEFTIJD	1.02	0.92	1.13	0.688
Buurtgenoten ontmoeten	2.Gemeente	0	0	3.00E+162	0.957
Buurtgenoten ontmoeten	3.Ondz/weten	0	0	3.23E+162	0.957
Buurtgenoten ontmoeten	4.Anders	1.03	0	4.26E+226	1

*In rood gearceerd activiteiten waarvoor geen betrouwbare modelberekeningen konden worden uitgevoerd

Bijlage 4G: Top 3 Belang eigenschappen door professionals gecorrigeerd voor geslacht, leeftijd, beroepssector.

Eigenschap	Categorie	ADJ OddsRatio	LowerCL-95%	UpperCL-95%	p-value
Een grote groene plek	Man	1.83	0.63	5.34	0.268
Een grote groene plek	LEEFTIJD	1.03	0.98	1.07	0.215
Een grote groene plek	2.Gemeente	1.06	0.28	3.99	0.926
Een grote groene plek	3.Ondz/weten	0.47	0.1	2.18	0.336
Een grote groene plek	4.Anders	1.54	0.38	6.19	0.544
Een groene plek dichtbij woningen	Man	1.52	0.43	5.32	0.512
Een groene plek dichtbij woningen	LEEFTIJD	0.99	0.95	1.05	0.82
Een groene plek dichtbij woningen	2.Gemeente	0.42	0.1	1.82	0.243
Een groene plek dichtbij woningen	3.Ondz/weten	3.1	0.3	32	0.342
Een groene plek dichtbij woningen	4.Anders	0.37	0.08	1.67	0.194
Een schaduwrijke groene plek	Man	0.64	0.1	4.25	0.64
Een schaduwrijke groene plek	LEEFTIJD	1.07	0.98	1.18	0.127
Een schaduwrijke groene plek	2.Gemeente	0	0	8.55E+135	0.951
Een schaduwrijke groene plek	3.Ondz/weten	14.45	1.23	169.16	0.033
Een schaduwrijke groene plek	4.Anders	1.18	0.06	21.5	0.912
Water bij een groene plek	Man	2.28	0.5	10.3	0.285
Water bij een groene plek	LEEFTIJD	0.98	0.93	1.04	0.581
Water bij een groene plek	2.Gemeente	1.84	0.28	12.04	0.523
Water bij een groene plek	3.Ondz/weten	0.48	0.04	6.3	0.577
Water bij een groene plek	4.Anders	1.38	0.17	11.45	0.767
Een mogelijkheid tot sociaal contact	Man	1.8	0.62	5.25	0.283
Een mogelijkheid tot sociaal contact	LEEFTIJD	0.99	0.95	1.04	0.7
Een mogelijkheid tot sociaal contact	2.Gemeente	0.86	0.24	3.11	0.818
Een mogelijkheid tot sociaal contact	3.Ondz/weten	0.24	0.05	1.1	0.067
Een mogelijkheid tot sociaal contact	4.Anders	0.39	0.1	1.61	0.194
Veel verschillende planten en bloemen	Man	0.15	0.03	0.85	0.032
Veel verschillende planten en bloemen	LEEFTIJD	1.04	0.97	1.1	0.282
Veel verschillende planten en bloemen	2.Gemeente	0.92	0.13	6.66	0.937
Veel verschillende planten en bloemen	3.Ondz/weten	3.72	0.59	23.23	0.16
Veel verschillende planten en bloemen	4.Anders	2.31	0.4	13.23	0.346
Een mooi uitzierende groene plek	Man	0.47	0.13	1.74	0.258
Een mooi uitzierende groene plek	LEEFTIJD	0.99	0.94	1.04	0.624
Een mooi uitzierende groene plek	2.Gemeente	0.54	0.12	2.35	0.409
Een mooi uitzierende groene plek	3.Ondz/weten	0.55	0.11	2.76	0.464
Een mooi uitzierende groene plek	4.Anders	0.3	0.05	1.77	0.185
Schoon zijn van de groene plek	Man	0.72	0.19	2.77	0.634
Schoon zijn van de groene plek	LEEFTIJD	0.97	0.92	1.03	0.282
Schoon zijn van de groene plek	2.Gemeente	8.86	0.92	85.29	0.059
Schoon zijn van de groene plek	3.Ondz/weten	7.29	0.69	77.29	0.099
Schoon zijn van de groene plek	4.Anders	3.25	0.26	40.42	0.359
Verlichting van de groene plek	Man	0.77	0.05	10.73	0.843
Verlichting van de groene plek	LEEFTIJD	0.96	0.87	1.07	0.476
Verlichting van de groene plek	2.Gemeente	54685.18	0	5.50E+136	0.944
Verlichting van de groene plek	3.Ondz/weten	1	0	1.71E+201	1
Verlichting van de groene plek	4.Anders	38613.1	0	3.90E+136	0.946
Een veilig gevoel	Man	0.4	0.12	1.31	0.13
Een veilig gevoel	LEEFTIJD	1.02	0.97	1.07	0.394
Een veilig gevoel	2.Gemeente	0.65	0.17	2.49	0.525
Een veilig gevoel	3.Ondz/weten	0.39	0.08	1.91	0.245
Een veilig gevoel	4.Anders	0.61	0.15	2.54	0.501
Onderhoud van het groen	Man	3.57	0.91	14.06	0.069
Onderhoud van het groen	LEEFTIJD	0.96	0.91	1.01	0.112
Onderhoud van het groen	2.Gemeente	1.17	0.16	8.67	0.88
Onderhoud van het groen	3.Ondz/weten	1.46	0.19	11.4	0.717
Onderhoud van het groen	4.Anders	7.3	1.09	48.8	0.04

*In rood gearceerd eigenschappen waarvoor geen betrouwbare modelberekeningen konden worden uitgevoerd

Bijlage 4H: Top 3 Belang Activiteiten door professionals gecorrigeerd voor geslacht, leeftijd, beroepssector.

Activiteiten	Categorie	ADJ OddsRatio	LowerCL-95%	UpperCL-95%	p-value
Zitten/liggen/luieren/zonnen	Man	1.05	0.32	3.49	0.932
Zitten/liggen/luieren/zonnen	LEEFTIJD	0.98	0.93	1.03	0.348
Zitten/liggen/luieren/zonnen	2.Gemeente	1.58	0.36	7	0.547
Zitten/liggen/luieren/zonnen	3.Ondz/weten	1.47	0.28	7.8	0.65
Zitten/liggen/luieren/zonnen	4.Anders	0.57	0.09	3.62	0.547
Natuur bekijken/luisteren	Man	0.67	0.2	2.27	0.524
Natuur bekijken/luisteren	LEEFTIJD	1.03	0.98	1.08	0.239
Natuur bekijken/luisteren	2.Gemeente	6.4	1.46	28.06	0.014
Natuur bekijken/luisteren	3.Ondz/weten	0.39	0.04	4.12	0.434
Natuur bekijken/luisteren	4.Anders	6.2	1.36	28.18	0.018
Wandelen/joggen/trimmen	Man	7.31	1.86	28.8	0.004
Wandelen/joggen/trimmen	LEEFTIJD	0.96	0.91	1.02	0.186
Wandelen/joggen/trimmen	2.Gemeente	0.13	0.03	0.61	0.01
Wandelen/joggen/trimmen	3.Ondz/weten	0.92	0.16	5.38	0.93
Wandelen/joggen/trimmen	4.Anders	0.71	0.16	3.17	0.651
Hond uitlaten	Man	0.63	0.02	16.92	0.784
Hond uitlaten	LEEFTIJD	1.1	0.91	1.34	0.308
Hond uitlaten	2.Gemeente	0.56	0	2.12E+172	0.998
Hond uitlaten	3.Ondz/weten	113167	0	9.43E+111	0.926
Hond uitlaten	4.Anders	0.46	0	8.82E+187	0.997
Met (klein)kinderen spelen	Man	0.48	0.15	1.52	0.21
Met (klein)kinderen spelen	LEEFTIJD	1.01	0.96	1.06	0.617
Met (klein)kinderen spelen	2.Gemeente	1.05	0.28	3.91	0.939
Met (klein)kinderen spelen	3.Ondz/weten	1.49	0.33	6.68	0.604
Met (klein)kinderen spelen	4.Anders	0.09	0.01	0.84	0.034
Sport of spel met anderen	Man	1.1	0.34	3.56	0.873
Sport of spel met anderen	LEEFTIJD	0.97	0.92	1.02	0.21
Sport of spel met anderen	2.Gemeente	0.89	0.2	3.92	0.882
Sport of spel met anderen	3.Ondz/weten	0.7	0.13	3.88	0.684
Sport of spel met anderen	4.Anders	1.01	0.21	4.72	0.994
Fietsen/skeeleren e.d.	Man	23480.26	0	1.71E+81	0.911
Fietsen/skeeleren e.d.	LEEFTIJD	0.91	0.78	1.05	0.206
Fietsen/skeeleren e.d.	2.Gemeente	10326.81	0	9.46E+95	0.932
Fietsen/skeeleren e.d.	3.Ondz/weten	10817.44	0	9.90E+95	0.931
Fietsen/skeeleren e.d.	4.Anders	1.8	0	7.81E+152	0.997
Picknicken/barbecueën	Man	0	0	3.71E+21	0.471
Picknicken/barbecueën	LEEFTIJD	13.63	0.05	3971.01	0.367
Picknicken/barbecueën	2.Gemeente	0	0	1.02E+38	0.75
Picknicken/barbecueën	3.Ondz/weten	32.14	0	3.47E+60	0.96
Picknicken/barbecueën	4.Anders	0	0	5.39E+44	0.779
Tot rust komen/ontstressen	Man	0.57	0.19	1.71	0.316
Tot rust komen/ontstressen	LEEFTIJD	1.01	0.97	1.06	0.616
Tot rust komen/ontstressen	2.Gemeente	1.52	0.4	5.72	0.539
Tot rust komen/ontstressen	3.Ondz/weten	1.99	0.42	9.51	0.386
Tot rust komen/ontstressen	4.Anders	3.21	0.67	15.4	0.144
Buurtgenoten ontmoeten	Man	0.65	0.22	1.88	0.425
Buurtgenoten ontmoeten	LEEFTIJD	1.02	0.98	1.07	0.311
Buurtgenoten ontmoeten	2.Gemeente	0.52	0.14	1.92	0.326
Buurtgenoten ontmoeten	3.Ondz/weten	0.26	0.05	1.32	0.105
Buurtgenoten ontmoeten	4.Anders	0.7	0.18	2.72	0.607

*In rood gearceerd activiteiten waarvoor geen betrouwbare modelberekeningen konden worden uitgevoerd

Bijlage Professionals versus Bewoners

Bijlage 4I : Vergelijking bewoners en professionals. Belang eigenschappen in het groen, gecorrigeerd voor geslacht en leeftijd.

Eigenschap	Categorie	OddsRatio	LowerCL-95%	UpperCL-95%	p-value
Een grote groene plek	Man	0.9	0.56	1.44	0.663
Een grote groene plek	LEEFTIJD	1.02	1.01	1.03	0.005
Een grote groene plek	Prof	1.26	0.62	2.58	0.526
Een groene plek dichtbij woningen	Man	0.68	0.44	1.05	0.079
Een groene plek dichtbij woningen	LEEFTIJD	1.02	1.01	1.04	0
Een groene plek dichtbij woningen	Prof	6.72	2.07	21.84	0.002
Een schaduwrijke groene plek	Man	1.11	0.77	1.58	0.586
Een schaduwrijke groene plek	LEEFTIJD	1.03	1.02	1.04	0
Een schaduwrijke groene plek	Prof	2.23	1.29	3.83	0.004
Water bij een groene plek	Man	2.03	1.41	2.92	0
Water bij een groene plek	LEEFTIJD	1	0.99	1.01	0.724
Water bij een groene plek	Prof	0.83	0.51	1.34	0.446
Een mogelijkheid tot sociaal contact	Man	0.9	0.63	1.27	0.542
Een mogelijkheid tot sociaal contact	LEEFTIJD	1	1	1.01	0.267
Een mogelijkheid tot sociaal contact	Prof	3.96	2.17	7.25	0
Veel verschillende planten en bloemen	Man	0.9	0.62	1.29	0.557
Veel verschillende planten en bloemen	LEEFTIJD	1.01	1	1.02	0.003
Veel verschillende planten en bloemen	Prof	1	0.6	1.66	0.992
Een mooi uitziende groene plek	Man	0.9	0.56	1.46	0.675
Een mooi uitziende groene plek	LEEFTIJD	1	0.99	1.02	0.569
Een mooi uitziende groene plek	Prof	0.6	0.33	1.09	0.096
Schoon zijn van de groene plek	Man	1.06	0.58	1.94	0.859
Schoon zijn van de groene plek	LEEFTIJD	1.03	1.01	1.04	0.004
Schoon zijn van de groene plek	Prof	0.88	0.38	2.09	0.78
Verlichting van de groene plek	Man	0.89	0.62	1.29	0.538
Verlichting van de groene plek	LEEFTIJD	1	0.99	1.01	0.427
Verlichting van de groene plek	Prof	0.37	0.23	0.59	0
Een losloopveld voor honden	Man	1.12	0.8	1.59	0.507
Een losloopveld voor honden	LEEFTIJD	1.01	1	1.02	0.02
Een losloopveld voor honden	Prof	0.36	0.22	0.61	0
Een veilig gevoel	Man	0.77	0.45	1.31	0.332
Een veilig gevoel	LEEFTIJD	1	0.99	1.02	0.583
Een veilig gevoel	Prof	0.89	0.43	1.85	0.763
Onderhoud van het groen	Man	0.94	0.55	1.58	0.81
Onderhoud van het groen	LEEFTIJD	1.03	1.01	1.05	0
Onderhoud van het groen	Prof	0.41	0.21	0.78	0.007

Bijlage 4J: Vergelijking bewoners en professionals. Belang activiteiten in het groen, gecorrigeerd voor geslacht en leeftijd.

Activiteit	Categorie	OddsRatio	LowerCL-95%	UpperCL-95%	p-value
Zitten/liggen/luieren/zonnen	Man	0.82	0.42	1.58	0.551
Zitten/liggen/luieren/zonnen	LEEFTIJD	0.99	0.97	1	0.089
Zitten/liggen/luieren/zonnen	Prof	2.22	0.66	7.43	0.198
Natuur bekijken/luisteren	Man	0.92	0.46	1.86	0.817
Natuur bekijken/luisteren	LEEFTIJD	1.01	0.99	1.03	0.327
Natuur bekijken/luisteren	Prof	4.58	0.61	34.49	0.139
Wandelen/joggen/trimmen	Man	0.71	0.37	1.37	0.311
Wandelen/joggen/trimmen	LEEFTIJD	1	0.98	1.01	0.553
Wandelen/joggen/trimmen	Prof	599532.7	0	4.99E+285	0.968
Hond uitlaten	Man	0.66	0.45	0.95	0.027
Hond uitlaten	LEEFTIJD	0.99	0.98	1	0.079
Hond uitlaten	Prof	1.85	1.08	3.19	0.026
Met (klein)kinderen spelen	Man	1.2	0.71	2.05	0.492
Met (klein)kinderen spelen	LEEFTIJD	1	0.98	1.01	0.447
Met (klein)kinderen spelen	Prof	10.41	1.41	77.02	0.022
Sport of spel met anderen	Man	1.13	0.68	1.86	0.643
Sport of spel met anderen	LEEFTIJD	0.99	0.97	1	0.021
Sport of spel met anderen	Prof	4.65	1.41	15.31	0.011
Fietsen/skeeleren e.d.	Man	0.92	0.59	1.43	0.7
Fietsen/skeeleren e.d.	LEEFTIJD	0.98	0.97	1	0.006
Fietsen/skeeleren e.d.	Prof	2.6	1.2	5.63	0.016
Picknicken/barbecueën	Man	1.13	0.71	1.79	0.614
Picknicken/barbecueën	LEEFTIJD	0.98	0.97	0.99	0.001
Picknicken/barbecueën	Prof	1.15	0.62	2.13	0.661
Tot rust komen/ontstressen	Man	0.67	0.28	1.6	0.362
Tot rust komen/ontstressen	LEEFTIJD	1.02	1	1.04	0.099
Tot rust komen/ontstressen	Prof	179450.4	0	8.44E+234	0.964
Buurtgenoten ontmoeten	Man	0.71	0.43	1.15	0.164
Buurtgenoten ontmoeten	LEEFTIJD	1.01	1	1.02	0.07
Buurtgenoten ontmoeten	Prof	4.01	1.21	13.3	0.023

*In rood gearceerd activiteiten waarvoor geen betrouwbare modelberekeningen konden worden uitgevoerd

Bijlage 4K: Top 3 Vergelijking bewoners en professionals. Top 3 Belang eigenschappen in het groen, gecorrigeerd voor geslacht en leeftijd

Eigenschap	Categorie	ADJ OddsRati	LowerCL-95%	UpperCL-95%	p-value
Een grote groene plek	Man	1.17	0.81	1.71	0.397
Een grote groene plek	LEEFTIJD	1	0.99	1.01	0.87
Een grote groene plek	Prof	0.74	0.44	1.26	0.273
Een groene plek dichtbij woningen	Man	0.82	0.55	1.22	0.318
Een groene plek dichtbij woningen	LEEFTIJD	1	0.99	1.01	0.827
Een groene plek dichtbij woningen	Prof	5.55	3.1	9.93	0.000
Een schaduwrijke groene plek	Man	0.73	0.41	1.29	0.276
Een schaduwrijke groene plek	LEEFTIJD	1	0.98	1.01	0.862
Een schaduwrijke groene plek	Prof	0.76	0.33	1.74	0.511
Water bij een groene plek	Man	2.14	1.3	3.51	0.003
Water bij een groene plek	LEEFTIJD	0.99	0.98	1	0.132
Water bij een groene plek	Prof	0.78	0.36	1.66	0.514
Een mogelijkheid tot sociaal contact	Man	0.73	0.46	1.16	0.181
Een mogelijkheid tot sociaal contact	LEEFTIJD	0.98	0.97	1	0.014
Een mogelijkheid tot sociaal contact	Prof	3.55	2.04	6.17	0.000
Veel verschillende planten en bloemen	Man	1.04	0.65	1.66	0.876
Veel verschillende planten en bloemen	LEEFTIJD	1.01	1	1.02	0.233
Veel verschillende planten en bloemen	Prof	0.86	0.44	1.69	0.665
Een mooi uitziende groene plek	Man	0.57	0.37	0.89	0.014
Een mooi uitziende groene plek	LEEFTIJD	1	0.99	1.01	0.483
Een mooi uitziende groene plek	Prof	0.91	0.49	1.67	0.758
Schoon zijn van de groene plek	Man	1	0.68	1.48	0.996
Schoon zijn van de groene plek	LEEFTIJD	1	0.99	1.01	0.861
Schoon zijn van de groene plek	Prof	0.41	0.22	0.77	0.005
Verlichting van de groene plek	Man	0.79	0.43	1.44	0.435
Verlichting van de groene plek	LEEFTIJD	1.02	1	1.03	0.034
Verlichting van de groene plek	Prof	0.31	0.09	1.03	0.056
Een losloopveld voor honden	Man	1.04	0.58	1.85	0.904
Een losloopveld voor honden	LEEFTIJD	1.01	1	1.03	0.075
Een losloopveld voor honden	Prof	0	0	6.69E+199	0.956
Een veilig gevoel	Man	0.7	0.47	1.03	0.068
Een veilig gevoel	LEEFTIJD	1.01	1	1.02	0.249
Een veilig gevoel	Prof	0.84	0.49	1.45	0.531
Onderhoud van het groen	Man	0.99	0.64	1.52	0.947
Onderhoud van het groen	LEEFTIJD	1.01	1	1.02	0.08
Onderhoud van het groen	Prof	0.68	0.36	1.31	0.252

*In rood gearceerd eigenschappen waarvoor geen betrouwbare modelberekeningen konden worden uitgevoerd

Bijlage 4L: Top 3 Vergelijking bewoners en professionals. Top 3 Belang eigenschappen in het groen, gecorrigeerd voor geslacht en leeftijd

Activiteit	Categorie	ADJ OddsRatio	LowerCL-95%	UpperCL-95%	p-value
Zitten/liggen/luieren/zonnen	Man	1.04	0.71	1.53	0.84
Zitten/liggen/luieren/zonnen	LEEFTIJD	0.98	0.97	0.99	0.001
Zitten/liggen/luieren/zonnen	Prof	0.35	0.19	0.63	0.001
Natuur bekijken/luisteren	Man	0.77	0.53	1.13	0.183
Natuur bekijken/luisteren	LEEFTIJD	1.02	1.01	1.03	0.000
Natuur bekijken/luisteren	Prof	0.72	0.43	1.23	0.235
Wandelen/joggen/trimmen	Man	1.7	1.16	2.5	0.006
Wandelen/joggen/trimmen	LEEFTIJD	1.01	1	1.02	0.014
Wandelen/joggen/trimmen	Prof	2.22	1.31	3.78	0.003
Hond uitlaten	Man	0.86	0.53	1.41	0.555
Hond uitlaten	LEEFTIJD	0.99	0.98	1	0.195
Hond uitlaten	Prof	0.12	0.03	0.5	0.004
Met (klein)kinderen spelen	Man	0.82	0.54	1.26	0.362
Met (klein)kinderen spelen	LEEFTIJD	1	0.99	1.01	0.642
Met (klein)kinderen spelen	Prof	1.54	0.89	2.69	0.126
Sport of spel met anderen	Man	1.44	0.9	2.29	0.128
Sport of spel met anderen	LEEFTIJD	0.98	0.97	1	0.009
Sport of spel met anderen	Prof	1.65	0.89	3.07	0.11
Fietsen/skeeleren e.d.	Man	0.92	0.48	1.77	0.812
Fietsen/skeeleren e.d.	LEEFTIJD	1	0.98	1.01	0.684
Fietsen/skeeleren e.d.	Prof	0.27	0.06	1.16	0.079
Picknicken/barbecueën	Man	0.74	0.45	1.21	0.229
Picknicken/barbecueën	LEEFTIJD	0.98	0.97	0.99	0.005
Picknicken/barbecueën	Prof	0.06	0.01	0.43	0.005
Tot rust komen/ontstressen	Man	1.07	0.74	1.56	0.724
Tot rust komen/ontstressen	LEEFTIJD	1.01	1	1.02	0.08
Tot rust komen/ontstressen	Prof	1.78	1.03	3.08	0.039
Buurtgenoten ontmoeten	Man	0.79	0.5	1.26	0.322
Buurtgenoten ontmoeten	LEEFTIJD	1.01	0.99	1.02	0.37
Buurtgenoten ontmoeten	Prof	3.36	1.95	5.78	0.000